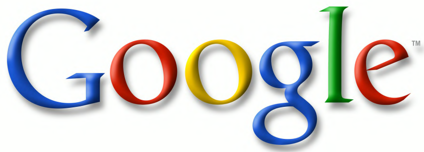

Norske Digte

for Skole og Hjem

I Udvalg ved B. Gundersen

Alb. Cammermeyers Forlag

Julius E. Olson

Jan. 1900.

NORSKE DIGTE

NORSKE DIGTE

FOR

SKOLE OG HJEM

I UDVALG

VED

B. GUNDERSEN

ALB. CAMMERMEYERS FORLAG

Trykt hos
Alb. Cammermeyers Forlag og Centraltrykkeriet
Kristiania 1898.

FORORD.

Den nye undervisningsplan saavel for middelskolen som for gymnasiet forudsætter, at de digte, eleverne efterhaanden lærer udenad, er samlede i en særskilt bog, forat det skal blive lettere, end det hidtil har været, at tage op igjen digte, som før har været lært udenad, og saaledes sikre sig, at eleverne bærer dem i sin erindring. Det ansees derhos for heldigt at fortsætte med at lære udenad værdifulde digte ogsaa i gymnasiet, ialfald i 1ste klasse (vistnok gjerne i hele gymnasiet).

Nærværende udvalg er ment at skulle tilfredsstille dette behov. Men jeg har tænkt mig, at bogen kunde blive brugt ogsaa af andre end skole-elever, som i regelen faar digtene gjennemgaaede paa forhaand af sin lærer, og har derfor tilføiet realoplysninger, som mange lærere kanske vil finde overflødige (at de samme anmerkninger her og der gjentar sig, er en følge af, at ikke alle digte tænkes lært og ialfald ikke i den orden, hvori de staar i denne bog); af samme grund har jeg ogsaa af og til, skjønt sjelden, givet efter for fristelsen til at antyde digtets forstaaelse, navnlig ved saadanne digte, som ikke kan antages at blive gjennemgaaede i middelskolen, hvor de fleste slutter sin skolegang.

Jeg har ved udvalget væsentlig fulgt de almindeligst brugte norske læsebøger, men har dog ogsaa taget med endel mindre, navnlig lyriske digte, som ikke staar i

læsebøgerne, men som ungdommen efter mit skjøn bør kjende.

Man vil kanske savne et og andet digt, som det kunde været ønskeligt at have med; hensynet til, at bogen ikke skulde svulme formeget ud, har her været bestemmende, og af samme grund har jeg fundet at maatte begrænse udvalget til at omfatte norske digte; der er dog saa mange, at alle lærere vil have rigeligt valg.

Udgiveren.

INDHOLD.

Skolesang.

Norge, natur og folk.

Barnesange.

Historiske sange og mindedigte.

Sagn og fortællinger.

Blandede digte.

De fleste *barnesange* vil eleverne vel kjende, før de kommer ind i middelskolen, hvor de da bør repeteres, eftersom leilighed bydes. De øvrige digte læres bedst, eftersom de kommer i læsebogen; forøvrigt følger her en *antydning* til, hvor de passer.

I I. m. No. 1, 3, 4, 11, 18, 23, 24, 30, 40, 43, 71, 73, 74, 77, 91, 92, 96, 99, 103, 113, 114, 136, 137, 138.

I II. m. No. 6, 8, 28, 42, 97, 98, 100, 101, 102, 107, 111 (barnesange).

I III. m. No. 5, 9, 10, 12, 13, 25, 27, 39, 41, 66, 67, 68, 69, 72, 80, 94, 95, 105, 109, 129, 130, 133.

I IV. m. No. 14, 19, 34, 75, 76, 82, 90, 108, 127, 139, 143.

I I. g. No. 2, 21, 22, 26, 31, 33, 65, 70, 85, 86, 87, 104, 106, 110, 112, 115, 120, 121, 125, 128, 131, 134, 135.

I II. g. No. 7, 15, 16, 17, 20, 29, 32, 35, 36, 37, 38, 79, 89, 93, 116, 117, 118, 119, 126, 150.

I III. g. No. 78, 81, 83, 84, 88, 122, 123, 124 140, 141, 142, 144, 145, 146, 147, 148, 149.

Dybt fra den unges barm
stiger en længsel varm,
søger sit med;
alt, hvad der om ham sker,
bringer ham gaader fler,
tænder hans længsel mer
did han ei ved.

Det er den brændende,
aldrig dog endende
kundskabens tørst.
Held hver, som tidlig fik
dannelsens ædle drik,
hvem sandheds klare blik
kvægede først.

Her i vor skoles fred
er der et svalested
for aandens trang.
Her hvert et flidens aar
frø i vor sjæl udsaar,
som til en blomstervaar
modnes engang.

Sign da vor skole, Gud,
bred dine vinger ud
over dens tag!
Før os paa kundskabs sti,
staa os i tvilen bi,
giv, at i mulmet vi
kjender din vei!

A. Munch.

Norge, natur og folk.

1. Fædrelandssang.

1. Ja, vi elsker dette landet,
som det stiger frem,
furet, veirbidt over vandet
med de tusend hjem.
Elsker, elsker det og tænker
paa vor far og mor
og den saganat, som sænker
drømme paa vor jord.

2. Dette landet Harald bjerged
med sin kjæmperad;
dette landet Haakon verged
medens Øivind kvad;
Olav paa det land har malet
korset med sit blod,
fra dets høie Sverre talet
Roma midt imod.

Ja, vi elsker. Sangen er skrevet i 1859 og har siden den tid været vor kjæreste fædrelandssang.

V. 1. Og den saganat etc. Vi tænker paa vor rige historie i den længst svundne oldtid; de bedrifter, vore fædre da øvede, minder og maner ogsaa os til mandig daad.

V. 2. Harald. Harald Haarfagre. — Haakon, Haakon den gode. — Øivind, Øivind skaldespiller. — Olav, Olav den hellige. — Sverre modsatte sig med held pavens og geistlighedens krav paa verdslig magt.

3. Bønder sine økser brynte,
hvor en hær drog frem.
Tordenskjold langs kysten lynte,
saa den lystes hjem.
Kvinder selv stod op og strede,
som de vare mænd;
andre kunde bare græde,
men det kom igjen!

4. Vistnok var vi ikke mange,
men vi strak dog til,
da vi prøvdes nogle gange,
og det stod paa spil;
thi vi landet heller brændte,
end det kom til fald;
husker bare, hvad som hændte
ned paa Fredrikshald!

5. Haarde tider har vi døiet,
blev tilsidst forstødt;
men i værste nød blaaøiet
frihed blev os født.

V. 3. Bønder, f. eks. Gudbrandsdølerne, da skotterne under oberst Sinclair vilde gjennem dalen (1612). — Kvinder, f. eks. Anna Kolbjørnsdatter (1716). — Andre kunde bare græde etc. De lidelser, mødrene udsattes for ved krigene, og de taarer, de derfor fældte, vakte sønnernes harme og øgede deres mod og kamplyst til forsvar for land og hjem.

V. 4. Paa Fredrikshald satte borgene i 1716 selv ild paa sin by, forat svenskerne ikke skulde finde dækning mod fæstningens kanoner i husene.

V. 5. Forstødt blev vi i 1814, da kongen uden videre overgav Norge til den svenske konge. — Blaaøiet frihed; efter den franske revolution er frihedsfarverne blaat, hvidt og rødt; det blaa kors i vort flag blev særlig frihedens merke, da det først kom ind i flaget, efterat landet var blevet frit.

Det gav faderkraft at bære
hungersnød og krig.
Det gav døden selv sin ære
og det gav forlig.

6. Fienden sit vaaben kasted,
op visiret for;
vi med undren mod ham hasted;
thi han var vor bror.
Drevne frem paastand af skammen
gik vi søderpaa;
nu vi staar tre brødre sammen
og skal saadan staa.

7. Norske mand i hus og hytte,
tak din store Gud!
Landet vilde han beskytte,
skjønt det mørkt saa ud.
Alt, hvad fædrene har kjæmpet,
mødrene har grædt,
har den herre stille lempet.
saa vi vandt vor ret.

8. Ja, vi elsker dette landet,
som det stiger frem,
furet, veirbidt over vandet
med de tusend hjem.
Og som fædres kamp har hævet
det af nød til seir,
ogsaa vi, naar det blir krævet,
for dets fred slaar leir.

B. Bjørnson.

V. 6. Fienden, d. v. s. svenskerne. — Visir er den forlængelse af riddernes hjelm, som under kampen dækkede ansigtet. — Søderpaa (svensk), mod syd. — Tre brødre, nordmænd, svensker og dansker.

2. Norsk nationalsang.

1. Sønner af Norge, det ældgamle rige,
sjunger til harpens den festlige klang!
mandig og høitidsfuld tonen lad stige!
fædrenelandet indvies vor sang.
Fædreneminder
herlig oprinder,
hvergang vi nævner vor fædrenestavn;
svulmende hjerter og glødende kinder
hylder det elskte, det hellige navn.

2. Flyver vor aand til de hensvundne tider,
herlig den skuer vort fædrelands glans,
kjæmpere ganger om Dovrefjelds sider,
vandrer til ledingefærd som til dans.
Mandige skarer
bølgen befarer,
Norriges ros bær til fjerneste kyst;
hjemme er kjæmpere nok, som forsvarer
arvede frihed med modige bryst.

3. Medens de staalklædte prøver sin styrke,
medens de stander i kjæmpende rad,
skalde og sagamænd kunsterne dyrke,
rister i runer de herligste kvad.

Norsk nationalsang, ogsaa kaldet den kronede nationalsang, da forfatteren ved denne sang vandt en af en privatmand udsat pris for den bedste nationalsang.

V. 1. Sjunger, gammeldags for: synger. Harpen, middelalderens sangere ledsagede fremsigelsen af sine digte med harpespil (smlgn. grækernes lyre, lyriske digte); i fædrelandssangene fra den første tid efter 1814 nævnes harpen ofte som digternes symbol.

V. 2. Ledingefærd, kamp.

V. 3. Rister i runer. Runeindskrifterne blev indridsede i sten. Kvad og sagaer blev dog først nedskrevne, efterat de romerske bogstaver og pergament var blevet kjendt.

Konninger bolde
scepteret holde,
røgter med visdom det hellige kald;
gjennem aarhundreders nat deres skjolde
gjenstraaler klart i erindringens hal.

4. Oldtid! du svandt; men din hellige flamme
blusser i nordmandens hjerte endnu;
end er af æt og af kraft han den samme,
end staar til frihed og ære hans hu;
og naar han kvæder
Norriges hæder,
svulmer hans hjerte af stolthed og lyst:
ham er selv sydens de yndigste steder
intet mod Norriges snedækte kyst.

5. Frihedens tempel i nordmandens dale
stander saa herligt i ly af hans fjeld;
frit tør han tænke, og frit tør han tale,
frit tør han virke til Norriges held.
Fuglen i skove,
Nordhavets vove,
friere er ei end Norriges mand;
villig dog lyder han selvgivne love,
trofast mod konning og fædreneland.

6. Elskede land med de skyhøie bjerge,
frugtbare dale og fiskrige kyst!
troskab og kjærlighed fro vi dig sverge:
kalder du, bløder vi for dig med lyst.
Evig du stande,
elskte blandt lande,
frit som den storm, der omsuser dit fjeld!
og medens bølgen omsnor dine strande,
stedse du vokse i hæder og held!

H. A. Bjerregaard.

3. Mit fødeland.

1. Hvor i verden jeg gaar, om i syd, om i vest,
det er dog ei min hjemlige strand;
thi det fjeld, som jeg saa i min barndom, er
bedst:
jeg er stolt af mit fædreneland.

2. Ei fordi der er pragt i den vilde natur,
ei for klippens den ensomme gru;
ei fordi der er gjenklang af oldtidens lur
mellem fjeldenes vægge endnu.

3. Thi det lader vel skjønt, naar den skinnende
bræ
staar mod himlen i aftenens glød, —
der er deiligt i birkenes lysgrønne læ,
ak! men al denne skjønhed er død.

4. Og jeg elsker vel høit vore fædres bedrift,
og hvert sagn driver blod i min kind,
dog jeg ser kun dets kraft end i sten og i
skrift:
den er stor, men den er ikke min.

5. O! men folket, som lever med mig paa en
dag,
det er mit, er mit fødelands lyst, —
og naturen er skjøn kun ved hjerternes slag
som en blomst paa den elskedes bryst.

Mit fødeland. V. 3. Det lader vel skjønt, det ser vel vakkert ud.

V. 4. I sten og i skrift, i indskrifterne paa runestene og i historiske fortællinger fra vor oldtid.

V. 5. Denne fædrelandssang er den første, som ikke lægger hovedvegten paa at lovprise Norges natur og vore fædres bedrifter, men paa det levende folk.

6. Høit paa himlen i nord har der tændt sig en sol,
frihed luer i mændenes barm;
lad det storme da kun om vor islagte pol!
her vi eier en kraft, som er varm.

7. Der er haab i det fri, i det dristige blik,
der er magt i det levende ord;
i vort modersmaal er der en kvægende drik,
og i hjemmet alene den gror.

8. Ofte synger en fugl om den deilige frugt
fjernt i syd over bølgernes vei:
ak! hans stemme er sød, og han lover saa smukt —
o! men tro ham, o tro ham dog ei!

9. Thi jeg kjender ham godt, jeg har svermet og drømt,
jeg har flygtet med ham mangen nat;
men der kaldte dog altid en stemme saa ømt
fra det hjem, som jeg havde forladt.

10. Har du hjerte dertil, prøv at gaa, prøv at gaa
for dig selv i det fremmede land!
O! hvor snart vil da taaren i øiet dig staa
for det hjem, som ei glemme du kan!

11. Du vil savne den jord, hvor din moder har grædt,
hvor som barn du i skovene sang;
i det land, hvor din fader til jorden er stedt,
vil du længes at hvile engang.

V. 6. En sol, frihedssolen.

12. Hvor i verden du gaar, om i syd, om i vest,
det er dog ei den hjemlige strand;
thi det fjeld, som du saa i din barndom er
bedst,
og dit liv er dit fædreneland.

A. Munch.

4. Fædrelandssang.

1. Blandt alle lande i øst og vest
er fædrelandet mit hjerte næst.
Det gamle Norge
med klippeborge
mig huer bedst.

2. Fra Vesterhavet til Kjølens rand,
fra Nordishavet til Kristiansand
der har jeg hjemme
og kan istemme:
Mit fædreland!

3. Jeg elsker eder, I gamle fjeld,
med høie tinder og dybe væld,
med skog om barmen
og jern i armen
til tidens kveld.

4. Jeg elsker eder, I bække smaa,
I stolte fosse, I fjorde blaa,
I sjøer blanke,
hvis stille tanke
kan stjerner naa.

Fædrelandssang. V. 2. Vesterhavet; her menes havet vestenfor Norge (det norske hav); af danskerne bruges «Vesterhavet» om havet vest for Jylland.

5. Jeg elsker furu- og bjerkelund
med toneklangen fra fuglemund;
og meget aner
de dunkle graner
i vaarens stund.

6. Jeg elsker bølgen, hvor frihed gror,
de dybe dale, hvor freden bor,
de lier fagre
og gyldne agre
paa odelsjord.

7. Jeg elsker høilig mit modersmaal,
det klinger kraftig som hærdet staal
fra hjertets grunde
i folkemunde
hos Per og Paal.

8. Dog mest jeg elsker det folkefærd,
som har sit hjem mellem fjeld og skjær,
hvor unge hædre
de gamle fædre,
som bygde her.

O. Vig.

5. Der ligger et land mod den evige sne.

1. Der ligger et land mod den evige sne,
i revnerne kun er der vaarliv at se.
Men havet gaar til med historiedøn,
og elsket er landet som mor af søn.

Der ligger et land. V. 1. Revnerne, dalene, fjordsænkningerne. — Historiedøn; havets døn minder om vor historie, fordi vi har øvet vore bedste bedrifter paa havet.

2. Hun tog os i fanget, dengang vi var smaa,
og gav os sin saga med billeder paa.
Vi læste, saa øiet blev stort og vaadt;
da smilte den gamle og nikked blot.

3. Vi sprang ned til jorden, vi stirrede mod
den askegraa bauta, hvor gammel den stod;
hun stod der end ældre, sa' ingen ting;
men stensatte hauger laa rundt i ring.

4. Hun tog os i haanden, og følge hun gav
bort derfra til kirken saa stille og lav,
hvor fædrene ydmygt har bøiet knæ,
og mild'lig hun sagde: Gjør I som de!

5. Hun strødde sin sne over fjeldbratte li,
bød saa sine gutter at staa den paa ski.
Hun knuste med stormhaand det Nordhavs speil,
bød saa sine gutter at heise seil.

6. Hun satte de vakreste jenter i rad
at følge vor idræt med smil og med kvad,
og selv sad hun høit i sin sagastol
med maaneskinskaaben opunder pol.

7. Da lød der et fremad, et fremad endnu
paa fædrene-maal og med fædrene-hu,
for frihed, for norskhed, for Norge hurra,
og fjeldene selv roper langt hurra.

8. Da løsned begeistringens rullende fon,
da døbtes vi af hendes mægtige aand,
da stod over fjeldet et syn i glød,
som siden os maner indtil vor død.

B. Bjørnson.

V. 3. Bauta, mindesten over de faldne. — Stensatte hauger, gravhauger fra Norges ældste tid.

6. Fædrelandssang.

1. Jeg vil verge mit land,
jeg vil bygge mit land,
jeg vil elske det frem i min bøn, i mit barn,
jeg vil øge dets gavn,
jeg vil søge dets savn
ifra grænsen og ud til de drivende garn.

2. Her er sommersol nok,
her er sædejord nok,
bare vi, bare vi havde kjærlighed nok.
Her er digtende trang
gjennem arbeidets gang
til at løfte vort land, blot vi løfter i flok.

3. Vi for vide paa tog
over gyngende vaag,
rundt i landene kneiser normanniske taarn.
Men vort modige flag
flyver vidre idag,
og det rødmer af sundhed som aldrig tilforn.

Jeg vil verge mit land. V. 1. Vi bygger landet, naar vi dyrker det, udnytter dets næringskilder og idethele arbeider for dets udvikling. — Elske det frem etc. Vi gjør dette, naar vi af kjærlighed til landet beder til Gud for det, og naar vi opdrager vore børn til gode fædrelandsvenner. — Dets gavn, alt som kan gavne det. — Dets savn, alle de mangler, det lider under.

V. 2. Digtende trang, Gjennem alt vort arbeide gaar der en længsel efter at fremme landets vel; hvad der trænges, er at vi arbeider i enighed.

V. 3. Vaag, her bølge — Normanniske taarn, som minder om den tid, nordmændene for paa vikingetog til fremmede lande.

4. Denne bostavn er vor
og vi elsker den for,
hvad den var, hvad den er, hvad den bliver igjen.
Og som kjærlighed gror
af den hjemlige jord
skal den gro af vor kjærligheds frøkorn igjen.

B. Bjørnson.

7. Norge, Norge.

1. Norge, Norge,
blaanende op af det graagrønne hav,
øer omkring som fugleunger,
fjorde i tunger
indover did, som det stilner af.
Elve, dale
følges fra fjeldene, skogaas og li
langelig efter. Straks som det letter,
sjøer og sletter,
helgedagsfreden med tempel i.

V. 4. Og som kjærlighed gror etc. Hjemmets jord vækker vor kjærlighed, og denne bringer os atter til at virke for landets vel; hvad vi gjør for at fremme det, er ligesom frøkorn, vi lægger ned i jorden for at faa træer, korn og blomster til at vokse op.

Norge, Norge. V. 1. Digteren ser Norge fra havet, op over hvilket fjeldmassen hæver sig høit; rundt omkring ligger øer og skjær ligesom fugleunger omkring sin mor og fjordene strækker sig langt ind, ligetil de stille høifjeldsdale. Men fra den anden side af fjeldrækken (Langfjeldene etc.) sænker elve og dale sig og længere nede bliver aaser og lier klædte med skog, indtil vi kommer helt ned paa østlandssletterne omkring de store indsjøer med deres søndagsstille og vakre natur. — Langelig, i lange strækninger, lidt efter lidt. —

Norge, Norge,
hytter og hus og ingen borge,
blidt eller haardt,
du er vort, du er vort,
du er fremtidens land.

2. Norge, Norge,
skibakkeløbets skinnende land,
sjøulkens havn og fiskeleie,
fløternes veie,
gjæternes fjeldljom og jøkelbrand.
Agre, enge,
runer i skoglandet, spredte skaar,
byer som blomster, elvene skyder
ud, hvor det bryder
hvidt ifra havet, der svermen gaar!
Norge, Norge,
hytter og hus og ingen borge,
blidt eller haardt,
du er vort, du er vort,
du er fremtidens land.

B. Bjørnson.

Hytter og hus og ingen borge; i Norge er der ingen adel, som bor paa kneisende borge, men bare jevne smaafolk, borgere og bønder, i almindelig tarvelige boliger.

V. 2. I første vers skildres i korte drag landets natur. Her lærer vi det at kjende som bosted for folket: sjømænd, fiskerne, fløterne, bønderne, bymændene. — Fjeldljom; ljom = lyd, klang. Jøkelbrand, sollysningen paa jøkler og bræer (alpeglød). — Runer; de smaa agre og enge ligger spredt som indskaarne streger i skogene. — Byerne ligger i regelen ved elvemundingerne og skylder elvene sin opkomst; derfor sammenlignes de med blomster, som elvene har skudt. — Svermen er svermen af vore skibe.

8. Norsk fedralandssong.

1. Gud signe Norigs land,
kvar heim, kvar dal og strand,
kvar lund og lid!
Han lat det aldri døy,
han verje bygd og øy,
han verje mann og møy
til ævleg tid.

2. Me fekk det høgt og fritt,
me fekk det vænt og vidt
med hav og fjell.
Det stend so trygt og godt,
det stend so reint og blaatt
rett som eit gudeslott
med solskinstjeld.

3. Det er vaar elsk paa jord,
det er vaart beste ord,
vaar trivd og trygd.
Storfrægdarmenn dei var,
som fram til oss det bar;
det er vaar ættargard,
til fridom bygd.

4. Stort arbeid ned er lagt
til landsens fred og magt
fraa tid til tid.
Det kostad tusund aar
i kav fraa vaar til vaar,
i strid so lang og saar,
fyrr me vart fri.

Norsk fedralandssong. V. 1. Ævleg, evig.
V. 2. Stend (præs. ental af standa), staar. — Solskinstjeld; tjeld = dug, telt.
V. 3. Trivd, trivsel. — Trygd, tryghed. — Storfrægdarmenn, kjække hædersmænd.
V. 4. Kav, stadigt, slitsomt arbeide.

5. Her ligg dei, grav i grav,
fraa heid og ned i hav,
som stridde so.
Gud sign kvar ærleg svein,
som søv der under stein,
Gud sign dei kvar og ein,
der dei er no.

6. Men landet, dei hev rudt,
det vil me verja trutt
til siste stund.
Vaar elsk og beste agt,
vaart liv og all vaar magt
skal vera Norigs vakt
til siste stund.

7. I kjærleik varm og mild
me legg vaar vilje til,
daa veks det fram.
Daa fær det bløma blidt,
daa fær det spyrjast vidt
og altid standa fritt
for naud og skam.

8. Her stig det stort og blaatt,
vaart fagre heimlands slott,
med tind og taarn.
Og som det ervdest ned
alt fagrar led for led,
det byggjast skal i fred
aat vaare born.

A. Garborg.

V. 5. Heid, hei (hede). — Svein, (svend), mand.
V. 6. Rudt (af rydja), ryddet. — Trutt, trofast, uden afbrydelse. — Veks (af veksa), vokser. — Fær, (af faa), faar. — Naud, nød.
V. 8. Erva, arve. — Alt fagrar, fagrere og fagrere — Aat, til.

9. Fedralandssalme.

1. Gud signe vaart dyre fedraland
og lat det som hagen bløma!
Lat lysa din fred fraa fjell til strand
og vetter fyr vaarsol røma.
Lat folket som brøder saman bu,
som kristne det kann seg søma.

2. Vaart heimland i myrker lenge laag,
og vankunna ljoset gøymde.
Men, Gud, du i naade til os saag,
din kjærleik os ikkje gløymde:
Du sende ditt ord til Norigs fjell,
og ljos yver landet strøymde.

3. Og Norig det ligg vel langt i nord,
og vetteren varer lenge;
men ljoset og livet i ditt ord,
det ingen kan setja stenge.
Um fjellet er høgt og dalen trong,
ditt ord heve daa sitt gjenge.

4. No er det i Norig atter dag
med vaarsol og song i skogen.
Um sædet enn gror paa ymist lag,
det brydder daa etter plogen.
So signe daa Gud det gode saad,
til groren ein gong er mogen.

E. Blix.

Fedralandssalme. V. 1. Vetter, vinter.
V. 2. Vankunna, uvidenhed, vankundighed. — Ljos, lys.
V. 3. Setja stenge, sætte stængsel for. — Heve, har.
V. 4. Ymiss, forskjellig. — Lag, maade. — Brydda, spire. — Saad, sæd. — Gror, grøde. — Mogen moden.

10. Nordmannssong.

1. Millom bakkar og berg utmed havet
heve nordmannen fenget sin heim.
Der han sjølv heve tufterna gravet
og sett sjølv sine hus uppaa deim.

2. Han saag ut paa dei steinutte strender;
det var ingen, som der hadde bygt.
«Lat oss rydja og byggja oss grender,
og so eiga me rudningen trygt.»

3. Han saag ut paa det baarutte havet;
der var ruskutt aa leggja utpaa;
men der leikade fisk ned i kavet,
og den leiken, den vilde han sjaa.

4. Fram paa vetteren stundom han tenkte:
Giv eg var i eit varmare land!
Men naar vaarsol i bakkarne blenkte,
fekk han hug til si heimlege strand.

5. Og naar liderna grønka som hagar,
naar det laver av blomar paa straa,
og naar næter er ljosa som dagar
kann han ingenstad vænare sjaa.

Ivar Aasen.

Nordmannssong. V. 1. Tufterna, tomterne.
V. 2. Strender, flertal af strand.
V. 3. Baarutt, bølgende. — Kav, dyb.
V. 4, Blenkte, blinkede, straalte.
V. 5. Laver, lyser, straaler. — Ljos, lys.

11. Norges fjelde.

1. Norges bedste
vern og fæste
er dets gamle fjeld.
Skumle død sig skjuler
i dets dybe huler.
Varden oppe
paa dets toppe
speider dag og kveld.

2. Hør fra urens
styrtning lurens
klagende signal!
Jægerkjeden skrider
langs ad aasens sider.
Fjeldets stemmer
den fornemmer
fra den dybe dal.

3. Velten venter
paa dens skrenter.
Bonden passer paa,
om han snart kan lade
friheds barrikade
ned fra tinden
over fienden
som et uveir gaa.

4. Ingen feide
kan han speide.
Hæng da riflen hen,

Norges fjelde. V. 1. Fæste (tysk Feste), borg, fæstning.

V. 3. Velte, stendynge, samlet for at veltes ned over fienden. — Barrikade, opstilling for at afspærre gader og veie, især brugt under revolutionære gadekampe; her det samme som velte.

gamle bjørneskytte!
Krans med løv din hytte!
Tapre jæger,
tøm dit bæger
for dit fjeld og den!

5. Høie, klare
toner svare
fra det gamle fjeld.
Folkets glade løfter
klinge fra dets kløfter.
O hvor mange
tusend gange
sang de Norges held!

6. Held da eder,
blaa geleder
om mit fædreland!
Fred og gode dage
over bondens tage
stedse skinne,
stedse rinde
over fjeldets rand!

H. Wergeland.

12. Dei gamle fjelli.

1. Dei gamle fjell i syningom
er alltid eins aa sjaa,
med same gamle bryningom
og same toppom paa.

Dei gamle fjelli. V. 1. Syning, synskreds, horisont. — Bryning, kant, omrids. —

I bygdom byggja sveinarne,
og huset stender laust;
men dei gamle merkesteinarne
dei standa lika traust.

2. Paa fjellom er det leikande
aa ganga til og fraa
og kring um toppen reikande
so vidt um land aa sjaa:
til havet kring um strenderna
med skip som fuglar smaa,
og til fjelli kring um grenderna
med tusund bakkar blaa.

3. Det er so mange hendingar
i bygdom komne til;
me sjaa so mange vendingar
alt paa eit litet bil.
Dei hava snutt um vollarne
og flutt og rudt og bygt;
men dei gode gamle kollarne
dei standa lika trygt.

4. So stod dei gjenom tiderna
vel mange tusund aar;
og graset voks um liderna,
og lauvet kom kvar vaar;
og vinden tok um topparne,
og vatnet tok um fot;
men dei gilde gamle kropparne
dei toko traust imot.

Stender (præsens af standa), staar. — Traust, fast, uryggelig.

V. 2. Leikande, som en leg. — Reika, gaa uden noget bestemt maal, drive.

V. 3. Hendingar, hændelser, begivenheder. — Vendingar, forandringer. — Bil, stund. — Flutt (af flytja), flyttet. — Rudt (af rydja), ryddet.

5. Av hav kom sjomann sigande
og lengtad etter land.
Daa saag han fjelli stigande
og kjendest ved si strand.
Daa kom det mod i gutarne,
som saag sin fødestad.
Ja dei gode gamle nutarne
dei gjera hugen glad.

Ivar Aasen.

13. Fedralandet.

1. Her er det land, som hugar meg best,
og hit hev eg lengtat lenge;
her var det stødt, som hugen var fest
og gjekk i sitt gamle gjenge.
Vida hev eg flutt og faret ikring,
aldri saag eg slike hyggjelege ting.
Ja, myket hev eg set,
og meir hev eg frett,
men her hev eg set det beste.

2. Her er vel jordi hugleg aa sjaa
og yndeleg paa alle tider,
helst naar ho heve sumarsplagget paa
og blømer til dei øvste lider.
Aldri vild' eg bytt i nokonhanda skatt
denne vaar sæle, sumarljose natt,
daa jordi ligg i skrud
og søv som ei brud,
og dagen vaker trutt um landet.

Fedralandet. Af «Ervingen». Sangen synges af en mand, som er vendt tilbage til fædrelandet efter lang tids fravær.

V. 1. Som hugar meg best, som jeg synes bedst om. — Flutt (af flytja), flyttet. — Frett (af fretta), spurgt, erfaret.

3. Her heve alt ein vænare lit,
han gjerer meg so godt i hjarta;
her er det rett, som alt hadde vit
og kunde baade læ og garta.
Folket og eg er like som eitt,
alt kvat dei segja, skynar eg so greidt,
og aldri er der ord
paa all den vide jord,
som ganga meg so til hjarta.

4. Her kann eg kjenna bygder og bol
og berg i so ymse rader;
fjøra og fjell og himmel og sol
er kjendar en andre stader.
Saart hev eg saknat heimen ei tid,
difyr er han no so kjær og so blid
Lat koma kvat som kann,
eg møter som ein mann,
og aldri fer eg ut or landet.

Ivar Aasen.

14. Norges storting.

1. Norges høitidsstund er kommen,
aabnet har sig tingets hal.
Høit og lydt i helligdommen
røster nu hver Norges dal.

V. 3. Lit, udseende, farve. — Garta, spøge.

V. 4. Bol, bosted, gaard. — Ymse (flertal af ymiss), forskjellige. — Fjøra, fjære. — Fer (præs. af fara), farer.

Norges storting. V. 1. Røster, taler, lar sin røst høre.

Agdesid og Trøndelagen
sammen nu kan veksle ord;
Dovre i sin døl er dragen
nu til tinge for sit Nord.

2. Se, der sidder Gudbrandsdalen
i en gammel gubbe graa!
Naar han reiser sig i salen,
hører alle fylker paa.
Blaa som sine egne fjorde
sidder de der vesterfra;
høie Opland tar tilorde
som paa sit Eidsivia.

3. Der er horden og haalogen;
dølen taler landets ret.
Som den klare øks i skogen
dybt og hjemlig klinger det.
Norge hører gamle stemmer,
Asbjørns røst fra Medalhus;
onde tiders flugt forglemmer
dets erindring i sin rus.

4. Nidaros og Bjørgvin sidder
der i gjeve borgermænd.

Agdesid, kyststrækningen af Kristianssands stift fra Jæderen af østover. — Trøndelagen, landet omkring Trondhjemsfjorden.

V. 2. Opland, især landet om Mjøsen. — Eidsivia, rigtigere Eidsiva, nu Eidsvold, i gamle dage tingsted for oplandene (Eidsivatingslagen).

V. 3. Horden fra Hordaland, kyststrækningen af Bergens stift. Haalogen fra Haalogaland (nu Helgeland), landet nord for Trøndelagen. — Asbjørn fra Medalhus (Melhus i Guldalen) var bøndernes talsmand mod kongen paa Frostating, da Haakon den gode vilde faa dem til at anta kristendommen. — Onde tiders flugt, at der har været onde tider.

V. 4. Nidaros, Trondhjem. — Bjørgvin, Bergen,

I en dommer og en ridder
triner Oslo frem igjen.
O, hvad fryd for dine taarne,
Akershus i hviden sky!
herredag af odelsbaarne
samles atter i dit ly.

5. Haakons hal og Olavs kirke
reise ville de af grus.
Ha, det var nordmannavirke;
var det ikke, Akerhus?
Og hvad fryd for dine taarne,
saa du Haakons tid igjen!
Det beror paa Norges kaarne:
tidens guder er dens mænd.

H. Wergeland.

15. Skaalsang for Eidsvoldsmændene

1. Dengang vort eget land vi tog
af hundredaarig is og harme
og lagde det for sol og varme
og bygde det med harv og plog;

Oslo, Kristiania. — Akershus, den gamle fæstning ved Oslo, første gang nævnt under Haakon Magnussøn den ældre (1299—1319). — Hviden, gammel bøiningsform af hvid. — Odelsbaarne, fribaarne mænd; odel, arveret til jord, som har tilhørt ens forfædre.

V. 5. Haakons hal, Haakonshallen i Bergen. — Olavs kirke, domkirken i Trondhjem. — Nordmannavirke, en gjerning, som sømmer sig for nordmænd. — Haakons tid, Haakon den gamles tid, Norges storhedstid. — Tidens guder etc.; det er tidens mænd, som bestemmer tidens skjæbne.

Skaalsang etc. V. 1. Dengang, d. v. s. 17de mai 1814; sangen er skrevet til en fest paa Eidsvold 50-aarsdagen efter 17de mai 1814. — Harme, her vistnok i den gamle betydning af sorg. —

af klippen fik vi skatten gravet,
med hvide seil indtog vi havet,
og fri brød tanken over pol
af vaaren frem som midnatssol.

2. Og end erobrer vi med Gud:
Hver plet, vi lægger ind til ager,
hvert skib, vor sjø i favnen tager,
hver barnesjæl, vi folder ud,
hver tankegnist, som livet klarer,
hver daad, som øger og bevarer,
er en provins til landet lagt
og for vor frihed varig vagt.

B. Bjørnson.

16. Vi er et folk.

1. Vi er et folk, vort land er frit!
Saa lød i sang og tale
en livsensjubel sterkt og vidt
udover Norges dale.
Med smerte født, i trængsler svøbt,
med frimænds kvasse ordlag døbt,
i løvens høie billed støbt,
brød Norges aand sin dvale.

2. Men ve dig, norske mand, ifald
du sløvt dig lukker inde
bag væggen i din fortidshal
med drømme om dit minde.

Og fri brød tanken etc. Den politiske frihed, vi vandt i 1814, gjorde det ogsaa muligt for aandslivet at udikle sig frit i videnskab og literatur.

V. 2. Og end, fremdeles, den dag idag.

Vi er et folk. V. 1. I løvens høie billed støbt; sigter til, af Norges vaaben er en løve. — Sin dvale brød Norges aand i 1814.

End har du mangt et slag at slaa,
end mangen trængslens vei at gaa,
end mangt et seirens maal at naa,
før hvilen tør dig finde.

3. Fri er du først, naar aandens flag
tør foldes frit fra stangen,
naar fædres fagre tonelag
tør tordne gjennem sangen.
Fri er du først, naar aasens bryn,
naar vaardags guld, naar høstkvelds lyn
gaar frem for tanke som for syn
i hjemmets lys fra vangen.

4. Saa verg din odel uforsagt,
om hær og faner kalde,
og hold ved varden nattevagt,
I fjeldets sønner alle!
Speid over grænsen viden ud,
fra dal til dal bær baalets bud;
for frimænd kjæmper friheds gud,
hans sag kan aldrig falde.

H. Ibsen.

17. Norsk bjarkemaal.

1. Dagen er kommen og solen oprunden,
oldtidens dyreste ed er vunden,
brudt er aarhundreders magt.
Norge er frit, og dets fremtid sig tænder;
men kun ved kraftige, signende hænder
styrkes den hellige pagt.

V. 4. Din odel, din ret til dine fædres land — Baalets bud; i gamle dage varsledes bønderne om fiendens komme ved tændte varder paa fjeldene.

2. Frihed ei vindes ved ledige drømme,
vindes ved kamp mod de mødende strømme,
ikke ved tvivl og ved flugt.
Kun over furen, som plogjernet drager,
bølger den rige, den glinsende ager,
modnes den saftige frugt.

3. Aldrig fortvile, aldrig forsage!
Efter de tunge, de mørkeste dage
stiger dog morgen engang.
Se, den er kommen! Sol er oprunden,
frihedens fugl alt sidder i lunden,
synger sin freidige sang!

A. Munch.

18. Kongesangen.

1. Gud sign vor konge god,
giv ham i farer mod,
giv ham din fred!
Giv du ham vise raad,
styrk ham i al hans daad,
styrt svig og ondskab kaad
i støvet ned!

Norsk bjarkemaal. Bjarkemaalet kaldes en gammel sang, som skildrer Rolv Krakes og hans kjæmpers (Bødvar Bjarkes etc.) drab i Leire. Første vers lyder:

Dagen er oppe,
hanens fjedre dønner.
Tid er for trællen
til arbeid at træde.
Vaagner, alle, vaagner,
vakre venner,
alle de ypperste
Adils sinder! (Adils mænd, følgesvende).

2. Høit sverger Norges mand
hver i sit kald, sin stand,
troskab sin drot.
Trofast i liv og død,
tappert i krig og nød,
altid vort Norge lød
Gud og sin drot.

N. Fogtmann.

19. Flagsang.

1. Mens Nordhavet bruser mod fjeldbygd strand
og stolte erindringer vækker
om fædrenes ry, som til fjerne land
det bar paa de nordiske snekker,
op, nordmænd, synger til harpens slag
en sang for Norriges unge flag!

2. Du blomster af palmen paa friheds grund,
skjøn er du at skue trefarvet!
Det hvidene kors i den røde bund
det har du af Dannebrog arvet;
men hjertebladet, det mørkeblaa,
af frihedens marv maatte først udgaa.

Flagsang. V. 1. Harpens slag. Se noten til Norsk nationalsang, V. 1, side 6.

V. 2. Palmen, frihedstræet. — Hvidene, gml. form for hvide. — Dannebrog, det danske og indtil 1814 ogsaa det norske flag, er rødt med hvidt kors. I tiden fra 1814—1821 brugte Norge som handelsflag dannebrog med en løve i det øverste hjørne nærmest stangen; i 1821 bestemte storthinget og kongen, at flaget skulde være et blaat kors med hvide kanter i rød bund (det saakaldte rene flag); dette var handelsflag til 1844, da unionsmerket blev sat ind i det, samtidig som Norge fik sit nuværende orlogsflag; indtil 1844 brugtes som orlogsflag det svenske flag med et hvidt kors i rød bund i det øverste hjørne nærmest stangen.

3. Fra himlen faldt Dannebrogsfanen ned,
blev tvillinglandssnekkernes smykke,
og stod gjennem sekler i krig og fred,
omstraalet af hæder og lykke.
O, flag for Norge, stand evig saa,
mist aldrig dit hjerteblads høie blaa!
C. N. Schwach.

20. Flaget.

1. Det kors i flagets røde bund,
det bar vort folk i nødens stund.
Mens veiret tog,
og lynet slog,
saa folket, at et tegn det var,
som frelse for dets frihed bar.

2. Thi korset er den sterke tro,
som har i nordmandshjertet bo.
Den tro, som staar
i trængselsaar,
som gjennem nederlaget bær',
den tro, at «Gud han attved er».

3. Det kors er gammelt her i nord,
var engang hammeren for Tor;

V. 3, Dannebrog faldt efter sagnet ned i den danske hær i slaget ved Reval under Valdemar Seiers (1202—1241) og Andreas Sunessøns korstog mod de hedenske beboere af Estland. — Sekler, i ént. et sekel, sæculum, aarhundreder.

Flaget. V. 2. Da professor Sverdrup i 1814 reiste til Eidsvold til et møde, som var sammenkaldt af prins Kristian Fredrik, havde han til skydsmand en gammel bonde, som ved afskeden bad ham om under alle omstændigheder at huske paa, «at Gud er ataat».

3. Han lærde fransmann fikta
og finna riddarverd
og engelsmannen dikta
og hava sjøen kjær.
Og fremst han stod i lina,
og rett han stelte den;
fraa Skotland til Messina
han skapte styresmenn.

4. Min store fader døydde
— sjaa, det me alle maa —
og arven burt dei øydde,
men sumt eg att kan faa.
Her gjeng eg stundom sliten
og leitar etter ord!
Skal tru, eg er so liten
for det han var so stor?

5. Men graset gror paa bøen,
og korn paa gamall vis;
og enno gamle sjøen
er like fri for is.
Vaar' fjell er like haage
og lufti like blaa;
so enno like fjaage
me fram kann stemna paa.

A. O. Vinje.

V. 3. **Fikta**, kjæmpe, fegte. — **I lina**, i linjen, i rækken. — **Fraa Skotland til Messina**, sigter til nordmændenes erobringstog i gamle dage (omkr. 1060 grundede normannerne et rige i Syditalien).

V. 4. **Att**, tilbage.

V. 5. **Bø**, gaard — **Haag**, høi. — **Fjaag**, glad, freidig.

22. Høstsang.

1. Vingede skarer
flyr de sorte skove;
under dem farer
storm paa vildest vove,
over dem blinker
stjernen mild og vinker
toget til palmernes ly.

2. Ak, om jeg kunde
følge fuglens baner,
vilde jeg blunde
dog blandt mørke graner;
hist i det fjerne
vinker ingen stjerne
saa sødt som drømmene her.

3. Her, hvor min glæde
klang fra alle dale,
her, hvor min spæde
blomst er lagt i dvale,
her vil jeg sprede
om min dunkle rede
vingen og vente min blund.

4. I mine drømme
gror der liljer fagre,
der ser jeg ømme
foraarsalver flagre;
af mine grave
danner de en have,
vækker mig smilende der.

J. S. Welhaven.

Høstsang. V. 1. Flyr, flygter fra.

23. Bliv hjemme!

1. Hvor i verden mon du faar
bedre det end hjemme?
Husk din faders sølvgraa haar
og din moders stemme!
Husk paa bror og søster kjær,
og paa ven og frænde!
Ak, naar de nu samles her,
hvor er du saa henne?

2. Tror du, at du finde vil
der, hvor nu du kommer,
samme klang i bækkens spil,
samme sol og sommer?
Tror du, at den blomst, som stod
ved din moders hytte,
ogsaa der har fæstet rod,
hvor du nu vil flytte?

3. Her er du som fuglen fri
under gode love;
tænk om nu det var forbi,
vil du vel det vove?
Her var dine fædres tro
dig et skjold og verge;
tænk, om du i fremmed bo
den ei kunde bjerge?

4. Hvor i verden vil du gaa
for dig selv at glemme?
Bliv da i din faders vraa,
der, hvor du har hjemme!
Er din hytte nok saa lav,
nok saa arm din lykke,
her skal vennehaand din grav
dog med blomster smykke!

P. A. Jensen.

24. Hjemmet.

1. Ja, hjemme er det dog allerbedst,
ja, herhjemme!
Man reise øst og man reise vest,
men herhjemme,
her haver alting et eget lag,
her haver alting sin rette smag,
ja, herhjemme!

2. Her kan jeg bo paa min tue trygt,
ja, herhjemme!
I hus og hjem, som min far har bygt,
ja, herhjemme!
Ja, hjemme her paa min odelsjord,
her fik jeg fod under eget bord,
ja, herhjemme!

3. Her kan jeg stræve saa fro og fri,
ja, herhjemme!
Vorherre selv han vil staa mig bi,
ja, herhjemme!
Ja, hjemme her paa min stille ø,
her vil jeg leve, her vil jeg dø,
ja, herhjemme!

J. Olafsen.

25. Island.

1. Yderst mod norden lyser en ø
klart gjennem isslag og taage.
Der ved en bjergild, som aldrig kan dø,
oldtidens billeder vaage; —
derfra gaar sagnet vidt over sjø
som en maage.

2. Op til det sælsomme eiland drog
først vore herlige fædre.
Med sig fra Norge de høisædet tog
for at opreise det bedre.
Norrøna maal de i ensomme krog
skulde hædre.

3. Medens det synkende Nordens magt
deltes og maatte forsage,
blev der paa Island bevaret og lagt
livssæd for kommende dage.
Der nu et tegn paa stammernes pagt
staar tilbage.

4. Skjønt vore frænder bag isdække mur
lyde maa fremmede love,
kan de dog sende til Norges natur
længselens kvad over vove.
Hjemlig det naar til os som en lur
dybt fra skove.

A. Munch.

26. Vandresang.

1. Vi vandrer med freidigt mod,
vort sind er let og rap vor fod!
I høiden opad mod fjeldet,
i dybet mod fossevældet,
lad veien gaa, hvorhen den vil,
vi vandrer frem med sang og spil!

Island. V. 2. Eiland, ø. — Norrøna, norsk.
V. 3. Livssæd for kommende dage blev lagt i de islandske sagaer og kvad; da disse igjen i det 19de aarhundrede blev almindelig kjendt, gjød de nyt liv i nationalfølelsen. — Et tegn paa stammernes pagt, ɔ: det gamle norrønamaal, i hvilket sagaerne er skrevne og som islændingerne i alt væsentligt har bevaret.

2. Her er vi i Guds natur,
som bækken vild i fjeldets ur.
Saa stævner vi frem paa færden;
thi aaben os ligger verden,
og derfor vi som fuglen glad
vil juble høit i sky vort kvad!

H. Ibsen.

27. Friluftsvise.

1. Se Norges blomsterdal!
Farvel, du kvalme fangekrog;
den lyse graneskog
er nu saa deilig sval!
Trala!
Ja, lysteligt det er i nord
blandt fjeld og li og fjord!

2. Hør fjeldets stolte fos!
Nys brød den vintrens baand og tvang,
nu gaar den frit sin gang
og brummer bas til os:
Brum, brum!
Ja, lysteligt det er i nord
blandt fjeld og li og fjord!

3. Tys! Gjøg fra bjerkekvist
sit «ko-ko» slaar af hjertens grund;
lidt klodset er hans mund;
han mener «tak for sidst!»
Ko-ko!
Ja, lysteligt det er i nord
blandt fjeld og li og fjord!

Friluftsvise. V. 1. Fangekrog, her: byen. — Granskogen er lys, naar trærne staar med friske, lysgrønne skud.

4. Paa friske, grønne eng
staar blomster røde, gule, blaa,
og reder alver smaa
en yndig brudeseng.
Jo, jo!
Ja, lysteligt det er i nord
blandt fjeld og li og fjord!

5. Saa blaa som himlens hvælv
fra hyttens dør, saa skjelmsk paaklem,
to øine titter frem
og ler som Frøia selv.
Ha, ha!
Ja, lysteligt det er i nord
blandt fjeld og li og fjord!

6. Og faar vi end en skur,
lidt regn gjør bondens ager godt,
vi skyed aldrig vaadt,
det er mod vor natur!
Heihop, haha!
Ja, lysteligt det er i nord
blandt fjeld og li og fjord!

7. Naar hjem til dont og by
vi vende maa fra landets lyst,
med glemmigei ved bryst,
vi synger høit mod sky:
Trala!
Ja, længe blomstre gamle Nord
med fjeld og li og fjord!

A. Aabel.

V. 5. Frøia, kjærlighedens gudinde i den gammelnorske gudelære.

28. Upp aa fjellet.

1. Hu hei, kor er det vel friskt og lett
upp aa fjellet!
Her leikar vinden i kaate sprett
upp aa fjellet.
Og foten dansar og augat lær
og hjartat kveikjande hugnad fær
upp aa fjellet.

2. Kom upp, kom upp fraa den tronge dal
upp aa fjellet!
Her blæs ein blaaster saa frisk og sval
upp aa fjellet.
Og lidi skin utav blomar full,
og soli drys alt sit fagre gull
upp aa fjellet.

3. I dalen starvar du tung og heit,
kom paa fjellet!
Kor fint her er, inkje nokon veit,
her paa fjellet.
Ditt auga flyg yver nut og tind,
det er, som flyg det i himlen inn
upp fraa fjellet.

4. Og naar no soli til kvila gjeng
attum fjellet,
daa reida skuggarne upp si seng
attmed fjellet!
Daa gidrar alt i ein straalestraum,
og hjartat sveiper seg inn i draum
upp aa fjellet.

K. Janson.

Upp aa fjellet. V. 1. Kveikjande hugnad, oplivende trøst — Fær (præs. af faa), faar.

V. 2. Blæs (præs. af blaasa), blæser. — Blaaster, vind.

V. 3. Starvar, gaar og stræver.

V. 4 Attum, bagom. — Attmed, ved siden af. — Gidra, dirre. — Sveipa, svøbe.

29. Norges natur.

1. Saa synger vi paa vor tur
i Norges herlige natur.
Lad tonen sig stille slynge,
som farve fremover gynge
paa fjord, mod strand og skog og fjeld
og blaane i naturens væld.

2. Det første, vi stævner til,
er hundred havne i april.
Der møder vi myge tanker,
naar flaaden skal lette anker,
og seksti tusen mand ombord
bær Norge i sin bøn rundt jord.

3. Se kyster af bare skjær
med maager, hval og fiskevær
og fartøi indunder øen,
men baader udover sjøen,
og garn i fjord og not i sund
og hvid af rogn den hele bund.

4. Se Lofotens vilde kav,
hvor klipper stander midt i hav,
og skodden rundt toppen driver,
men havet ved foden hiver,
og alt er mørke, sagn og angst,
men midt i kavet baad paa fangst.

5. Her ser du en ishavsfar',
i sne og halvlys han sig drar,
fra tønden det snart befaler,
og baadlag mod isen haler,

Norges natur. V. 2. Myge, her: ydmyge.
V. 4 Kav, her: strid, uro.
V. 5. Paa fangstskibene i Ishavet er der paa masten en tønde, hvorfra der holdes udkik over sjøen.

og skud i skud og sæl i sæl
og marv og mod i krop og sjæl.

6. Saa beder vi os tilkvelds,
hvor hele bygden er tilfjelds,
paa sæteren med melkestellet,
paa fjeldslaat indunder heldet,
og hvor en længselslok paa lur
faar svar ifra en stor natur.

7. Men hurtig vi maa afsted,
skal allesteds vi være med —
i bjerget, hvor malmen tages,
paa fjeldet, hvor renen jages,
og did, hvor elven skumhvid gaar,
og fløtern paa sin planke staar.

8. Og stanser vi atter her,
de brede bygder faar vi kjær,
hvis bønder saa stille bære
den troskab, som er vor ære,
og som til fædre stormænd har,
hvis glans vor morgenrøde var.

9. Saa synger vi paa vor tur
i Norges herlige natur.
Vort arbeid for øiet skinner,
vor fortid fra haugen minder,
og fremtid skal af landet gaa,
saavist som Gud det stoler paa.

B. Bjørnson.

V. 9. Haugen, gravhaugen, kjæmpehaugen.

30. Min norske vinter.

1. Min norske vinter er saa vakker;
de hvide, snebedækte bakker,
og grønne gran med pudret haar,
og trofast is paa dybe vande,
og engledragt paa nøgne strande —
jeg bytter neppe med en vaar.

2. Nu dalens muntre sønner glide
paa skier ned fra fjeldets side,
saa rask som pil i luften fløi;
nu let paa skøiter de sig svinge,
nu kanefartens bjelder klinge,
og øret dirrer af den støi

3. Fra fjeldets gruber malmen kjøres,
og mastetræ til stranden føres,
og kulden selv gi'r farten liv,
og sne paa fjelde veien baner
for norske bondes karavaner;
flid er min landsmands tidsfordriv.

4. Om alting fryser her i Norge,
for venskabs varme tør jeg borge;
thi der er ild i normands bryst.
Kom, broder! kom, men uden kulde,
hverandre indtil døden hulde!
Syng venskabs skaal med mandig røst!

J. N. Bruun.

Min norske vinter. V. 3. Karavane, reiseselskab. V. 4. Borge, indestaa.

31. Nordhavet.

1. Havet er skjønt, naar det roligen hvælver
staalblanke skjold over vikingers grav!
skjønt, naar i buen, hvor lysstraalen skjælver,
himlen og skyerne speiler sig af!
herligt, naar solen om aftenen daler,
flammer som ild over havspeilets rund;
yndigt, naar maanen om høstnatten maler
sitrende søile paa mørkeblaa grund!

2. Havet er skjønt, naar det skvulpende strømmer
sagte mod stranden i sommernats-stund!
Tanken i sødybet dukker og drømmer
om, hvad der bor paa den mystiske bund.
Bølger sig smidig i bølgefavn slynger,
havfruer ser op af kjølige seng,
vinker fra dybet, imedens de synger
tryllende toner til guldsnoet streng.

3. Havet er frygteligt hist, hvor det bruser
tungt imod Nordpolens natlige kyst!
Svømmende isfjelde panseret knuser,
bragende høit imod klippernes bryst.
Nordlysets gravlampe skinner henover
ligsvøb af urgamle, slumrende land;
havet ei bundet af dødslænker sover,
kraftig det bryder sin bølge mod strand.

4. Havet er stolt, naar det egges til harme,
stormene slaar paa dets buklede skjold!
Fnysende hæver det svulmende arme
høit imod skyborges truende vold!

Nordhavet. V. 2. Mystisk, hemmelighedsfuld.
V. 4. Skjoldet er buklet, naar det er forsynet med smaa, runde forhøininger (smlg. bølgerne paa havet).

Tænder end lynilden ege paa jorden,
splitter selv bjergenes malmfaste slot,
havet dog ler kun af lynild og torden,
samler sig kræfter i kamplegen blot.

5. Havet er herligt, og herlige sønner
stedse det fostred i kraftfulde favn;
hvergang dets røst under stormene drønner,
vokser kun modet hos viking i stavn.
Kjæmpehval leger paa skummende fjelde,
skyder sin straale mod himmelens sky;
sjøkongen rider sin drage med vælde,
sjungende flyver om lande hans ry.

6. Ruller ei Nordsøen end sine vover
trindt omkring Norriges fjeldbygte kyst,
blaagrønne, hvælvede gravhøie over
helte, som segned i kampen med lyst?
Suser ei bølgen om jarlernes glavind
end over dybet i Hjørunga-vik?
Tordner ei havet om fiendernes avind
høit over Svolder og Trygvessøns lig?

7. Vugges jeg, hav, paa dit fraadende dække,
stiger de kjæmper af sivdækket grav,
Fridtjov og Halv paa den susende snekke,
sverde som lynild og aasyn som hav.

V. 5. Sjøkongen, vikingen. — Drage, krigsskib (de gamle nordmænds skibe havde ofte et dragehoved i stavnen).

V. 6. Glavind, sverd. — Hjørungavik; Hjørungavaag paa Søndmøre, hvor Haakon jarl 986 slog jomsvikingerne. — Svolder, en liden ø ved Vendens kyst; Olav Trygvessøns fald aar 1000.

V. 7. Fridtjov og Halv, nordiske sagnhelte. — Nornen, skjæbnegudinden. —

Kveldsol er blod paa de kløvede skjolde;
stormen er krigsraab fra gyngende val;
maanen er nornen, som fører de bolde,
blegnende kjæmper til Valhallas sal.

8. Hisset jeg skuer de svømmende borge
gynge paa bølgen med dødssvangre last;
vimpelen flagrer, og løven fra Norge
luer i blod fra bevingede mast.
Lyn er dens blik, og dens stemme er torden,
dødsbudet rider paa flammende sky;
Tordenskjolds Tors-vogn omdrønner vort Norden,
havfladen bæver, og fienderne fly.

9. Svanvinget sjøfugl ei mindre mig fryder,
baaden, som slynges i brændingens fos;
mod staar ved roret og dristigen byder
mægtige kræfter i dødskampen trods.
Havet strør liljer om baaden og kranser
Nordmanna-færd over Ginnungagap,
medens den flyvende snekke hendanser,
løber paa bølgen med stormen omkap.

10. Brus da om Norge dit stormende kvæde,
herlige Nordhav, du kraftens idol!
Sjung os et Bjarkemaal, hvergang vi træde
slagdans paa bølgende tiljer om pol!
Seierens funklende solglans om panden,
fri staa hver nordmand i løfting og stavn,
fri som dit Megingjards-belte om stranden
vugger os hæder og rigdom i havn!

S. O. Wolff.

Valhalla, feilagtig for Valhal, hvor Odin modtog de faldne kjæmper.

V. 8. Svømmende borge, krigsskibe.

V. 9. Ginnungagap, eg. det svælgende dyb, det store hav.

V. 10. Idol, billede. — Bjarkemaal, se noten side 29. — Megingjard, (Tors) styrkebelte.

32. Ved Rundarne.

1. No ser eg atter slike fjell og dalar
som deim, eg i min fyrste ungdom saag,
og same vind den heite panna svalar,
og gullet ligg paa snjo, som fyrr det laag.
Det er eit barnamaal, som til meg talar
og gjer meg tankefull, men endaa fjaag;
med ungdomsminne er den tala blandad,
det strøymer paa meg, so eg knapt kan anda.

2. Ja, livet strøymer paa meg, som det strøymde,
naar under snjo eg saag det grøne straa;
eg drøymer no, som fyrr eg alltid drøymde,
naar slike fjell eg saag i lufti blaa.
Eg gløymer dagsens strid, som fyrr eg
gløymde,
naar eg mot kveld av sol eit glimt fekk sjaa,
eg finner vel eit hus, som vil meg hysa,
naar soli heim til notti vil meg lysa.

3. Alt er som fyrr, men det er meir forklaarat,
so dagsens ljos meg synest meire bjart,
og det, som beit og skar meg, so det saarad,
det gjerer harde fjellet mindre hardt.
Sjølv det, som til aa synda tidt meg daarad,
det gjerer sjølve skuggen mindre svart;
forsonad' koma atter gamle tankar:
Det sama hjarta er, som eldre bankar.

4. Og kvar ein stein eg som ein kjenning finner,
for slik var den, eg flaug ikring som gut.
Som var det kjempor, spyrr eg, kven som vinner,
av den og denne andre haage nut.

Ved Rundarne. V. 1. Snjo, sne. — Fjaag, glad, freidig.
V. 2. Hysa, huse.
V. 3. Bjart, klar, lys.

Alt minner meg, det minner og det minner,
til soli burt i snjoen sloknar ut,
og inn i siste svevn meg eingong huggar
dei gamle minne og dei gamle skuggar.

A. O. Vinje.

33. Et fjeldvand.

Jeg sad en aften i en liden baad
paa et af disse dybe, stille vande,
der ligge, som et øie blankt af graad
imellem Norges fjelde. Let og varm
stod aftenhimlen om de mørke strande
og sænkte sig i søens klare barm,
saa baaden syntes let ophængt at svæve
midt i et lufthav, hvor der ei var bund,
men lige dybt foroven og forneden,
som jordens kugle midt i evigheden.
Dødsstilhed hvilte over sjø og lund.
Der fandtes ei en fugl, som vilde leve,
som vilde synge her en aftenstund.
Ingen romantisk klang om fjeldet drog
paa klare vinger som i Tyrols dale; —
den norske fjeldegn eier ingen tale,
undtagen ensomhedens stille sprog.
De tause rorsfolk dypped aaren blødt
og lydløst i de kolde, klare vover. —
Jeg smelted hen i denne stilhed sødt;
det var, som om min sjæl gled sagte over
og tabte sig i inderlig forening
med fjeldnaturens dybe, dunkle mening.

A. Munch.

V. 4. Kven, hvem. — Haag, høi. — Huggar, fører stille, lempelig.
Et fjeldvand. Romantisk, underbar, eventyrlig.

34. Dalvise.

1. Det er min sjæl en frydfuld trang
   at gjeste Norges dale.
   Den gamle fjeldkol elsker sang,
   de glade hjerters tale.
   Kom til den fagre Maridal!
   til Kleivens svimlende portal!
   kom hvorsomhelst! og Norge skal
   dig i sin favn husvale.

2. Hvor strømmer ud berusning sød
   fra dalens birkelunde!
   det var en drøm i engles skjød
   paa deres mos at blunde.
   Hvad harpespil i denne bæk!
   hvad melodi! hvor sød en skræk!
   Bestandig ny den toner væk —
   ak! som fra perlers munde.

3. Hvad tænksomt, sværmersk øie fik
   du, tjernets stille vove!
   hvad ord den susende musik
   i aasens dybe skove!
   Den mand er ei i Norge fød,
   som den ei gjør om hjertet blød;
   det er hans vuggesang, der lød
   ifra de dybe skove.

Dalvise. V. 1. Maridalen, nær Kristiania. — Kleiven, Krokkleven paa Ringerike med en storartet udsigt. — Portal, porthvælving.

V. 2. Det var ɔ: det vilde være. — Perlers munde; perler har ingen munde, men udtrykket »perlemunde« bruges for at betegne klare, klingende toner.

4. Didind, hvor fyrren suser, ind
tør ingen niding vandre,
som har forglemt i troløst sind
sit fædreland for andre.
Ham vilde rædsel gribe, — bleg
han vilde høre, skoven skreg,
hvor klagende dens røster steg: —
did tør ei niding vandre.

5. Ham vilde som en dommer haard
hvert fjeld imødetræde:
»Hvad vil du i din moders gaard,
som glemt har hendes kvæde?«
Hvor tjernets blik blev kummerfuldt!
ak det, der smile kan saa huldt!
Ve den, hvis barm ei voldsomt slaar
ved hjemmets syn af glæde!

6. Vi nærmere i dalens favn
os føler Norges hjerte.
Dets ærlige og gamle navn
vi der af fossen lærte.
I fjeldets solbelyste tind
det blotter os sit høie sind,
og derifra det speiler ind
sig selv i folkets hjerte.

7. Igjennem folkets aarer lad
sig Glommens styrke velte!
Som Rjukans kjække styrtebad
saa fyrige dets helte!
Lad i dets kvinder Ringerik
med bliden ynde præge sig!
Vær Gausta hver en gubbe lig, —
som sig tiltinge meldte!

V. 5. Kvæde, kvad, sang.
V. 7. Rjukan, Rjukanfossen ved foden af Gaustafjeld i Telemarken. — Ringerike omkring Tyrifjorden.

8. Hvor styrtende mod Tyris strand
   fra aasen Kleiven iler!
Saa først ved maalet, idrætsmand!
   din sterke vilje hviler.
Som kolven fra det spændte staal
din kraft forfølge vil sit maal:
dit vel, en daad, o fædreland!
   en daad, hvortil du smiler.

9. Hist slanken silje, hæg og pil
   og rogn sig sammenranke,
det nøgne fjeld de dække vil: —
   det er en kjærlig tanke.
Saa, norske brødre! bryst ved bryst
vi ville med vemodig lyst
vor moders brøst selv hylle til, —
   det er en kjærlig tanke.

H. Wergeland.

35. Bergens stift.

1. Nu gaar østenvinden
med et suk igjennem linden,
og mod vesten glider skyen blidt,
og min længsel følger
til de fjerne bølger,
hvor min barndom gyngede saa tit.

V. 8. Tyri, Tyrifjorden; Krokkleven gaar meget brat ned mod fjorden. — Kolven, pilen. — Det spændte staal, den spændte staalbue. — Dit vel er apposition til: »sit maal«; »en daad« er apposition til: »din kraft forfølge vil sit maal: dit vel«.

V. 9. Brøst, mangler, feil; vi vil hylle dem til med lyst, fordi det er en glæde at kunne skjule vor moders mangler for fremmedes øine; men lysten er vemodig, fordi manglerne overhodet er der.

2. Mine barndoms-dage
er en billedsmykket sage,
i hvert billed er en tone lagt.
I min drøm paa fjeldet,
under fossevældet,
har en huldre mig sin harpe rakt.

3. Kjender du de svale,
mørke, kirkestille dale,
uden arner, uden sti og navn?
Ved de sorte elve
taarebirke skjælve;
de har nævnt mig alle mine savn.

4. Her du seet skoven
hænge frodig over voven
fra det lune, farverige fjeld?
Der, blandt blomsterbede,
under droslens rede,
sprang min dybe sjæleglædes væld.

5. Ved mit Edens gjærde
er en kjæmpevagt paafærde:
vilde jøkler splitte skyen ad;
men i styrkens belte
om de barske helte
har en dise virket rosens blad.

6. Der er nøgne strande,
hvor de klippestore hvaler lande

Bergens stift. V. 2. Sage, saga.
V. 4. Droslen, maaltrosten. — Min sjæleglæde, min sangerevne.
V. 5. Dise, gudinde.
V. 6. Din snekkes ly, havnen, hvori snekken ligger i ly.

under tordners og orkaners gny;
der er dybe bugter,
hvor de røde frugter
gro ved bredden af din snekkes ly.

7. Der har Herren stillet
for din ringhed almagts billed,
der er orgelklang fra fjeld og fjord;
der vil droslens tone
kvæge og forsone
i det klippehvalte tempelkor.

8. Der var godt at blunde
i de lyse, duftopfyldte lunde,
hvor min vugge overskygget stod;
for hver kvalfuld slummer,
for hver vaagen kummer
er min vuggegave lægerod.

9. Hil dig, Norges bringe!
Under stormens vinterlige vinge
er du hærdet til din jættedyst;
men bag pansrets bue
blusser fromheds lue,
banker hjertet mod naturens lyst.

J. S. Welhaven.

36. Sognefjorden.

1. Den har været dødens gjest,
den har seilet paa en torden,
den er døbt i rædsler vorden,
som har pløiet Sognefjorden
Fortun fra til Sognefæst.

V. 7. Klippehvalt; hvælvet af klipper (klipperne danner et hvælv ligesom i en kirkes kor).
V. 8. Min vuggegave, min sangerevne.

2. Har du glemt dit Fadervor,
mindes du ei bøn at bede:
lær den af en guddoms vrede!
Tænk dig, synder, da tilsæde
i en baad paa Sognefjord!

3. Fjorden selv, den havets søn,
af sin fader dybt i landet
bortforvist, som Kain forbandet,
i sit mulm, med fjeldets blandet,
selv den kjender ingen bøn.

4. Men den bedre end en prest
kan dig lære fromt at bede,
ryste hjertet i dets rede,
frem de glemte budord lede,
du engang som barn har læst.

5. Til befal, til bøn ei vant,
Sognefjordens stim af bølger
kun sin egen vilje følger.
Selv sin egen storm den dølger
som et sverd i sit gevandt.

6. Vil den suge endnu mer
sorthed af Hurungers skygge,
skyder den af sine snygge
tandudskaarne bølgers rygge
ud en «havguls» sorte fjær.

7. Som af ravne pisket da
skynder den sig didindunder
skyens taarn, hvor fjorden bunder,
mætter sig med mulm og blunder,
til den atter vil derfra.

Sognefjorden. V. 1. Fortun ligger inderst, Sognefæst yderst ved fjorden.

V. 5. Gevandt (tysk), teppe, kappe; her slire.

V. 6. Hurungerne lige ved Fortun. — Snyg, hurtig. — Havgul, sterk paalandsvind.

8. Da — det er en times ro:
slumren endt, naar den begynder —
da, da er det tid, du synder!
at du dig i baaden skynder:
fjorden slumrer ei i to.

9. Uden rast og uden rist
vil den atter til sin fader,
til det store hav, som hader
sønnen med de vilde lader
og har derfor ham forvist.

10. Saa, til evig fart fordømt,
fjorden fremad og tilbage
mellem hav og bund maa jage,
indtil alle sine dage
tidens dybe horn har tømt.

H. Wergeland.

37. Til Bergen.

1. Som du sidder der
bagom dine skjær,
tunge fjeld omkring og havets dyb for
foden,
grunder du vel paa
saga, som skal gaa
end engang med undre ifra land!

2. Hil dig, norske by,
«Bergen aldrig ny,»
gammeldags og evig som din Holbergs
lune;

Til Bergen. V. 2. Holberg er født i Bergen (1684). — Præsident paa rigsforsamlingen paa Eidsvold 17de mai 1814 og paa det overordentlige storthing 1814 var Bergens-repræsentanten sorenskriver Wilhelm Christie.

engang kongers vagt,
siden handelns magt,
præsident paa første frihedsting!

3. Høi og liflig som
solskinsdagen kom
stundom af din regn og vindforrevne
taage,
steg med store mænd
eller daad igjen
du, naar det var mørkest i vort land.

4. Op af folkegrund,
vittig, kjernesund,
skjød der sterke tanker, byggende i
landet,
skjød vor kunst tilsidst
i sin fødsel kyst
af din mørke, mægtige natur.

5. I din høifjeldssal
maler blev vor Dahl,
langs med dine strande drømmede
Welhaven,
og i morgnens guld
gynged Ole Bull
paa din vaag iblandt Europas flag!

6. Med dit hav i pagt
har du evig magt,
blaae fjorde er dig aarer ind i landet.
Fra dit norske sind,
skinner lykken ind, —
af din fortid maa der fremtid gaa!

B. Bjørnson.

V. 5. Den berømte landskabsmaler Johan Kristian Dahl († 1857), digteren Welhaven († 1873) og den verdensbekjendte norske violinist Ole Bull († 1880) var alle bergensere.

38. Hardanger.

Gives sted paa jorden, hvor
gammel kummer, ved at stemmes
i naturens blide toner,
kan bedøves og forglemmes, —
hvor sig had med had forsoner, —
hvor usalig lyst til synder
dæmpes, lidenskaben tæmmes,
løven lig i barnets snor,
kun ved syn af egnens ynder,
tanken om en guds nærvær
i naturens majestæt,
i hans almagts høihed klædt,
og ved følelsen af freden,
der er over egnen gleden
som et paradisisk skjær,
som en glories straale-ære,
hvormed høi og tinde pranger:
— da forvist det sted maa være
i det deilige Hardanger.

Gives sted paa jorden, hvor
gudløs last, som kommer did
flygtig, ved et vildt tilfælde,
bliver from medét og tror . . .
sted, hvor en fortvilet anger
føler klart sin skabers vælde,
men ei giften af sit bid
mere hjertet at fortære:
— o da maa vel stedet være
i det deilige Hardanger.

Gives der paa Jorden sted,
hvor, om tvende fiender mødes,
uvilkaarligen de nødes
til at stanse sine fjed

Hardanger. Af «Den engelske lods.» Tempeldom domkirke. — Abildtræ, æbletræ, apal.

og udrække haanden begge,
venlig arm i arm at lægge,
slagne af den søde fred
i naturens herlighed . . .
hvor forfængelighedsflammen
synker i sin aske sammen,
og erobrer, hvis han kom,
om med blusel vilde vende,
retsom bange for at skjænde
hellig viet tempeldom . . .
hvor naturen taler trøst:
Fjeldet som den issehvide
børnekjære oldefader,
der sin gamle favn oplader,
dalen med en moders blide
uforglemmelige røst,
elven som en trofast sanger,
der vil hjertet atter lære
gamle toner, svunden lyst:
— o da maa vel stedet være
i det deilige Hardanger.

Ak, om saa livsaligt sted
findes paa vort jorderige,
hvor i blaanende geled
Alper frem af dalen stige, —
hvor ved den krystalne bræ
blomstrer snehvidt abildtræ
medens i en snefonns spor
vilde rose lystigt gror, —
hvor en kilde først sin sang
kun mundharpespæd begynder,
murmlende blandt mos og stene
men saa under orregrene
fra sin afdal ud sig skynder,
dreven af ungdomlig trang
til med hoveddalens ynder

i sin glans sig at forene;
og, lig David harpeslager,
fra en hyrde bleven til
dalens konning ved sit spil,
stolt og mægtig gjennemdrager,
under tordnende befalen,
alt sit skjønne rige, dalen . . .
ja, hvor findes saadant sted:
majestæt og yndighed
i en inderlig forening,
hvor ifra den hvide fonn
brede sig i vid forgrening
fagerliers grønne baand, —
hvor de blide bakkeheld,
som forbinde fjord og fjeld,
glide ud i løvbekranste
grønne odders frynserad,
der sig speile som i bad,
hvor de synes halvveis stanste,
saa de ei forentes med
fjordens anden skjønne bred,
og hvorfra et hyttehjem
titter mellem birke frem,
fra hvis tag, med mild betoning
over alt, en røg fremblaaner,
og det hele synet laaner
af et offer og forsoning —
o hvor findes saadant sted,
disse løvbekranste tanger
med den fromme hyttes fred,
uden i din herlighed,
underdeilige Hardanger?

H. Wergeland.

39. Norsk sjømandssang.

1. Den norske sjømand er
et gjennembarket folkefærd;
hvor fartøi flyde kan,
der er han første mand.
Paa togt og hjemme her
ved sund og skjær og fiskevær
han har sin Gud i sind
og sætter livet ind.

2. Her er et folk i krig
for livet uafladelig —
med dyre mandefald
i kampe uden tal.
Det, som er dagligdags,
det nævnes ikke netop straks,
og tidt er ingen med,
som bringe kan besked.

3. Men vesle fiskerbaad
har baaret frem saa mangen daad
af mod og herlig kløgt,
skjønt aldrig den blev trykt.
Og mangen sjømands liv
fik dødens krans af tang og siv,
som burde havt i guld
sit navn blandt kjæmpekuld.

4. Sankt-Olavs-korsets ros
ret høvde for en vestlandsk lods,
som redded hundred mænd
og hundred om igjen.

Norsk sjømandssang. Skrevet 1868 til et baadstævne i Stavanger.

V. 4. Sankt-Olavs-korset, ridderkorset af St. Olafs-ordenen.

Og mangen liden gut,
som red paa hvælvet hjem tilslut,
naar far var sat ombord,
han burde havt et ord.

5. Dog Norges høie kyst
er landets eget moderbryst
med næring og med graad
ved sønners raske daad.
I det er alting gjemt,
og der er ei den mindste glemt,
fra Hafursfjordens slag
til ham paa sidste vrag.

6. Det følte hver, som kom
fra reis igjen og saa sig om;
det følte hver, som gik
i sidste afskedsblik.
De følte, hvor de fór,
at landets lykke var ombord:
Vor ære og vor magt
har hvide seil os bragt.

7. Hurra for dem idag,
som færdes under norske flag!
Hurra for lodsen, som
dem først imøde kom!
Hurra for dem, som ror
sin fiskerbaad paa hav og fjord!
Hurra for alles lyst:
vor skjæromkranste kyst!

Bj. Bjørnson.

V. 5. Hafursfjorden, feilagtig form for Hafrsfjorden.

40. Fiskeren.

1. Ondt ofte lider den fiskermand,
som ud maa fare, før hanen galer,
al dagen plaske i kolde vand,
paa hjem ei tænke, før solen daler,
i vaade trøie — snedrev i øie —,
o sad I der, I guldklædte høie,
I andet fandt!

2. Dog snart gaar dagen og alting let,
naar drotten ramler og lod ei stanser,
og kniv ei hviler paa maddingbret,
og fisken op efter snoren danser.
Da spares arme at bankes varme,
madkisten glemmer de tomme tarme,
som skrege før.

3. God hustru hjemme ser ud igjen:
det kvelder tidlig og kold er stuen;
i krogen sætter hun rokken hen,
i asken rager, gjør ild paa gruen.
Tungt op fra stranden ind stamper manden,
tre vaade trøier, en efter anden,
han slænger hen.

Cl. Frimann.

41. Fiskaren aat sonen sin.

1. Naar stormen ryker upp fraa nord,
og havet det gjeng kvitt,
so strika, gut, paa seglet daa,
og haldt paa styret ditt,

Fiskeren. V. 2. Drotten staar vistnok her i betydning af snøre, dybsagn; ellers er drot det samme som dræt, udbyttet af (en dags) fiske.

Fiskaren aat sonen sin. Aat, til. — V. 1. Strika, imperativ, fir ned. — Bitt, imperativ at binda, bind. — V. 2. Byrja, begynd.

slepp inkje taket, um det gjeng
paa harde livet laus,
vert baaten full, so bitt det fast,
og berre teg og aus.

2. Og er du inkje god aa sjaa
fyr berre skum og skvett,
so byrja paa ein salme daa
og ro, so blodet sprett;
men spring eit bord, og sjoen velt
innpaa deg, blaa og kald,
so bøyg deg yver tufta ned
og gjev deg Gud i vald.

Kr. Janson.

42. En fembøring.

1. En fembøring under seil er et lysteligt syn,
naar den vasker i sjøen for en «tre kløurs» vind
og en høvedsmand god ved sit styre!
Ja, naar odder og nes flyver pilsnart forbi,
maa sig glæde den fisker, som sidder deri,
fast at sjøskvettet væder hans hyre.

2. Fn fembøring er paa havet saa lidet et skal,
mens bølger gaar om den som bjerg og som dal,

En Fembøring. Fembøring kaldes en nordlandsbaad med raaseil og i regelen 6 mands besætning. Berømt som fiskerbaad i Nordland. V. 1. En «tre kløurs» vind; paa nordlandsbaadene (med raaseil) mindskes seilet ved at sætte en eller flere «klør», hvorved seildugen trækkes sammen; en tre Kløurs vind bliver altsaa omtrent det samme som en vind, hvor man maa tage tre rev i seilene. — Fast at, omendskjønt. — Hyre, oljeklæder.

og den skal sig i uveiret klare;
ja, der roes i sjøen med møde mangt tag,
og der seiles til ripen saa mangen en dag,
hvor det gaar gjennem tyngsel og fare.

3. Men en jægt under seil er et frydeligt syn,
naar den stævner til midtmasters ladet til byn
og med frugten af vinterens dage,
naar den ankrende flager der foran sit hjem,
fordi alting er kommet saa velbjerget frem,
og den velstand nu bringer tilbage.

4. I ethvert lille hjem, hvor en skorsten har brændt,
der blev ogsaa den ild udi brystet optændt,
at folket sig glæder ved striden,
og den fisker, som kaver, hans hustru, som tror,
sin bygd og sit land imod fremtiden ror,
medens braattene brækker om siden.

Jonas Lie.

43. Den norske bonde.

1. Jeg er saa fro, jeg er saa glad,
jeg er min egen herre,
jeg fogden ei skal spørge ad,
om jeg tilfreds maa være;
jeg stræbe kan og vil, og held
skal møde mig fra dal og fjeld;
jeg gi'r min skat, gjør ret og skjel
og er min egen herre.

2. Mit hus er lavt; men mit det er,
min egen tomt det bærer,
og aabent staar det for enhver,
som Gud og kongen ærer.

V. 2. Møde, møie. — Ripen, baadkanten. — V. 4. Kaver, arbeider ivrigt og strævsomt.

Kom bonde, bød jeg ham min haand,
kom ridder, bød jeg ham min haand,
jeg frygter Gud, men ingen mand,
og er min egen herre.

3. Min kost er simpel, og min drik
nedover klippen flyder,
og mon den mere styrke fik,
som snese retter nyder?
Mon den er mere glad end jeg,
som henter paa en farlig vei
sin rare vin? jeg mener nei;
vand læsker, styrker, fryder.

4. Mit leie ingen spotte maa,
jeg holder det i ære;
jeg ved, at søvn paa bare straa
kan tryg og kvægsom være.
Naar sol forgylder bjergetop,
jeg med fornyet sjæl og krop
til dagens arbeid stiger op,
og saadan bør det være!

5. Af klæder andre bryste sig
med meget mindre føie;
den hjord, jeg føder, skjænker mig
min simple vadmels-trøie;
men den er varm og hel og ren
og spunden af min datters ten, —
min kones fingre sømmed den,
kjær er mig denne trøie.

6. Min hustru ingen skjønhed er,
dog evig kjær mig være;
for husets dont hun omsorg bær,
og det er koners ære;

ja, jeg var utaknemmelig,
om, kone! jeg ei elskte dig,
du raske sønner skjænkte mig
og døtre, egnens ære.

7. Min datter! træd i moders spor,
og det kan aldrig feile.
at naar du bliver rigtig stor,
vil snese til dig beile.
Da lyd kun stemmen i din barm
og kast dig i en mages arm;
ved elskov lindres livets harm,
det kan umulig feile!

8. Min søn! vær from som jeg og glad,
som jeg, din egen herre!
som jeg, du ingen spørge ad,
om du tilfreds maa være!
Stræb, som din far har stræbt, og held
skal møde dig fra dal og fjeld;
betal din skat, gjør ret og skjel,
og vær din egen herre!

J. Zetlitz.

Barnesange.

44. Aftenbøn.

Naar jeg lægger mig til hvile,
tretten engle om mig staar;
Tvende ved min høire smiler,
tvende til min venstre gaar,
to paa vagt ved hovedpuden,
to ved foden desforuden,
to mig dækker,
to mig vækker,
en mig viser
alle himlens paradiser.

H. Wergeland.

Aftenbøn. Oversat fra tysk. Fra Søndmøre har vi en lignende «kveldsbøn»:

E gjæ meg te sengjinn'
mæ tolv Gussengle,
tvo te hande aa tvo te fót,
tvo te kvart eitt lidemót;
tvo ska' min sengjastokk vere,
tvo ska' me te Gussheim bere,
tvo ska' me tekkje,
tvo ska' me vekkje.
Kors i Jeses navn! Kors i Jeses navn!
Kors i Jeses navn!

45. Kille-bukken.

1. Kille-bukken, lammet mit,
skjønt det ofte gaar tungt og stridt
opefter slette fjeldet,
følg du vakkert din bjelde!

2. Kille-bukken, lammet mit,
pas saa dygtig paa skindet dit!
Mor vil ha det i felden,
som hun syr sig om kvelden.

3. Kille-bukken, lammet mit,
læg saa dygtig paa kjødet dit!
Ved du det ikke, tuppen,
at mor vil ha det i suppen?

B. Bjørnson.

46. Lokkeleg.

Kom bukken til gutten,
Kom kalven til mor,
Kom mjauende katten
I snehvide skor,
Kom ællinger gule,
Kom frem ifra skjule,
Kom kyllinger smaa,
Som neppe kan gaa,
Kom duerne mine
Med fjedrene fine,
Se, græsset er vaadt,
Men solen gjør godt,
Og tidligt, tidligt er det paa sommer'n,
Men rop paa høsten, saa kommer'n!

B. Bjørnson.

47. Aftenstemning.

1. Solen skinner vakkert om kvelden,
katten ligger doven paa hellen.
«To smaa mus,
fløde af et krus,
fire stykker fisk
stjal jeg bag en disk
og er saa god og mæt
og er saa doven og træt»,
siger katten.

2. Kyllinghønen vingerne sænker,
hanen staar paa ett ben og tænker:
«Den graa gaas
styrer høi nok kaas;
men se til, om den kan
naa en hane i forstand?
Ind, ind, høner, under tag,
solen kan gjerne faa lov for idag»,
siger hanen.

3. «Herregud, det er godt at leve
for den, som slipper at stræve!»
siger fuglen.

B. Bjørnson.

48. Hunden.

1. Jeg aldrig mer vil hunden slaa,
men venlig klappe den,
dens hale til at logre faa;
den bliver da min ven.

2. Det venskab ei foragtes bør;
thi han saa trofast er.
Han glemmer ei, hvad godt jeg gjør,
hans blik mit hjerte ser.

3. Kom da, min kjære kamerat!
Jeg dele vil mit brød,
Min haand skal tjene dig til fad,
min ven i liv og død!

H. Wergeland.

49. Sommerfuglen.

1. Den prægtigklædte sommerfugl
er fløien fra Guds haand.
Han gav den gyldne ringe
og røde purpurbaand.

2. Han lærte den at flyve høit,
høiere end jeg er.
Den har nok fuglens lyster,
men ei dens dun og fjær.

3. Og alle verdens mennesker
og alle kongebud
ei gjøre kan en sommerfugl;
det kan alene Gud.

H. Wergeland.

50. Lerka.

1. Og vesle lerka,
ho hev det so,
at finn ho ein tuvetopp
fri fyr snjo,
so kved ho i
med sin gladaste song,
— so trur ho paa vaar
med ein einaste gong.
— «Aa hei! aa hi!
aa tireliti!

Lerka. V. 1. Tuvetopp, toppen af en tue. — Snjo, sne.

2. Og vesle lerka,
ho hev det slik,
at finn ho ei solstraala,
so vert ho rik.
Daa stig ho i høgdi
og trallar i lit
til sumar paa jord,
endaa snjoen ligg kvit.
— «Aa hei! aa hi!
aa tireliti!»

3. Og lyngtuva, det
er lerka sitt fat.
Der set ho seg ned,
og so fær ho seg mat.
Og naar ho er mett,
ho takkar so glad
Vaarherre fyr maten
med kvitter og kvad.
— «Aa hei! aa hi!
aa tireliti!»

4. Gud signe deg!
du er fuglen min, du!
Gud signe no deg
med di glada tru!
Og møter eg kulde
og snjo paa min veg,
Gud gjev meg i sol-tru
aa kveda med deg;
«Aa hei! aa hi!
aa tireliti!»

P. Sivle.

V. 2. Lit, tillid.
V. 3. Fær (af faa), faar.

51. Smaasporven.

1. Smaasporven gjeng i tune
og tippar konn og ribbar straa
og hev so god ein une
og lær aat katten graa.
Pip, pip, det so seg lagar
alle dagar,
at monsemann meg jagar,
men kann meg aldri faa.

2. Eg er so lett paa vengen,
og mons maa sleikja seg um trut;
kvitt, kvitt, den gamle drengen,
han fekk so mang ei sut.
Og um i vide ringar
hauken svingar,
eg burt meg kverv og kringar
og slepp av leiken ut.

3. Eg liver dagar lette
og er fornøgd, aa ja, aa ja!
Kvar dag eg fær min mette,
som eg det best vil ha.
Pytt, pytt, tarv aldri røa!
Nok i løa!
Der ligg den rike grøda;
der kann eg berre ta.

4. Og tidt eg fær i joli
ein godbit fin av veslemøy;
Og frys det, hev eg skjol i
det gode, varme høy.

Smaasporven. V 1. Gjeng, gaar. — Tun, gaardsplads. — Tippar, plukker op. — Une, tilfredshed; (han unar heime, han liker sig godt hjemme, er huskjær). V. 2. Sut, sorg. — Kverva, vende — Kringa, flyve i ring.

V. 3. Tarv, behøver. — Røa, snakke. — Løa, laden, laaven.

V. 4. Fær, faar. — Veslemøy, lillemor. — Skjol, skjul.

Og so — kvitt, kvitt, gomaar'n!
So kjem vaaren,
daa fri paa vengen boren
eg byggjer reir paa øy.

A. Garborg.

52. Blaamann.

1. Blaamann, Blaamann, bukken min,
tenk paa vesle guten din!
Bjørnen med sin lodne feld
kann deg taka seint i kveld.

2. Gamle Lykle, moder di,
seint kom heim med bjølla si;
so ikring seg ho mund' sjaa,
liksom der var faare paa.

3. Det saag ut, som der var naud;
kanskje no du ligger daud.
Tidt du dansad kringum meg,
mangt eg rødde daa med deg.

4. Naar eg laag som blind og dauv,
grov du paa meg med di klauv;
ja, du vilde vekkja meg
upp til leiken din med deg.

5. Du var spræk og glad og god,
all min ros du vel forstod.
Tidt, du veit, eg sa til deg:
«Han veit meir en mata seg!»

Blaamann. V. 2. Bjølla, bjelden. — Ho munde sjaa, saa hun (eg. monne hun se) — Faare paa, fare paafærde.

V. 3. Naud, nød. — Rødde (af røda), snakkede, talte. — V. 4. Dauv, døv. — Klauv, klov.

6. Blaamann, Blaamann, svara no,
mekre med din kjende ljod!
Inkje enno, Blaamann min,
maa du døy fraa guten din.
A. O. Vinje.

53. Eg gjætte Tulla i femten aar.

1. Eg gjætte Tulla i femten aar,
eg passa vel paa Tulla,
eg gjætte burt baade lamb og faar,
men endaa hadde eg Tulla.
Aa hei, aa haa,
det fær so gaa!
Eg tregar meste paa Tulla,
for ho var krulla i ulla.

2. Eg gjætte Tulla burt-i ei li,
der var saa lite te beite,
eg gjekk og lokka paa Tulla mi
og etter grasi mun leite.

3. Og so kom skrubben laskand' fram,
daa fekk eg kaupmann te Tulla,
og akkederingi var 'kje lang,
og penningann' var 'kje mange.

4. Eg fekk 'kje meire av Tulla mi
en ein liten flekk utav blodi;
no kjem eg aldri te Fagerli,
um der er gras nok og grodi.

V. 6. Ljod, lyd.
Eg gjætte Tulla. Tulla, sau med korte ører. — V. 1. Eg tregar paa, det gjør mig ondt for. — Krulla, krøllet.
V. 3. Akkedering, akkordering, forhandling.
V. 4. Grodi, spirende græs.

Aa hei, aa haa,
det fær so gaa!
Eg tregar meste paa Tulla,
for ho var krulla i ulla.

Folkevise.

54. Vuggevise.

1. Nu løftes laft og lofte
til stjernehvælven blaa;
nu flyver lille Haakon
med drømmevinger paa.

2. Der er en stige stillet
fra jord til himlen op;
nu stiger lille Haakon
med englerne til top.

3. Guds engle smaa, de vaager
for vuggebarnets fred.
Gud sig dig, lille Haakon,
din moder vaager med.

H. Ibsen.

55. Steinbrytervise.

1. Nisser og dverge
bygger i bjerge;
men vi skal mine dem alle herud.
Thi mens vi synge
muntre i klynge
sprænger vi bjerget i luften med krud.

Vuggevise. V. 1. Laft og lofte, vægger og tag. V. 2. Smlgn. fortællingen om Jakobs drøm, 1ste Mosebog kap. 28.

2. Ja, lad os bore
dybe og store
huller i graastein og blaastein og flint!
Da mens vi synge
muntre i klynge
sprænger vi bjerget i stykker og splint.

3. Hurra, det knalder!
Svare rabalder!
Hurra, minerer, du vinder tilsidst.
Thi mens vi synge
muntre i klynge
sprænger vi bjerget ved magt og ved list.

4. Fjeldet skal bæve
under vor næve.
Hurra, minerer, nu knalder dit skud!
Nisser og dverge
bygger i bjerge,
hurra, nu miner vi nisserne ud!

H. Wergeland.

56. Haren og ræven.

1. Og ræven laa under birkerod
bortved lynget.
Og haren hopped paa lette fod
over lynget.
Det er vel noget til solskinsdag,
det glitrer for og det glitrer bag
over lynget!

2. Og ræven lo under birkerod
bortved lynget.
Og haren hopped i vilde mod.
over lynget.

Steinbrytervise. V. 3. Rabalder, støi, leven.

Jeg er saa glad over alle ting!
Hu-hei, gjør du slige svære spring
over lynget?

3. Og ræven vented bag birkerod
bortved lynget.
Og haren tumled ham midt imod
over lynget.
Men, Gud forbarme sig, er du der! —
— Aa, kjære, hvor tør du danse her
over lynget?

B. Bjørnson.

57. Sjøfuglen.

1. En vildand svømmer stille
ved øens høie kyst;
de klare bølger spille
omkring dens rene bryst.

2. En jæger gaar og bøier
sig i den steile ur,
og skyder saa for løier
det smukke kreatur.

3. Og fuglen kan ei drage
til redets lune skjød,
og fuglen vil ei klage
sin smerte og sin nød,

4. og derfor taus den dukker
dybt i den mørke fjord,
og bølgen kold sig lukker
og sletter ud dens spor.

Sjøfuglen. V. 2. For løier, for moro skyld. — Kreatur, skabning; ordet kan nu ikke bruges uden om kvæg («krøtter«).
V. 4 Kold, ufølsom.

5. I sjøens mørke grunde
gror tangen bred og frisk;
derunder vil den blunde, —
der bor den stumme fisk.

J. S. Welhaven.

58. En seilas.

1. Jeg stødte ud fra landet
mit skib med egen haand.
Det blæste kun lidt paa vandet,
og skibet var kun en spaan.

2. Jeg drog til Skotlands klipper
og for med megen bram.
Jeg var kun en femaars skipper,
og sjøen var kun en dam.

3. Der kunde jeg seilet længe,
jeg havde en deilig dag,
og skibet kunde ei krænge
for storm eller bølgeslag.

4. Det var de tamme ænder,
der gjorde mig sorrigfuld;
jeg stod og vred mine hænder;
de seiled mit skib omkuld.

J. S. Welhaven.

59. En erindring.

1. Min fader sad i haven
og saa min barnefryd,
da bar man en til graven
med sang og klokkelyd.

2. Og ved den sorte baare
gik tvende børn og græd;
den ene græd saa saare,
den anden var saa spæd.

3. Da blev min fader stille
og tog mig paa sit skjød:
«o, tak din Gud, du lille,
din fader er ei død.»

4. Da sank en angstfuld tanke
i barnets klare sind,
da trilled taarer blanke
ned paa den røde kind.

5. Da græd jeg fromt og længe
gjemt i min faders favn,
bad for de arme drenge
og delte deres savn.

J. S. Welhaven.

60. Renlighed eller linerlen.

1. Bækken gaar i engen,
bækken godt sig morer nok,
springer over rod og stok
og over høie stene.

2. Bækken ler bag grene;
hør, den ler i græsset godt!
alt, hvad der er sort og graat,
kan bækken ikke lide.

3. Liden bæk vil gnide
stenens stygge ansigt hvidt,
vasker den saa jevnt og tidt
med voverne, som glide.

4. Ren den blir med tide,
om den ikke bliver hvid.
Dengang stenen trilled did,
da var den sort og muldet.

5. Nu er den som guldet.
Ren som guld jeg ogsaa blir,
blot du, lille bæk, mig gir
i haanden blot en draabe.

6. Jeg kan længe raabe;
bækken gjør dog ikke stop,
løfter ei en draabe op
at øse mig i haanden.

7. Men paa siljevaanden,
voksende paa bækkens bred,
hopper liden erle ned,
og dypper hele vingen.

8. Hjælp dig selv, er tingen!
det har jeg af fuglen lært.
Bækken har mig vand forært,
men selv jeg maa det tage.

9. Nu kan fuglen jage
rundt om himmelen med lyst.
Se, hvor straalende dens bryst
de friske vinger føre!

10. Jeg som den vil gjøre:
haanden vil jeg dyppe ned,
vaske den og ansigt med,
saa det tar ingen ende.

Renlighed. V. 7. Siljevaand, siljekvist.

11. Saa tør jeg det vende
freidig did, hvor fuglen flyr,
se, om ei blandt himlens skyr
jeg kan smaaengle kjende.

12. Milde blik de sende,
naar de ser, at jeg er ren
som den klare ædelsten,
der kan i mørket brænde.

H. Wergeland.

61. Vesle Hans's eventyr.

1. «Vinteren er kommen,
se, hvor hvid den lyser lyser!
Hututu! min bedstemor
hun sidder nu og fryser.
Jeg maa gaa i skoven,
finde kvist og kvas derfor.
Hun jo mig
saa tidt hos sig
har varmet ved sit hjerte».

2. Vesle-Hans til skoven
vandrer ufortrøden:
«Stakkars gamle bedstemor
har ingen ved til grøden.
Bare ikke ulven,
bare ikke bamsen stor
bryder frem
fra skovens hjem
og tager hele gutten».

3. «Gamle bedstemoder
maa da livet miste,
stirre paa den vilde skov,
til hendes øine briste.
Jeg igjen vil komme,
kjære ulv, og bli dit rov,

bare jeg
maa gaa min vei
med dette lille knippe».

4. «Hør, hvor vinden tuder
i de tørre grene!»
Vinden har saa barsk en røst,
men vil dog bedre mene:
den vil bare give
Hans hver kvist, som sidder løst.
Hans skal den
ta op igjen
og i sit knippe binde.

5. Nu er knippet færdigt;
knap han kan det bære.
Det sin gamle bedstemor
vil Vesle-Hans foræere.
Hvor skal vei han finde?
Sneen over stien for.
Glad og angst
han tar sin fangst,
men ved ei vei at finde.

6. «Hu, hvor fælt det rasler!
Bamse! Hu! der er den!»
Hans dog slipper ei sin bør
for alt hvad godt i verden.
Liden ekorn bare
al den støi i skoven gjør;
den kun vil
ham veien til
hans bedstemoder vise.

7. Liden ekorn foran
hopper langs ad gjærde,
svinger sig fra gren til gren;
der er ei ondt paafærde.
Vesle-Hans bagefter
slæber sig paa tunge ben.

Gode børn
ei ulv og bjørn
tillader Gud at ænse.

8. «Gudskelov! der ligger
bedstemoders hytte».
Ekorn sætter sig paa tag;
nu har han gjort sin nytte.
«Nu skal bedstemoder
varme sig i ro og mag.
Eventyr
om skovens dyr
hun skal mig nu fortælle».

9. Vesle-Hans paa døren
banker med sit knippe:
«Kjære gamle bedstemor,
du vil mig ind dog slippe?»
Bedstemoder spørger,
saa han knapt sit øre tror:
«Hvor har du
vel plukket nu
de blommer, som du bærer?»

10. Hans ei tror sit øie.
Er det bleven sommer?
Hver en kvist i knippet var
bedækt med friske blommer.
Heggen sine hvide,
tornen sine røde bar,
birkens blad
saa frodig sad
som ved skjærsommertider.

11. Vesle-Hans med taarer
sig mod væg mon vende;
«hvilken gavn er nu derved?
Det kan jo ikke brænde».
— «Kan det ikke brænde?
Ak, mit barn, din kjærlighed

er den ild,
som varm og mild,
min vinter gjør til sommer».
H. Wergeland.

62. Gud har gjemt det.

1. Jeg har et barn paa fire aar,
en liden vakker pige,
med mørke øine, brune haar —
mer sød, end jeg kan sige.

2. Hun stod og saa ved soleglad
igjennem vindvets rude,
mens himlen som et rosenblad
let rødmede derude.

3. Men mer og mer tog buen paa
at flamme og at gløde,
saa alle skyens bremme laa
som guld og purpur røde.

4. Taus stod den lille, taus og stil,
og stirred mod det høie;
i sjælen funker faldt af ild
igjennem barnets øie.

5. Hun mæled ei et ord, men spændt
og stadig opad skued,
til aftenflammens pragt var endt,
og sidste glimt afluet.

6. Da vendte blidt-vemodig stemt
sig om til os den lille:
«Ak, nu har Gud det hele gjemt»,
hun sagde blødt og stille.

Gud har gjemt det. V. 2. Soleglad, solnedgang.

7. O ja, mit barn, saa vil det gaa
dig mange, mange gange:
naar bedst Guds herlighed du saa
for sjælens øie prange —

8. Saa vil den atter glide hen
og tabes i det dunkle,
og intet glimt er mer igjen,
hvor nys du saa den funkle.

9. Men lad det aldrig vorde glemt,
hvad selv du nylig sagde:
Da Gud har kun det hele gjemt,
han det tilside lagde.

10. Som moder gjemmer dukken din;
som dobbelt godt det smager,
naar hun den atter af sit skrin
frem til din glæde tager:

11. Saa skjuler Herren og sin glans
for sine kjæres øie,
at han maa siden deres sans
ved synet mer fornøie.

J. Moe.

63. Lad-Hans.

1. Det guld er tilvisse ei meget at rose,
som drypper ei kobber i armodens pose.

2. Men Lad-Hans, idag faar du ikke en skilling;
thi lediggang ser jeg er al din bestilling.

V. 7. Prange, her: lyse, straale.

Lad-Hans. V. 1. Det guld, den rige. — Drypper, her: lader falde. — Kobber, smaapenge. — Armoden, den fattige.

3. Og dovenskabs tiggen i gavmildheds hæle
vil ei den alene, men nøden bestjæle.

4. Men hør, hvad jeg siger! Det gavner tilvisse
dig mere, min gut, end en dalers almisse:

5. Den sult maa arbeide, som lyster at æde.
Den armod maa spinde, som vil sig beklæde.

6. Det brød, jeg vil spise, det maa jeg vel hente.
Thi førend det flyver til mig, maa jeg vente.

7. Gud giver hver fugl nok dens frø til at æde;
men ikke han kaster det hen i dens rede.

8. Og det er en regel, du vel bør at vide:
hvo kjernen vil spise, maa nødden først bide.

9. Tag fat paa dit verktøi, min gut, uden vaatter!
Med hansker paa lab fanger katten ei rotter.

10. Et haandverk, om end det er sodet om munden,
af skinnende guld har sin hjerterod tvunden.

11. Og det er en sandhed, vel bedre end penge:
«hvo hjælper sig selv, hjælper Herren den strenge!»

V. 3. Den dovne, som farer efter den gavmilde og tigger, stjæler ikke bare fra den gavmilde, men ogsaa fra den nødlidende, som kunde have faaet gaven, hvis den ikke var givet til den dovne.

V. 5. Den sult, den sultne. — Den armod, den fattige.

V. 10. Sodet om munden; om et haandverk end tilsyneladende er simpelt, er det dog i virkeligheden godt som guld, fordi det sætter os istand til at ernære os paa ærlig vis.

V. 13. Den flittige, som bruger tiden godt, har glæde af livet og blir lykkelig.

12. Et fattigmandsbarn, som gjør træsker, kan hænde
ei før det til gjest ber al bygden vil ende.

13. Thi flid, som sig gifter med tiden, til smykke
har glæde, og barnet, de faar sig, er lykke.

H. Wergeland.

64. Smaagutternes nationalsang.

1. Vi ere en nation vi med,
vi smaa, en alen lange.
Et fædreland vi frydes ved
og vi, vi ere mange.
Vort hjerte ved, vort øie ser,
hvor godt og vakkert Norge er;
vor tunge kan en sang blandt fler
af Norges æressange.

2. Mer grønt er græsset ingensteds,
mer fuldt af blomster vævet,
end i det land, hvor jeg tilfreds
hos far og mor har levet.
Jeg vil det elske til min død,
ei bytte det, hvor jeg er fød,
om man et paradis mig bød,
af palmer oversvævet.

3. Hvor er vel himlen mere blaa?
Hvor springe vel saa glade
de bække, som i engen gaa
for blomsterne at bade?
Selv vinteren jeg frydes ved,
saa hvid og klar, som strøet med
al stjernehimlens herlighed
og hvide liljeblade.

4. Jeg ikke vil for fremmed vaar
min norske vinter bytte,
og fremmed slot ei nær forslaar
imod min faders hytte.
Han siger, han er der saa fri.
Det ei saa nøie fatter vi;
men noget godt er vist deri,
som værd er at beskytte.

5. Gid jeg da snart maa blive stor,
— jeg har saa længe biet —,
at tappert jeg kan værne for
min faders dyre frihed!
Og skulde nogen vel med magt
faa fædrelandet ødelagt?
Hvert liv, min fader jo har sagt,
er til dets frelse viet.

6. Det leve da som gran og fyr,
de sterke, eviggrønne,
som stjernerne bag sine skyr
er altid lige skjønne!
Kom vaar og høst som altid før,
med blomster for min moders dør,
med gyldent korn paa faders stør,
som vil du dem belønne!

H. Wergeland.

Smaagutternes nationalsang. V. 6. Fyr, furu.

Historiske sange og mindedigte.

65. Et gammelnorsk herresæde.

1. I Hordaland, i en snever dal,
monne, lig berserk, trængt af skjolde,
engang i old en furuhal
sin skumle længde udfolde.

2. Mod kvelden vilde et fremmed blik
tro at skimte klipper sorte.
Hallen var lav, ei guldspir fik
de mørke, tjærede porte.

3. Ei staalbaa svendeflok udenfor
vogter der en søvnig herre.
Klippen, som steil ved stranden staar,
maa skjolddækt nattevagt være.

4. Men arnerøgen, som aand af grav,
stiger sort fra hallens tinde.
Være den vandrerens ledestav,
for skjulte sti at finde!

5. Naar døren aabnes, en hundeflok
bister frem fra gruen springer.

Et gammelnorsk herresæde. V. 1. Man trængte berserken mellem skjolde ved at gaa imod ham fra alle kanter med skjoldene foran. — I old, i oldtiden.

Kommer der fiender, ved den nok
at finde mændenes bringer.

6. I krogen graaner et fugtigt seil.
Biler tand i bjelken holde.
Ilden sig ofte ser i speil
i loftets bugede skjolde.

7. Og buer brede fra høien knag
ud de snoede staalblaa arme.
Bundter af pile hænge bag,
og bjørnesener og tarme.

8. Frem tvende guder bag egebord,
hvergang ilden blusser, træde:
Odin det er og Aasator,
som staa ved husbonds høisæde.

9. Fra Odins hoved en gylden knap
— solens billed — mørket bryder;
Aasators hjelm med staalblank tap
af mulmet neppe sig skyder.

10. De stjerner blikke som i en brønd
ned i hallen gjennem ljaaren.
Fjeldtinden hilser med birken grøn
der nedigjennem om vaaren.

11. Paa bordet ligger et horn af guld,
sød paa randen perler mjøden.
Natten forgjeves ud sin muld
har rystet over dets gløden.

V. 10. Blikke (tysk), ser. — Ljaaren, røghullet i taget.

12. Lig blanke stjerner om kveldsky rød
mange dyre stene ringer
sig om det guldhorns hule skjød,
hvor sære runeord klinger.

13. I krogen slumrer paa bjørneskind
gamle husbond. Haaret svømmer
graat, lig en fos, paa furet kind,
og nedad bringen det strømmer.

14. Den vakre gubbe forvist ikveld
kyssed hornets fagre kinder.
Mjøden isøvne til hans sjæl
nu klæber ungdommens minder.

15. Mon hjalp han Harald i Hafursfjord
tretti kroner rask med sverdet
hamre til gylden ring om nord,
i kongers blodflammer hærdet?

16. Mon negted han, som saa mangen helt,
arvet guld til ringen at lade,
valgte det flyvende seil til telt,
og bølgen til odelstade?

* * *

17. Ingen ved det; thi Slemmedegn
brændte hallen og ættens sidste.
Bauten paa høien har intet tegn,
og saga har glemt, hvad hun vidste.

H. Wergeland.

V. 12. Sære, dunkle, gaadefulde.
V. 15. Hafursfjord, urigtigt for Hafrsfjord.
V. 17. Slemmedegn, Sigurd Slembe († 1139). — Bauta, mindesten.

66. Ørnulfs draapa.

1. Sind, som svær-mod stinger
savner Brages glæde;
sorgfuld skald saa saare
kvides ved at kvæde.

Ørnulfs draapa. Digtet er taget fra «Hærmændene paa Helgeland». Ørnulf fra Fjordene er en islandsk høvding, som er kommen til Norge for at faa hevn eller bod, fordi hans fosterdatter, Hjørdis, er røvet fra ham af Gunnar herse. Han træffer Gunnar; men Hjørdis søger at hindre forlig. Men saa skifter hun tilsyneladende sind, og Gunnar ber Ørnulf og hans syv sønner til gjestebud. Imidlertid faar Ørnulf af sin yngste søn Torolv vide, at ransmænd er paa vei sydover for at dræbe Egil, Gunnars lille søn, som han har sendt fra sig af frygt for Ørnulfs komme. Han drager derfor med sine seks ældre sønner sydover for at redde Egil og sender Torolv alene til gjestebudet, hvor ogsaa hans datter Dagny og hendes mand er. I gjestebudet egger Hjørdis med onde ord Torolv, og da hun tilsidst haaner hans far paa det skammeligste, forlader han i vrede salen, idet han siger nogle forblommede ord om, at hans far har Egil i sin vold, og at han før idag har hørt de ord, at før kvelden kom, skulde ikke Gunnar og Hjørdis have noget afkom at rose sig af. Gunnar tror, at Ørnulf har dræbt Egil, Hjørdis egger ham, og Gunnar farer efter Torolv og dræber ham. — Kort efter kommer Ørnulf tilbage med Egil, som han har reddet; men kampen har kostet ham hans seks sønner. Saa faar han vide, at ogsaa Torolv er dræbt. Uden klynk bærer han sin skjæbne og hauglægger sine syv sønner. Men dermed er ogsaa hans kraft brudt; utilgjængelig sidder han paa gravhaugen, ufølsom for stormen og uveiret, som snart vil gjøre det af med ham; han har endt sit dagverk, siger han. Men tilsidst lykkes det Dagny at vække ham til live. Han er skald, siger hun, og hans dagverk er ikke endt, før han har sagt et kvæde til sine sønners minde. Saa kvæder han «Ørnulfs draapa». (Smlgn. «sønnetabet» i Egils saga.)

V. 1. Sværmod (tysk), tungsind. — Stinger, stikker, tilføier stikkende smerte. — Brages glæde, sangerevnen; Brage er digtekunstens gud i den gammelnorske gudelære.

2. Skaldeguden skjænked
evne mig at sjunge; —
klinge lad min klage
for mit tab, det tunge!

3. Harmfuld norne herged
haardt mig verdens veie,
listed lykken fra mig,
ødte Ørnulfs eie.

4. Sønner syv til Ørnulf
blev af guder givet; —
nu gaar gubben ensom,
sønneløs i livet.

5. Sønner syv, saa fagre,
fostret mellem sverde,
verned vikings hvide
haar, som gjævest gjærde.

6. Nu er gjærdet jevnet,
mine sønner døde;
glædeløs staar gubben,
og hans hus staar øde.

7. Torolv, du min yngste!
Boldest blandt de bolde!
Lidet gad jeg klage,
fik jeg dig beholde.

8. Vén du var, som vaaren,
mod din fader kjærlig,
arted dig at ældes
til en helt saa herlig.

V. 3. Norne, skjæbnegudinde.

9. Ulivssaar, usaligt,
værste ve mon volde,
har min gamle bringe
klemt som mellem skjolde.

10. Nidsyg norne nødig
negted mig sit eie, —
dryssed smertens rigdom
over Ørnulfs veie.

11. Vegt er vist mit verge.
Fik jeg guders evne,
én da blev min idræt:
nornens færd at hevne.

12. En da blev min gjerning:
nornens fald at friste, —
hun, som har mig røvet
alt, og nu det sidste!

13. Har hun alt mig røvet?
Nei, det har hun ikke;
tidlig fik jo Ørnulf
Suttungs mjød at drikke.

14. Mine sønner tog hun;
men hun gav min tunge
evnen til i kvæder
ud min sorg at sjunge.

V. 10. Nidsyg, avindssyg; nidsyg (i v. 3 harmfuld) er nornen over Ørnulfs lykke ved hans syv sønner; guderne taaler ikke, at menneskene er for lykkelige. — Nødig, karrig, gjerrig.

V. 12. Friste, forsøge.

V. 13. Suttungs mjød; den som drikker af Suttungs mjød, faar digterevnen; Suttung var en jøtun, fra hvem Odin stjal den herlige drik.

15. Paa min mund hun lagde
sangens fagre gave; —
lydt da lad den klinge
selv ved sønners grave!

16. Hil jer, sønner gjæve!
Hil jer, der I rider!
Gudegaven læger
verdens ve og kvider!

H. Ibsen.

67. Olav Trygvason.

1. Brede seil over Nordsjø gaar;
høit paa skansen i morgnen staar
Erling Skjalgssøn fra Sole, —
speider over hav mod Danmark:
«Kommer ikke Olav Trygvason?»

2. Seks og femti de drager laa,
seilene faldt, mod Danmark saa
solbrændte mænd; — da steg det:
«Hvor bliver Ormen lange?
kommer ikke Olav Trygvason?»

3. Men da sol i det andet gry
gik af hav uden mast mod sky,
blev det som storm at høre:
«Hvor bliver Ormen lange?
kommer ikke Olav Trygvason?»

V. 16. Gudegaven, sangerevnen.
Olav Trygvason. Før Slaget ved Svolder var Erling Skjalgssøn fra Sole (ved Stavanger) og de fleste andre af Olavs krigere draget i forveien uden at ane nogen fare.
V 2. Drager, krigsskibe (langskibe), i regelen prydede med et dragehoved i baugen. — Ormen lange, Olavs skib.
V. 3. Gik af hav, steg op over havet.

4. Stille, stille i samme stund
alle stod; thi fra havets bund
skvulped som suk om flaaden:
«Tagen er Ormen lange,
falden er Olav Trygvason.»

5. Siden efter i hundred aar
norske skibe til følge faar —
helst dog i maanenætter:
«Tagen er Ormen lange,
falden er Olav Trygvason.»

B. Bjørnson.

68. Tord Foleson.

1. Dei stod paa Stiklestad
fylkad til strid,
den gamle og so
den nye tid:
det, som skulde falla,
mot det, som skulde stiga,
det, som skulde veksa,
mot det, som skulde siga.

2. So drog dei sverdi
i sama stund,
den bjarte kong Olav
og den graa Tore Hund;
og herropet dunde,
so jordi ho dirrad,
og spjoti dei susad,
og pilarne svirrad.

Tord Foleson. V. 2. Bjart, lys. — Dunde (imperf. af dynja), dønnede.

3. Men so er det sagt,
at ein gasta kar,
Tord Foleson, merket
hans Olav bar.
Og denne Tord merkesmann,
honom me minnast,
so lenge i Norig
merkesmenn finnast.

4. Daa Tord han kjende,
han banasaar fekk,
der fram i striden
med merket han gjekk,
daa støyrde han stongi,
so hardt han kunde,
i bakken ned,
fyrr han seig innunde.

5. Og gamle soga
ho segjer so,
at Tord han stupad,
men merket det stod.
Og soleis maa enno
den kunna gjera,
som framgangs-merke
i Norig skal bera.

6. Mannen kan siga,
men merket det maa
i Norig si jord,
som paa Stiklestad, staa.
Og det er det stora,
og det er det glupa,
at merket kan standa,
um mannen maa stupa.

P. Sivle.

V. 3. Gasta, kjæk.
V. 4. Støyrde, satte fast. — Seig innunde, faldt sammen indunder merkestangen.
V. 6. Det glupa, det herlige.

69. Kom en yngling frem og sagde.

1. Kom en yngling frem og sagde:
«Ham jeg tror paa, ham, som skabte
jord og himmel og os alle!»
— Straks Gud valgte ham og sagde:
«Han kan sine frænder samle!»
Harald, Halvdans søn, han var det.

2. Kom en yngling frem; — de sagde:
«Samlerætten! Haralds aasyn!»
Bød ham riget, bloted med ham.
Men han reiste sig og sagde:
«Kun i Kristus kan I samles!»
Haakon, Haralds søn, han var det.

3. Kom en yngling frem og sagde:
«Vise vil jeg, hvem er sterkest,
eders guder eller Kristus!»
Og han stod der, seiersikker,
styrke, skjønhed lyste af ham.
Olav, Trygves søn, han var det.

4. Kom en yngling frem og sagde:
«Kristmænd, korsmænd, kongsmænd! følger
mig i kamp for Kristi lære,
stort det er for ham at leve,
større dog for ham at falde!»
Olav, Haralds søn, han var det.

5. Da, først da blev folket kristnet,
da, først da blev folket samlet;
undret over Olavs kirke,
arven af hans love gav dem
fælles fædreland og ære,
kristnet, kristnet, samlet, samlet.

B. Bjørnson.

Kom en yngling frem. Digtet er en del af en kirkekantate ved tusenaarsfesten for Norges samling 1872.

70. Bergljot.

(Harald Haardraades saga kap. 45 mod slutten lyder: Da Einar (Tambarskjælves) hustru Bergljot, som sad tilbords i herberget i byen, spurgte mandens og sønnens fald, gik hun straks op til kongsgaarden, hvor bondehæren var, og ophidsede den meget til slag Men i samme øieblik rodde kongen ud efter elven. Da sagde Bergljot: «Nu savner vi her min frænde Haakon Ivarssøn; ikke skulde Einars banemand ro ud efter elven, om Haakon stod her paa elvebakken.»)

Bergljot

(i herberget)

Idag kong Harald
faar give tingfred;
thi Einar fulgte
fem hundred bønder.

Eindride, sønnen,
slaar vagt om huset,
imens den gamle
gaar ind til kongen.

Saa mindes Harald
maaske, at Einar
har tvende konger
i Norge kaaret —

Og giver fred
og forlig paa loven;
hans løfte var det,
og folket længes. —

Hvor sanden fyger
ned over veien?

Bergljot. Einar havde været med paa at kaare baade Svein Knutssøn (Alfivasøn) og Olavs søn Magnus den gode til konger.

Og støi der stiger? —
Se ud, min skosvend!

— Kanske blot vinden!
Thi her er veirhaardt:
den aabne fjord
og de lave fjelde.

Jeg mindes byen
ifra min barndom;
hid vinden hidser
de vrede hunde.

Men støi der tændes
af tusend stemmer!
Og staal den farver
med kamprød flamme!

Ja, det er skjoldgny!
Og se hvad sandgov:
spydbølger hvælve
om Tambarskjælve!

Han er i trængsel! —
Troløse Harald:
ligravnen løfter sig
af din tingfred!

Kjør frem med karmen,
jeg maa til kampen;
nu sidde hjemme?
Det gjaldt jo livet!

(paa veien)

O, bønder, bjerg ham!
Slaa kreds omkring ham!
Eindride! verg nu
din gamle fader!

Byen, Nidaros. — Karmen, vognen.

Byg ham en skjoldborg
og giv ham buen;
thi døden pløier
med Einars pile!

Og du, Sankt Olav!
o, for din søns skyld!
giv du ham gagnord
i Gimles sale!

(nærmere)

Flokken de sprænger . . .
Og kjæmper ei længer . . .
I bølger
de følger
hverandre mod elven,
hvad er der vel hændt?

Hvad spaar denne skjælven,
har lykken sig vendt? —
Hvad er det? hvi stanser
nu bøndernes skare?
Med nedstukne lanser
to døde de kranser
og Harald faar fare? —
Hvad trængsel der er
ved tingstuens port . . .
Stille al hær
vender sig bort? —
Hvor er Eindride! — —
Sorgfulde blikke
flygter tilside,
frygter mit møde . . .
Saa kan jeg vide:
de to er døde! —

En skjoldborg dannedes ved at man stillede sig i kreds med skjoldene vendt udad. — Gimle, den høieste himmel.

— — Rum! jeg maa se:
ja, det er dem! —
Kunde det ske! — —
Jo, det er dem:

Falden er herligste
høvding i norden,
Norriges bedste
bue brusten.

Falden er Einar
Tambarskjælve,
sønnen ved side, —
Eindride!

Myrdet i mørke
han, som var Magnus
mer end fader,
kong Knud den stores
kaarede sønneraad.

Falden for snigmord
skytten fra Svolder,
løven, som sprang over
Lyrskogheden!

Slagtet i baghold
bøndernes høvding,
trøndernes hæder,
Tambarskjælve!

Hvidhaaret, hædret,
henslængt for hundene, —
sønnen ved side, —
Eindride!

Paa Lyrskogheden vandt Magnus den gode en stor seir over venderne.

Op, op, bondemænd, han er falden;
men han, som fældte ham, lever!
Kjender I mig ikke? Bergljot,
datter af Haakon fra Hjørungavaag; —
nu er jeg Tambarskjælves enke!

Jeg roper paa eder, hærbønder:
min gamle husbond er falden.
Se, se, her er blod paa hans blege haar,
eders hoveder kommer det over;
thi det bliver koldt uden hevn.

Op, op, hærmænd, eders høvding er falden,
eders ære, eders fader, eders børns glæde,
hele dalens eventyr, hele landets helt —
her er han falden, og I skulde ikke hevne?

Myrdet i mørke, i kongens stue,
i tingstuen, lovstuen er han myrdet,
myrdet af lovens første mand. —
O, lyn vil falde fra himlen paa landet,
hvis det ikke lutres i hevnens lue.

Skyd langskibe fra land,
Einars ni langskibe ligger her,
lad dem bære hevnen til Harald!
O, stod han her, Haakon Ivarsson,
stod han her paa bakken, min frænde,
da fandt Einars bane ikke fjorden,
og eder, feige, slap jeg bede!

O, bønder, hør mig, min husbond er falden,
mine tankers høisæde i halvhundred aar!
Veltet er det, og ved dets høire side
vor eneste søn, o, al vor fremtid!
Tomt er det nu inden mine to arme;
kan jeg vel mere faa dem op til bøn?

Eller hvorhen skal jeg vende mig paa jorden?
Gaar jeg bort til de fremmedes steder —
ak, saa savner jeg dem, hvor vi levede sammen.
Men vender jeg mig derhen —
ak, saa savner jeg dem selv!
Odin i Valhal tør jeg ikke finde;
thi ham forlod jeg i min barndom.
Men den nye gud i Gimle? — —
Han tog jo alt, jeg havde!

Hevn? — hvem nævner hevn? —
Kan hevnen vække mine døde
eller dække over mig for kulden?
Findes i den et tilstængt enkesæde
eller trøst for en barnløs mor?

Gaa med eders hevn; lad mig være!
Læg ham paa karmen, ham og sønnen,
kom, vi vil følge dem hjem.
Den nye gud i Gimle, som tog alt,
lad ham ogsaa tage hevnen; thi den forstaar han!
Kjør langsomt; thi saadan kjørte Einar altid;
— og vi kommer tidsnok hjem.

Hundene vil ikke møde med glade hop,
men hyle og hænge med halen.
Og gaardens heste vil spidse øren,
vrinske glade mod stalddøren
og vente Eindrides stemme.

Men den lyder ikke længer,
ei heller Einars skridt i svalen,
som ropte ind, at nu maatte alle reise sig,
for nu kom høvdingen!

De store stuer vil jeg stænge;
folkene vil jeg sende bort;

Svale, aaben gang (veranda) rundt huset.

kvæg og heste, vil jeg sælge,
flytte ud og leve ene.
— Kjør langsomt;
thi vi kommer tidsnok hjem.

B. Bjørnson.

71. Magnus Barfot.

1. Mit allerførste konge-ord
   med slag paa skjold,
   det var at kalde høit fra bord
   hver kjæmpe bold.

2. Og sverdet svang jeg i min haand
   mod fiendens magt,
   og atter saa jeg Nordens aand
   til kræfter vakt.

3. Den slumred i min faders tid,
   halv kvalt i mjød;
   jeg vakte den i muntre strid
   paa liv og død.

4. Jeg fremmest gik paa blodig val,
   ei ænsed saar.
   Til æren konger beile skal,
   men ei til aar.

5. Som løven kjæmper mod en skok
   af mindre dyr,
   saa kjæmped jeg mod talrig flok
   i irske myr.

6. Der segned jeg blandt lig og blod
   i mudret grav;
   men navnet mit en vinge god
   dog saga gav.

7. Det vakkert staar i skjoldets bund
med gyldne træk
og glimter herlig fra dets rund
med flamme kjæk.

H. Heyerdahl.

72. Magnus den blinde.

1. «Aa, lad mig endnu én gang faa se
op mod de tindrende stjerner!»
bad ung Magnus og sank i knæ;
det var ynk at se;
alle kvinder i graad sig fjerner.

2. «Aa, først i morgen! Først fjeldene se
og sjøen, hvor langt den blaaner,
én gang til, og saa kan det ske!»
og han sank i knæ
og hans venner med ham: aa, skaaner!

3. «Aa, først til kirke, Guds hellige blod
være det sidste, jeg skuer!
Det skal bade i lysets flod,
tage mildt imod
mit øies bristende luer!»

4. Staalet randt i, og hans øies væld
sank som et lyn i natten.
«Magnus, vor konge, farvel, farvel!»
«Aa, farvel, farvel, —
I, som fulgte i somre atten!»

B. Bjørnson.

Magnus den blinde. Af «Sigurd Slembe». — Magnus Sigurdsøn blev blindet og ellers stygt lemlæstet af Harald Gille, efterat denne havde taget ham tilfange i Bergen; han var da bare 18 aar gammel.

73. Birkebeinssang.

1. Melken sød at drikke,
sirupskrukken slikke
var ei nordmands vis;
drikke elv og kolde vande,
drikke drik, som varmed pande,
det var nordmands vis.

2. Sukkerklump at smelte,
mandeldeig at elte
var ei nordmands vis;
faare-ribber, bukke-rygge,
speget okse-laar at tygge,
det var nordmands vis.

3. Svøbe sig i silke,
kniplingstraad at pilke
var ei nordmands vis;
bast til baand at sammentvinde,
birkebark om ben at binde,
det var nordmands vis.

4. Under dun at varme
fine, bløde arme
var ei nordmands vis;
bruge sten til hovedpude,
naar han var i marken ude,
det var nordmands vis.

5. Ja og haand at give
og ei tro at blive
var ei nordmands vis;
hjerte frem med haand at bære,
ven og konge tro at være,
det var nordmands vis.

C. Frimann.

74. Haakon Haakonssøn.

1. Glad fik Norge snart at merke,
at den unge kongemand
havde valgt sig verger sterke,
Gud og Olav da paastand;
thi hans krone stod i gløden,
da han steg paa kongestol;
dobbelt straaled morgenrøden,
dobbelt lued himlens sol!

2. Aldrig saa man slig en sommer:
to gang' lagde svanen eg,
to gang' knopped markens blommer,
to gang' blomstred rogn og heg.
Havet sig ved kysten hvilte,
spøgte med dens fulde barm,
blommen lo, og himlen smilte
som en viv med barn i arm.

3. Høit med sine klippeborge,
straalende som Nordens sol,
stod det gamle, gjeve Norge
med den drot paa kongestol.
Tysklands keiser, Romas pave,
Serklands sultan fra sit slot
sendte mangen vennegave
da til Norges sterke drot.

4. End han vilde Norge gavne:
gammel skjønt og træt af aar,
ud han red paa gyldne stavne,
giver skotten dybe saar.

Haakon Haakonssøn. V. 1. Olav, O. den hellige.
V. 2. Serkland, saracenernes land (Syrien).
V. 4. Magni, genitiv af Magnus, d. e. M. barfot.

Hvad det vandt ved Magni seier,
havde alt sig revet løs;
Haakon snart igjen det eier,
om end skotte-kongen fnøs

5. Der han saa sin kveld med glæde,
lyttende til Sagas røst;
til de gamle skaldes kvæde
aanded sidste gang hans bryst.
Liget førtes over fjorden,
hviler nu i Bjørgvins stad,
men hans draapa blev i Norden
til et gyldent sagakvad.

H. Heyerdahl.

75. Kong Haakons gildehal.

1. Du gamle hal med de mure graa,
hvor uglen bygger sit rede, —
saa tidt jeg dig ser, maa jeg tænke paa
kong Lear paa den vilde hede.

2. Han gav sine døtre kronens skat,
han gav dem sit dyreste eie;
da jog de ham ud en uveirsnat
at færdes paa vildsomme veie.

V. 5. Over fjorden; H. døde paa Orknøerne; fjorden er altsaa her = Nordsjøen. — Bjørgvin, Bergen.

Kong Haakons gildehal er Haakonshallen i Bergen, der, ligesom Olavskirken i Trondhjem, vanskjøttedes i dansketiden og en tid endog brugtes til kornoplag. Nu er den igjen opbygget i sin gamle pragt og aabnedes Olavsdagen 29de juli 1898.

V. 1. Kong Lear, udtales lir, i Shakespeares skuespil af samme navn, se vers 2.

3. Du hal, som tynges af tidens vegt,
du maatte det samme friste; —
du gav en utaksom efterslegt
den dyreste skat, du vidste.

4. Du gav os mindernes gyldne høst,
en saga med billeder rige.
Men hørtes en eneste sønnerøst
sit «tak» gjennem natten skrige?

5. Der maatte du staa, som Albions drot,
til leg for de kaade vinde;
seks hundrede aar hven stormens spot
omkring din graanende tinde. —

6. Nu dages det, gubbe; dit folk er vakt;
nu prøver vi feilen at rette:
vi flikker med klude din kongedragt:
du har alt en narrehætte.

7. Og derfor, du hal med de mure graa,
hvor uglen bygger sit rede, —
saa tidt jeg dig ser, maa jeg tænke paa
kong Lear paa den vilde hede.

H. Ibsen.

76. Paa Akershus.

1. Sommernattens slør med milde
folder sig om jorden spænder;
enkle stjerner, store, stille,
blege bagom skodden brænder.

V. 5. Albion, England.

V. 6. Narrehætte sigter til en styg udbygning, som i sin tid blev sat paa den gamle kongehal.

Paa Akershus. Akershus nævnes første gang under Haakon Magnussøn den ældre (1299—1319). V. 1. Enkle, istedenfor: enkelte.

2. Fjorden letter nu sit trange
bryst med dump og dæmpet stemme.
Hør, det er som barndomssange,
dem en aldrig ret kan glemme.

3. Gamle Akershus ser rolig
gjennem taagen over søen;
stundom nikker han fortrolig,
tykkes mig, mod Hovedøen.

4. Akershus, den gamle, hvide,
staar saavist i sterke drømme;
sikkert styrer han med stride
aaretag mod mindets strømme.

5. Ja — de gjester ham, de svundne
blodverks-mænd fra mørke tider; —
linombundne, floromvundne
gjennem hallen stilt de skrider.

6. Og se der — jeg ser og gruer,
snart i brand og snart i frysning —
bag de høie salsvinduer
dirrer der en blaalig lysning.

7. Hvem er han, hin tunge ridder
med den røde glød i øiet, —
han, som stur i salen sidder,
i sin stol fremoverbøiet?

8. Ja, forvist! kong Kristjern er det!
panden skrukket, kinden gusten, —
haanden famler efter sverdet,
sliren er af blodskvet rusten. —

V. 3. Hovedøen med ruiner af et kloster fra gammel tid ligger ligeoverfor Akershus.
V. 8. Kong Kristjern, K. den anden.

9. Lig en gravlagt storheds minde,
fyrstefager end at skue,
i karnappet staar en kvinde;
det er vist Knut Alvssøns frue.

10. Danske flaaden er i fjorden;
hendes husbond gik at verne
vergeløs om fædrejorden, —
kom som gjest til Gyldenstjerne.

11. Liglagt ror de ham tilstrande
uden sang og uden kjerte; —
hugget i Knut Alvssøns pande
var et hug i Norges hjerte. —

12. Se den bundne mand i kaaben!
let, jeg tænker, navnet gjættes.
Hundred hærmænd under vaaben, —
Herlof Hyttefad skal rettes.

13. Baal er reist i ormegaarden;
blodet blommer dødning-linet;
fire svende staar ved baaren, —
Kristjern glytter bag gardinet.

14. Rige frihedsmand, som strødde
for dit folk i døden roser!
mer end kirkevirak søde
blodrøg, som fra baalet oser!

V. 9. Karnap, udbygning. — Knut Alvssøn var fører for det parti, der var imod foreningen med Danmark, og høvedsmand paa Akershus, hvor han blev indesluttet af danskerne under Henrik Krummedike; denne (ikke Gyldenstjerne, som det staar i næste vers) lokkede ham mod frit leide ombord til underhandlinger, men myrdede ham (1502).

V. 12. Herlof Hyttefad, rigtigere Herlog Høvudfat, var bøndernes fører under et oprør mod danskevældet 1508. — Rettes, henrettes.

15. Martyrblod med sædens kræfter, —
sæd fra Norges ulivs-saardag,
som tre hundred aar derefter
sprat ved Eidsvolds verk en vaardag!

16. Og se der! Nei, undaf gled det;
thi «løs af» det lød fra vagten; —
Akershus har aandeklædet
byttet bort med hverdagsdragten.

H. Ibsen.

77. Sinklarvisen.

1. Hr. Sinklar drog over salten hav,
til Norrig hans kurs monne stande;
blandt Gudbrands klipper han fandt sin grav,
der vanked saa blodig en pande.

2. Hr. Sinklar drog over bølgen blaa,
for svenske penge at stride:
Hjælpe dig Gud! du visselig maa
i græsset for nordmanden bide.

3. Maanen skinner om natten bleg;
de vover saa sagtelig trille;
en havfru op af vandet steg,
hun spaadde hr. Sinklar ilde.

Sinklarvisen. Under Kalmarkrigen (1611—1613) søgte skotske tropper, som var hvervede i Sverige, under oberst Sinclair at trænge frem gjennem Gudbrandsdalen; men bønderne samlede sig og ødelagde dem i passet Kringen i Vaage.

4. «Vend om, vend om, du skotske mand,
det gjælder dit liv saa fage,
kommer du til Norrig, jeg siger forsand,
ret aldrig du kommer tilbage.» —

5. «Led er din sang, du giftige trold!
altidens du spaar om ulykker;
fanger jeg dig engang i min vold,
jeg lader dig hugge istykker.» —

6. Han seiled i dage, han seiled i tre
med alt sit hyrede følge;
den fjerde dags morgen han Norrig mon se,
jeg vil det ikke fordølge.

7. Ved Romsdals kyster han styred iland,
erklærede sig for en fiende;
ham fulgte fjorten hundrede mand,
som alle havde ondt isinde.

8. De skjendte og brændte, hvor de drog frem,
al folkeret monne de krænke;
oldingens afmagt rørte ei dem,
de spotted den grædende enke.

9. Barnet blev dræbt i moderens skjød,
saa mildelig det end smiled;
men rygtet om denne jammer og nød
til kjernen af landet iled.

10. Baunen lyste, og budstikken løb
fra grande til nærmeste grande;
dalens sønner i skjul ei krøb,
det maatte hr. Sinklar sande.

V. 4. Fage, skal betyde hastelig.

V. 10. Baunen, varden. — Budstikke; de vaabenføre mænd sammenkaldtes før ved omsendelse af budstikken, en trækjevle, hvori hver mand skar sit bumerke som bevis for, at han havde set den.

11. «Soldaten er ude paa kongens tog,
vi maa selv landet forsvare;
forbandet være det niddingsdrog,
som nu sit blod vil spare!»

12. De bønder af Vaage, Lesje og Lom
med skarpen økse paa nakke
i Bredebygd tilsammen kom;
med skotten vilde de snakke.

13. Tæt under lide der løber en sti,
som man monne Kringen kalde,
Laugen skynder sig der forbi,
i den skal fienden falde.

14. Riflen hænger ei mer paa væg,
hist sigter graahærdede skytte;
nøkken opløfter sit vaade skjeg
og venter med længsel sit bytte.

15. Det første skud hr. Sinklar gjaldt.
Han brøled og opgav sin aande;
hver skotte raabte, da obersten faldt:
«Gud fri os af denne vaande!»

16. «Frem, bønder! frem, I norske mænd!
Slaar ned, slaar ned for fode!»
Da ønsked sig skotten hjem igjen,
han var ei ret lystig tilmode.

17. Med døde kroppe blev Kringen strødd,
de ravne fik nok at æde;
det ungdomsblod, som her udflød,
de skotske piger begræde.

V. 12. Fra Lom var nok bønderne ikke med.
V. 13. Lide, lien — Laugen ɔ: Laagen.

18. Ei nogen levende sjæl kom hjem,
som kunde sin landsmand fortælle,
hvor farligt det er at besøge dem,
der bo blandt Norriges fjelde.

19. End kneiser en støtte paa samme sted,
som Norges uvenner mon true.
Ve hver en nordmand, som ei bliver hed,
saa tidt hans øine den skue!

E. Storm.

78. Jakob Aall.

1. Himlen spænder ud sit silkelette
telt omkring den grønne, lune dal,
og de rige trær sit løvhang flette
sammen til en sørgende portal.
Engen i sin sommerfriske ynde
breder ud det bløde fløielshynde —
al naturen kjærlig vil forkynde:
nu den gamle bæres fra sin sal.

2. Vuggeblødt som hans er aldrig baaren
løftet til den sidste hvile hen;
tung og hed som her har neppe taaren
dryppet over nogen kiste end.
Laaget bærer kors og diamanter,
mere glinsende og dyre panter
falder dog paa kistens sorte kanter —
han var egnens fader og dens ven.

Jakob Aall. Født 1773, død 1844; eier af Næs jernverk nær Porsgrund. Medlem af rigsforsamlingen paa Eidsvold, hvor han hørte til de bedste mænd af det parti, som ønskede forening med Sverige. Udgav flere historisk-politiske skrifter; særlig kjendt for sin udgave af Snorres kongesagaer. Han var en varmtfølende og godhjertet mand.

V. 1. Portal, porthvælving

V. 2. Kors og diamanter, ɔ: ordenstegnene, som laa paa kisten.

3. — Nu skal jorden dække disse fjæle;
men hans liv er ei tilendebragt:
i den bløde skrift hans aand skal dvæle
med alt ædelt hos sit folk i pagt.
Hver en helt i Snorres kongerækker
skjoldet med de blanke merker strækker
over graven, og hans minde dækker
med dets glans mod glemsels dunkle magt.

4. Men for alle dem, som stode nære
om ham i hans foraarsfriske høst,
er hans hjerteliv en hellig lære
med forsonings og med ømheds røst.
Hvo som hørte denne lette, fine,
milde skjemt og saa hans rige mine,
naar han blikket heftede paa sine,
gjemmer ham for stedse i sit bryst.

J. Moe.

79. Ludvig Mariboe.

1. Nu tom er haanden, træt og tom,
der skjænkte Norges fattigdom
mer guld, end nogensinde dette,
om det har hjerte, kan forgjætte.

2. Hvor famler den i vildsom leg
omkring hans pande høi og bleg!
Den efter borgerkransen leder,
som, nordmænd, han jo fik af eder!

Ludvig Maribo, født 1781 i Kjøbenhavn af jødiske forældre. Han bosatte sig 1805 i Norge, hvor han snart gjorde sig bekjendt ved sin patriotisme og offervillighed. I 1808 oprettede han saaledes et frikorps; til universitetet og selskabet for Norges vel gav han store gaver. Størsteparten af sin betydelige formue mistede han ved statsbankerotten i 1813. I 1830 blev han stortingsmand og var fra 1833—1839 statsrevisor; i det sidstnævnte aar blev han sindsforvirret, rimeligvis som en følge af overanstrengt arbeide og skuffelser i hans politiske liv. Det var efterretningen om hans sindssygdom, som fremkaldte W.'s prægtige digt.

V. 1. Forgjætte, glemme.

3. Nu har han ikke mere guld,
nu vil han samle haanden fuld
af egebladene — det sidste
at give Norrige, han vidste.

4. Dem vil han over Norge strø.
Først da han synes, han kan dø,
naar landet han sin vundne ære
kan segnende igjenforære.

5. Hvor smiler han! hvor glad og stolt,
som om han rigdomshornet holdt,
og kunde drysse ned som gave
i Norges skjød Aladdins have.

6. Hvor smiler han, idet han strør!
Ak, stakkels gamle, hvad du gjør!
Det er dit haar, af kummer blegnet,
ei gyldne blade, ned du regned.

7. Thi folket gav dig ingen krans.
Det har en kort erindringssans.
Det kommer først med den paa baaren
og tror at sone alt med taaren.

8. Men jeg vil med taknemlig aand
dig kysse, magre, blege haand,
som Norrige, min moder, skjænkte
vel mer end engang, da hun trængte.

9. Og jeg ærbødig se vil i
hans vilde feberfantasi
en blomst, som, da han har ei andet,
hans aand har skudt for fædrelandet.

V. 2. Vildsom, planløs, forvirret. — Borgerkrans, æreskrans for borgerlige fortjenester.

V. 5. Aladdins have i Øhlenschlägers «Aladdin» er fuld af frugter af straalende diamanter og ædelstene.

10. Thi hør, hvor tidt han nævner det!
Og hvergang rødmer læben let.
O, skjønne tankeblomme, gløde
du vil paa læben, om han døde!

H. Wergeland.

80. Til Herman Foss.

1. Nu hvil dig, borger! det er fortjent.
Nu løst er flaget. Din strid er endt.
Ak, Norge eier ei laurbærskov.
Derinde vilde jeg, at du sov.

2. Dens søde mørke den natterad
dog ei betalte, du vaagen sad.
Dens frugt ei læsked med nok behag
den mund, hvis aande slog ud vort flag.

3. Dens blades glimmer, mens duggen ved
sin egen vegtighed skalv og gled,
kun minded mat om, hvor tidt og tæt
de stjerner faldt, mens du skrev dig træt.

4. Dens vellugt skulde dog aande ind
en kvægsom drøm i dit trætte sind.

Herman Foss (født 1799, død 1853) var officer, forfatter («Tidsnornerne») og politiker; i lang tid stortingsmand, tilslut (1845—48) statsraad. — I lang tid havde vort handelsflag ikke kunnet bruges i Middelhavet, hvor «røverstaterne» (Marokko etc.) krævede en tribut af de forskjellige stater for at respektere deres flag, hvorfor norske fartøier søndenfor kap. Finisterre brugte svensk flag, som røverstaterne anerkjendte. Nordmændene var misfornøiede med dette, og paa stortinget i 1837 skrev Foss, efter et tingmøde, som varede til kl. 8 aften, den indstilling, som gav stødet til flagets frigjørelse; han holdt paa dermed til næste morgen og indtog saa atter sin plads i tinget.

Og hvis mit hjerte for haardt ei slog,
at drømme der jeg til det dig drog.

5. Nu har du levet en virksom dag,
en dag af nætter: befriede flag
er aftenrøden, som den har endt.
Nu hvil dig, borger! det er fortjent.

H. Wergeland.

81. Ved Bjerregaards grav.

1. Kom med laurbærkransen hid!
Nu er skaldens ædle pande
kold og hvid.
Gylden regn af laurbærblade
kan ei ham nu mere skade,
om hans grav
lige til dens sorte rande
overdyngedes deraf.

2. Nu, da han er bleven ler,
er det tiden, at den sene
retfærd sker:
Døden faar sin laurbærkroning,
livets smerte sin forsoning;
Verdens dom
bytter sine grebne stene
nu til gyldne frugter om.

Ved Bjerregaards grav. Henrik Anker Bjerregaard (født 1792) døde 1842 som høiesteretsassessor. Han er mest kjendt som forfatter af «den kronede nationalsang» (Sønner af Norge) og Fjeldeventyret. — I dette vakre digt, som Wergeland skrev ved hans begravelse, kommer W.'s egen triste stemning over folkets utaknemlighed gribende frem.

V. 1. Laurbærkransen, æreskransen for digtere (laurbærtræet var helliget Apollo), medens egekransen var æreskransen for borgerlige fortjenester (se «Ludvig Mariboe»).

3. Nu, da skalden ligger lig,
er triumfens time runden.
Laurer sig
mellem tornens grene blande,
som sig bored i hans pande.
Paa hans grav
lægges nu en blomstomvunden
efeukranset thyrsusstav.

4. Om en stund sin sorte top
graven over muld vil skyde
sagte op.
Den er ærestemplets tinde,
som skal gjemme skaldens minde.
I sin nød
Norge kan sin skald kun byde
pantheonet i sit skjød.

5. Men fra hver en mund, som kvad
om hans «Elskede blandt lande»,
er et blad
viftet hen, at strø de veie,
aanden gaar fra gravens leie
til sin fred,
langsad elysinske strande,
under laurers dunkelhed.

V. 3. Triumf, seiersfest. — Thyrsusstav, Bacchus's (drikkegudens, livsglædens gud) stav som begeistringens symbol; den er efeukranset som tegn paa, at den skal vare bestandig.

V. 4. Pantheon, eg. tempel for alle guder, bruges som navn for det fælles begravelsessted for et lands store mænd (det berømteste «pantheon» er Westminster Abbey i London; ogsaa Frankrige har et pantheon i Madeleinekirken i Paris).

V. 5. Elysinske strande; elyseum er de saliges opholdssted i grækernes underverden.

6. Og om tvende uger vil
graven fuld af blomster dækkes.
Lyt da til,
skal du med forbauset øre
Aagots søde vise høre,
sjungen af
klokker, som af vinden vækkes
til en sang paa skaldens grav.

H. Wergeland.

82. Paa Karl Johans begravelsesdag.

1. Forgjeves skal kapel og kiste
sig lukke over Karl Johan;
thi døden ei og graven vriste
hans træk ifra mit hjerte kan.
Der luer end hans kjække øie
i min erindrings dybe grund.
Der skinner panden end, den høie,
og smilet leger om hans mund.

2. Did ei fortærelsen kan trænge,
som slipper ind i hans kapel,
naar døren hviner paa sin gjænge
til sørgetoget sit farvel.
Thi kongens træk i hjertets gjemme
med taarer har jeg balsamert,
og min erindring ei kan glemme
den ædle skjønhed i ethvert.

V. 6. Aagots søde vise i Fjeldeventyret (Soli gjeng bak aasen ned).

Paa Karl Johans begravelsesdag. Karl Johan døde 1844. Digtet er et gribende udtryk for Wergelands kjærlighed til kongen.

3 Lad landets klokkeklang forstumme,
mit hjerte dog for ham skal slaa,
saalænge blod dets kamre rumme,
saalænge mine pulse gaa!
Lad verden sine klæder vende
fra sort til purpur og skarlag,
mit hjerte vil dog ikke ende
for Karl Johan sin sørgedag.

4. Som stjernens gjenskin ei sig bryder
i duggen blot paa enkelt straa,
men speilende fra engen skyder
sig tusinddobbelt mod det blaa:
saa vil i alle Norges sjæle,
o salige, du se forklart
dit billed, det jeg maatte dele,
men som jeg har saa tro bevart.

5. Dog vil min kjærlighed jeg maale
med alles i det hele land.
Deri jeg skinsyg ei vil taale
i Norrige min ligemand.
Det er min ringe friheds hæder,
en glæde i min sørgefest,
en blomst paa mine sørgeklæder,
at jeg har elsket kongen mest!

H. Wergeland.

83. Henrik Wergeland.

1. Du var den unge, sterke gran,
som stod paa fjeldets bund
og vaiede som flagets dug
udover fossens vilde slug
med rod i mager grund.

2. Du var det vilde rosentræ,
bestandig blomsterfuld;
du var den store, sterke elv,
som løfted af dit dybe selv
en himmel stjernefuld.

3. I hvad du talte og du skrev
var farverigdom, fantasi;
en flugt som ørn, der vingen svang,
var der selv i din mindste sang,
alt stort gik en forbi.

5. Du lo og graat igjennem sang
ved synet af dit land;
du talte for den gode sag,
saa den fløi ud fra mulm til dag
og lyste over land.

5. Dit navn det fik den dybe klang
i folkehjertets bund,
det vil ei dø, men som et flag,
det lyser frem til seir og dag
udover Norges grund.

Knud Klausen.

84. Til professor Welhaven.

1. Lyt nu, du ludende sanger,
tonerne strømmer tilbage!
Varmt om dit sind
ungdommens glade falanger
under dit vindu dem jage
jublende ind!

Til professor Welhaven, da de norske studenter hilste ham med fakkeltog, da han tog afsked.

V. 1. Falanger, flertal af falanx, eg. slagorden, flok, følge.

Hjerternes gjenlyd sig gynger
høit i det blaa,
i det solsitrende blaa,
hvori din sølverne tone den slynger.

2. Smiler du ikke ved maalet,
du, som i vintren har vugget
foraarets tekst?
Alt, hvad dit mod har bestraalet,
alt, hvad dit mismod har dugget,
nu har det vækst,
ranker sig op om din skulder,
fylder din favn, —
fanger i roser dit navn,
fanger din digtnings den koglende hulder.

3. Videre livstoget drager;
tankerne suser som faner
over dets vei.
En blandt de høieste rager,
findes paa forreste baner,
den kom fra dig!
Oldtidens manende rune
høit paa dens skaft
tyder, hvor du tog din kraft,
løftende land i din ildhu, dit lune.

B. Bjørnson.

85. 4de juli 1859.

1. Unge Norge, sænk dit flag,
lad det foldes tungt om stangen!
Der er sorg i glædens lag,
graaveirstyngsel over sangen.

V. 3. Oldtidens manende rune, smlgn. no. 144—148 i denne digtsamling.
4de juli 1859 var Oskar den 1stes dødsdag.

Sommersol i li og lund
bær ei smil til folkemund:
Helbud over landet rider,
melder, at kong Oskar lider.

2. Ja, han lider langt herfra,
har ei syn for sol og sommer.
Unge Norge, ræk ham da
folkehjertets fagre blommer!
Luft fra livets friske væld
tør ham lindre for en kveld.
Sæt dig stille ved hans leie,
skjænk ham, hvad du har i eie!

3. Han for dig har stridt og tænkt,
from og folkekjær i lande.
Nu har fulest sot sig sænkt
som et slør om kongens pande:
Gjest ham nu med vuggesang,
tag ham som dit barn i fang,
lad mod drømmens strand ham stevne —
fager drøm har lægdomsevne.

4. Kongen lider. Høit og hult
gaar hans bryst som sjø for stormen;
kongens bryst, saa rigt og fuldt,
er nu hjem for helsotsormen.
Unge Norge, hvert dens hug
svale du med sangens dug; —
folkets-kvad for kongens helse
lindring har, om end ei frelse.

5. Sænk dig, konge, sødt i blund!
folket om dit leie sidder: —
gjest i drømme Norges lund,
furumo og fjeldets vidder.

V. 1. Helbud, dødsbud.
V. 4. Helsot, dødssygdom.

Langs med led i hver en bugt
er der søndagsligt og smukt;
kvæg dig, konge! — fromt og stille
feires folkesorgens gilde.

6. Did i drøm, hvor elvesus
under ur og høifjeldsrygge
dugger bondens bjelkehus,
mellem liens skov i skygge!
Gubben med det hvide skjeg
staar paa hellen udfor væg,
stanser mænd, som opad rider,
spør, om kongen endnu lider.

7. Styr din flugt udover vig!
Ser du guttens leg i haven?
se, hvor han den røde flig
fæster høit paa gjerdestaven!
han har hørt af far en dag:
flaget er kong Oskars flag; —
derfor han fra lysthus-taget
leger konge — frigjør flaget.

8. Svanevinget under seil
kløver briggen bølgetoppe,
konge, læs dit navn i speil!
konge, hils — dit flag er oppe!
Skuden træder, let og kjæk,
havfrudans med krænget dæk; —
Norges seiler evig bære
Norges flag til Oskars ære!

V. 7. Oskars første handling som konge var at give Norge vort nuværende orlogsflag; før havde vi til orlogs og paa fæstningerne maattet bruge det svenske flag med et rødt felt med hvidt kors øverst ved stangen.
V. 8. Speil, skibets agterspeil.

9. Ak, min konge, stakket drøm
folkets vuggesang dig skjænker;
ormens helbid, smertens strøm,
magtløs dig til leiet lænker.
Men saa tidt en lindring sval
vifter over al din kval —
tag det for en bøn, som svinger
sig mod Gud fra folkets bringer!

H. Ibsen.

86. En broder i nød.

1. Nu flokker sig om Tyras borg, —
kan hænde, sidste gang, —
et folk i nød, et folk i sorg,
med flaget halvt paa stang.
Forladt, forladt paa farens dag,
forladt i stridens stund!
Var saadan ment det nævetag,
der loved godt for Nordens sag
i Axelstad og Lund?

En broder i nød. Skrevet i 1853, da Preussen og Østerrige havde erklæret Danmark krig. Mange nordmænd mente, at Norge (og Sverige) burde ha hjulpet Danmark i krigen for at verne om hele Nordens frihed. Tanken paa en sammenslutning af de tre nordiske lande til et forbund (skandinavismen) var dengang sterkt oppe; paa studentermøderne i Kjøbenhavn, Lund etc. havde man lovet hverandre med haand og mund at staa sammen paa farens dag, og da den kom for Danmark, var baade Ibsen og Bjørnson ivrige for, at nordmændene skulde indfri sine løfter, staa ved sit ord (se foruden dette digt det følgende af Bjørnson).

V. 1. Tyras borg; Gorm den gamles dronning Tyra bygde Dannevirke til beskyttelse af Danmarks sydgrænse mod tyskerne. — Axelstad, Kjøbenhavn, anlagt af erkebiskop Absalon, hvis borgerlige navn var Axel.

2. De ord, der flød, som om de kom
fra hjertet lige hid, —
de var da kun en fraseflom;
og nu er tørkens tid!
Det træ, som blomstrings-løfter gav
i festens solskinsvæld,
det staar, af stormen kvistet af,
som kors paa Nordens ungdoms grav,
den første alvorskveld.

3. Det var da løgn i gildeskrud,
kun giftigt Judas-kys,
hvad Norges sønner jubled ud
ved sundets strande nys!
Hvad taltes mellem drot og drot
ved sidste kongefærd?
O, legtes om igjen da blot
kong Gustafs leg paa Stockholms slot
med Karl den tolvtes sverd!

4. Et folk i sorg, paa dødsens tog
af hver en ven forladt, —
saa ender Danmarks sagabog. —
Hvo har dens Finis sat?
Hvo taalte feigt, den slutted slig:
og tysk blev Tyras vold,
mens Dannebrogs forrevne flig
slog om den sidste danskes lig
sit rosenlagens fold?

V. 3. Hvad taltes etc. Der sigtes til den, vistnok sande, tro, at vor konge, Karl XV, havde lovet Frederik VII sin hjælp. Men Karl XV blev hindret fra at indfri sit ord (smlgn. Ibsens digt «Uden navn»). — Kong Gustafs leg; det fortælles, at den svenske konge, Gustaf IV Adolf, da det gik den svenske hær i Finland (1809) daarlig, sammenkaldte sine hofmænd, iførte sig Karl den tolvtes hansker og sverd og trodde, at Sverige dermed var reddet.

V. 4. Finis (lat.), ende. — Dannebrog, det danske flag, rødt med hvidt kors.

5. Men du, min frelste norske bror,
som staar paa fredlyst grund
i kraft af løftets fagre ord,
forglemt i farens stund, —
stryg du paa flugt fra fædrestavn,
jag over havets hvælv,
gaa glemselsgang fra havn til havn,
og list dig til et fremmed navn,
og gjem dig for dig selv!

6. Hvert stormsuk, som i Norge gaar
langs li fra Danmarks hav,
dig spørgende med rædsel slaar:
Min bror, hvor blev du af?
Jeg stred en livsensstrid for nord;
mit hjemland blev en grav; —
jeg speided over belt og fjord
forgjeves dine snekkers spor.
Min bror, hvor blev du af? —

7. Det var en drøm. Vaagn sterk og kjæk
fra folkesøvn til daad!
En bror i nød! Hver mand paa dæk; —
her gjælder rappe raad!
End kan det staa i saga slig:
dansk, dansk er Tyras vold.
End Dannebrogs forrevne flig
kan over Nordens fremtid rig
slaa ud sin røde fold!

H. Ibsen.

V. 5. Forglemt, apposition til «ord».

87. Daniel Schjøtz.

1. Han paa ingen stormagt vented
uden den, som er hos Gud.
Dengang han sig døden hented,
skikked han ei forud bud
ned til England og til Franken,
om han og fik lov at dø
mellem brødrene paa banken
ved den dybe, danske sjø.
Første daad, af ungdom ildet,
første sterke, klare tro,
første mand, som svor ved gildet,
første over dødens bro.

2. Han ei fatted, han i nøden
var den eneste, som kom,
og han kjæmpede til døden
for vor æres helligdom.
Han for alle vore tusend
vilde gjøre fyldest selv,
sank som gjennem vanvids brusen
ned i dødens stille elv.
Første sjæl, som turde haabe
frelse af sin hjælp mod vold;
første varme, fulde draabe
af vort blod paa Danmarks skjold.

B. Bjørnson.

Daniel Schjøtz var en ung norsk læge, som, da Danmark kom i krig med tyskerne 1863, deltog som frivillig læge og døde af overanstrengelse under sin tjeneste. Se for øvrigt den første anmerkning til foregaaende digt.

V. 1. Franken; her menes Frankrige; for øvrigt sigter ordene til, at man herhjemme mente, at skulde vi være med, maatte vi først sikre os, at England og Frankrige var med.

88. Til A. O. Vinje.

Ved hans hustrus død.

1. Der triner gjester i din gaard,
alt mens i smil du skriver.
De kommer stilt, og stilt de gaar,
du neppe var dem bliver.
Da uden ord
de atter for,
dit barn laa graadfuldt uden mor,
og du sad uden mage.

2. Det hus, du bygde dig igaar,
idag det døden sænkte,
og du staar gammel, syg og saar,
paa grus af det, du tænkte.
Din vei laa bar,
fra barn du var,
og første ly, du fundet har,
var det, som nu du stængte.

3. Men gjesterne, som hos dig var,
i sorgens ørk dig møder;
skjønt sky du viger, snart du har
et følge, som forsøder.
Thi der I gaar,
du skue faar,
en lysglans over verden staar
med understore syner.

4. Hvad før du saa, det synker her,
men kun for at forklares:
det evighedens kyster er,
som paa jer gang befares!
Dit skaldesyn
ser lyn i lyn
hvad før kun dæmred bagom sky'n; —
paa store tvil der svares.

5. Og siden, naar du kommer 'gjen
fra tanketunge øde,
os lærer snart din gode pen,
med hvem du var tilmøde.
Fra sorgens tid
med lutret id,
med magtfuld aand og smertens vid
skal dine syner gløde.

B. Bjørnson.

89. Til fædrenes minde.

1. Du slegt, hvis hjerte banker
ved dine fædres skaal,
sig, har du ogsaa tanker,
som fylder deres maal?
Sig, kan saa stort du drømme,
som de i mindets stund?
Ja, har du magt at tømme
det gamle horn til bund?

2. Thi dette bæger fyldes
af vor histories flod,
hvor bølgerne, som rulled,
var vore fædres blod;
og dyb som folkets hjerte
og hellig gaar den strøm
med graad ifra dets smerte
og glans ifra dets drøm.

3. Saa tidt historien svulmed,
da skummed bægrets rand,
da vokste ogsaa hjertet
i dig, du norske mand!
Da saa du syner store
ved fædres mindeskaal,
og løfterne, du gjorde,
holdt folkets store maal.

4. Det vies vor fædre,
de slegter rad paa rad,
som kjæmpede og seired,
som stille led og bad,
som bygged vore dage
med deres store færd, —
vi lover dem tilbage
at være ofret værd.

J. Lie.

90. For de uberømte.

1. Eder, hvis navne
ei for mængden funkle,
I, som fik gavne,
glæde i det dunkle,
eder, hvis tanker
evig grøn sig ranker
om mangt et sorrigfuldt sind; —

2. hver far og moder,
som for barn har bedet,
kjærligheds floder
over landet spredet,
og hver en datter,
som med barnelatter
smykked det elskede hjem; —

3. hver trofast kvinde,
som bar tornekransen,
du, om hvis minde
perler taareglansen;
hustru, som kjæmped
og for andre lemped
sorgen, mens selv du har lidt; —

For de uberømte, skrevet til en fest til fædrenes minde.

4. hvert ildfuldt hjerte,
slukt i dødens kulde,
hvis mindekjerte,
skinner over mulde:
Her over graven
takker vi for gaven,
takker fra søskendes flok!

5. O, naar vi brænde
hed af stridens harme,
o, lad os kjende
eders søskendarme!
Lad eders skygger
følge, naar vi bygger
kjærligheds tag om vort land!

Nordahl Rolfsen.

Sagn og fortællinger.

91. Hundemordet.

Der var engang en tømmersvend.
Mod ham en slagterhund sig viste ei som ven;
han vilde bide ham, og som nu let kan vides,
en tømmersvend ei mer end du og jeg vil bides.
Han derfor hævede sin økse rask
og kløvede sin uvens pandebrask.
Nu skulde det til uheld træffe,
at hundens eier kom
i øieblikket, som
hans hund var udaf stand at bjeffe.
Han bjeffede for ham.
Jeg holder det for skam
for læseren at repetere,
hvad skjeldsord, trusler, ed han bjeffede med mere.
Omsonst den kjære mand, som havde panden delt,
ham vilde forestille:
to halve hoveder udgjør et helt;
den anden mod ræson ei tage vilde;
og skjønt han fandt sig noget slagen
ved et saa fyndigt argument,
han foranstaltede dog næste dagen
den tømmersvend en stævning sendt.

Hundemordet. Repetere, gjentage. — Omsonst, forgjæves. — Ræson, udtalt: ræsong, fornuft. — Argument, bevisgrund.

Ei denne lod sig forelægge;
for dommeren de mødte begge.
Citanten mælede da først:
«Han kunde jaget bort min hund med nogle
børst;
jeg selv da skulde sagt, han gjorde vel; —
men slaa mig hunden rent ihjel
og med sin økse panden paa ham kløve
og mig min bedste skat berøve, —
det tror jeg vist, hr. dommer, straffes bør».
Hr. dommer tog tilords: «Svar mig paa,
hvad jeg spør:
Du tømmersvend! hvorfor ei skaftet tage
og dermed hunden fra dig jage?»
Han svarede (først rømmende med tugt):
«Ifald han havde mig med halen bidt,
jeg skaftet ei engang imod ham havde brugt,
men jaget ham med bare hænder;
men bestet faldt mig an med skarpe tænder».
Da kjendte dommeren, saasnart han hørte det:
«Skarpt imod skarpt! den tømmersvend har ret.
Du slagter, som har yppet trætten,
to mark erlægger her i retten»
Moralen her skal kort, dog noget fyndig gives;
Man ei om bagatel maa med sin næste kives.

J. H. Wessel.

Hundemordet. Lod sig forelægge; betyder maaske her: ønskede ikke sagen udsat; efter nutidens sprogbrug maatte der nærmest betyde: vedtog ikke den forelagtē mulkt. — Citanten, klageren. — Børst, hug, stryg. — Rømmende, d. e. rømmende sig. — Bagatel, smaating.

92. Smeden og bageren.

Der var en liden by. I byen var en smed,
som farlig var, naar han blev vred.
Han sig en fiende fik; (dem kan man altid faa;
jeg ingen har; det gaa
min læser ligesaa!).
Til uheld for dem begge to
de træffes i en kro.
De drak; (jeg selv i kro vil drikke;
for andet kommer jeg der ikke.
Anmerk dog, læser, dette:
jeg immer gaar paa de honette).
Som sagt, de drak,
og efter mange skjeldsord, hidsigt snak
slaar smeden fienden paa planeten.
Saa sterkt var dette slag,
at han saa ikke dag
og han ei siden seet'en.

Straks i arrest blev smeden sat.
En feltskjær faar den døde fat
og om en voldsom død attest hensender.
Den mordere forhøres og bekjender.
Hans haab var, at han skulde hisset gaa
og der forladelse af sin modstander faa.

Men hør nu løier! Netop dagen,
før dom skal gaa i sagen,
fremtriner fire borgere
for dommeren. Den mest veltalende
ham saa tiltalede:

Smeden og bageren. Kro, vertshus. — Immer, altid. — Honet, ordentlig, anstændig. — Planeten, her: panden. — Feltskjær, saarlæge i arméen.

«Velviseste!
vi ved, paa byens vel De altid ser;
men byens vel beror derpaa,
at vi vor smed igjen maa faa.
Hans død opvækker jo dog ei den døde!
Vi aldrig faar igjen saa duelig en mand.
For hans forbrydelse vi altfor grusomt bøde,
om han ei hjælpes kan.» —
«Betænk dog, kjære ven! der liv for liv maa
bødes.» —
«Her bor en arm, udlevet bager,
som pokker snart desuden tager.
Vi har jo to; om man den ældste tog af dem,
saa blev jo liv for liv betalt.» —

«Ja,» sagde dommeren, «det indfald var ei galt.
Jeg sagen at opsætte nødes;
thi i saa vigtigt fald man maa sig vel betænke.
Gid vores smed jeg livet kunde skjænke!
Farvel, godt folk! jeg gjør alt, hvad jeg kan.» —
«Farvel, velvise mand!»

Han blader i sin lov omhyggelig,
men finder intet der for sig,
hvorved forbudet er for smed at rette bager;
han sin beslutning tager
og saa afsiger denne dom:
(hvem, som vil høre den, han kom!)
«Vel er grovsmeden Jens
for al undskyldning lens
og her for retten selv bekjendte,
han Anders Pedersen til evigheden sendte;
men da i vores by en smed vi ikkun have,
jeg maatte være rent aflave,
ifald jeg vilde se ham død.
Men her er to, som bager brød.

Thi kjender jeg for ret:
den ældste bager skal undgjælde det
og for det skete mord med liv for liv bør bøde
til velfortjente straf for sig
og ligesindede til afsky og til skræk.»

Den bager græd gudsjammerlig,
da man ham førte væk.
Moral: Beredt til døden altid vær!
Den kommer, naar du mindst den tænker nær.

J. H. Wessel.

93. Buesnoren.

1. Torarin bueskytte
skulde i leding gaa.
Han tænkte med sit bytte
at smykke sin jægerhytte,
hvor bjørnehuden laa.

2. Men først han gik til vangen,
hvor birke stode tæt;
thi der blev skytten fangen
en vaar under fuglesangen
i Frøias skjulte net.

3. Og jarlens datter bragte
ham der et ømt farvel.
Skovskyggen langt sig strakte,
elvene glede saa sagte,
gjennem den lune kveld.

Buesnoren. V. 1. Leding, kamp.
V. 2. Frøia, kjærlighedens gudinde i den gammelnorske gudelære.

4. Hun havde om sin isse
roser og kløverblad.
Han sagde: «Giv mig disse
at bære, naar sverdets spidse
dyppes i birtingsbad».

5. Hun sagde: «Vaarens smykke
er spildt i kampens spor.
Til varsel for din lykke
tag heller et vaabenstykke:
en sikker buesnor».

6. Hun satte sig paa tue
og skar sin rige lok;
den var som guld at skue,
hun fletted den til hans bue
og kvad: «Den holder nok!

7. Lad kun din bue øves
i hvasse pileskud;
min snor skal dog ei sløves,
den holder, imens den prøves,
som hjertets troskab ud».

8. Torarin bueskytte
gik frem i kjæmpegang:
Det var ham sødt at lytte,
mens pilene fløi paa bytte,
til buesnorens klang.

J. S. Welhaven.

94. Koll med bilen.

1. En hal med mos paa vægge
staar høit paa Gyrisvoll.
Derinde sidder kjæmpen,
den alderstegne Koll.

Og trindtom hviler egnen
saa stille, saa forladt,
som under falkens rede
det lydløse krat.

2. Thi gamlingen i hallen
er en ildgjerningsmand;
fra Koll den grumme spredes
en rædsel vidt om land.
Ja, selv den røde kløver,
der paa hans tune gror,
er vendt til gru i sagnet
om hans blodsvangre jord.

3. I sine unge dage
han laa i Østenskov
og lurede i skyggen
som et udyr paa rov.
Det rige kræmmerfølge
gav skat med gods og liv,
hvor Koll med sine svende
svingede spyd og kniv.

4. Og siden, da han fæsted
sit bo paa Gyrisvoll,
han bar mod alle grander
sit haarde avindskjold.
Til tinge og til gilde,
i kamp og nidingsverk
han var blandt vilde kjæmper
den grummeste berserk.

5. Hans vaaben var en bile
med blodbegjærlig eg.
Naar manddrab skulde øves
da klang den paa hans væg

og efter stakket hvile
den kræved blod igjen
og skilte mange fylker
ved de gjeveste mænd.

6. Men nu er kjæmpen gammel
og hans kamptid forbi;
nu hviler han som bjørnen,
der er i vinterhi.
Med skummel, furet pande,
ludrygget, herdebred,
paa kubbestolen sidder
han i sin ensomhed.

7. Hans hal er reist paa bakken
med brede bjelkelag,
med arnested paa gulvet
og med røghul i tag.
Tohundred lange vintre
paa bakken alt den stod,
og nu er sperreloftet
skinnende sort af sod.

8. Hvor bjelkevæggen støder
til dette sorte loft,
en graalig bord om hallen
er malet bredt og grovt.
Der slynger Midgardsormen
i bugt og ring sin krop,
og af dens knuder strækker
sig Fenrisulven op.

Koll med bilen. V. 8. Midgardsormen, som slynger sig om jorden, og Fenrisulven er Lokes børn, onde væsener, som i ragnarøk, den sidste kamp mellem guder og jøtner, er blandt gudernes farligste fiender.

9. Ved høisædet hænger
det tunge vaabenskrud,
paa langbænken ligger
den sorte bjørnehud,
og over dette leie
er stillet som paa vagt
den brede kjæmpebile,
med rust og støv belagt.

10. Et skummelt øde ruger
i denne bjelkehal,
hvori berserken ældes
og luder mod sit fald.
Som gubben selv staar hallen
paa bakken aldersgraa,
og Koll den grummes indre
er mørkt som hallens vraa.

11. Thi med hans vilde styrke
er modet veget nu,
og fra hans kamptid stiger
en rædsel i hans hu.
Han tæller alle kjæmper,
som bilen hugged ned,
og dvæler længst ved Olve,
der søgte ly og fred.

12. Han mindes birkeskoven,
hvor tingkredsen staar,
og hvor den gamle Olve
ved nat fik banesaar;

V. 12. Tingkredsen var et helligt sted; at dræbe en mand der var nidingsdaad. —

han mindes kjæmpens varsel,
da han i kredsen faldt:
«Min hevner kommer sikkert
i storm fra Vestersalt».

13. Og derfor Koll maa bæve,
naar blæst gaar over vang,
og lytte efter bilen,
om den vil give klang.
Da skotter han til staalet
og gruer for dets kraft
og vover ei at lægge
sin haand paa bilens skaft.

14. Ved nat, naar væggen knager,
da vaagner han paastand
og holder op mod bilen
den røde tyribrand
og griber saa til hornet
og drikker øl og mjød
og støder vildt med spydet
i arnens dunkle glød.

15. Og i sin rus han stirrer
med blikket tomt og slukt
paa Fenrisulvens kjæve
og paa Midgardsormens bugt,
indtil han atter synker,
mens arnens ild gaar ud,
i fæle morgendrømme
paa den sorte bjørnehud.

16. Saa sidder Koll den grumme
fastmanet i sin hal
og ældes og fortæres
og luder mod sit fald.

V. 12. Vestersalt, havet i vest.

Ved dag og nat paa bilen
med angst han giver agt;
men bilen hænger stille,
med rust og støv belagt.

17. Nu er det høst, og stormen
gaar i den dunkle kveld
henover Gyrisvollen
med kast fra skov og fjeld.
I hallen sidder kjæmpen
og lytter frygtbespændt,
og atter er hans øie
mod bilebladet vendt.

18. Og hør, da klinger staalet
igjen paa gammel vis
og hugger løs fra væggen
den brune furuflis.
Da farer gjennem kjæmpen
en gnist af fordums mod;
han griber atter bilen,
der tørster efter blod.

19. Da buldrer det paa døren,
men ei med stormens drøn.
En viking staar derude:
det er Alv Olvessøn.
Han bryder ind i hallen,
en vældig, mørk gestalt, —
den sene hevn er kommen
i storm fra Vestersalt.

20. Før Koll kan løfte bilen,
har hevnen grebet den,
og susende den svinges
af Alv til hug igjen.

V. 19. Gestalt (tysk), skikkelse.

Mod gubbens nakke prøves
hans eget haarde staal;
hans vilde hoved ruller
i arnestedets baal

21. Saa stiller Alv ved væggen
brande og blus i rad,
og snart er alt i lue,
hvor kjæmpegubben sad.
Vidt over bygden falder
et skjær fra Gyrisvoll,
og som det sidste gjenskin
er dalens sagn om Koll.

J. S. Welhaven.

95. I Kivledal.

1. I Kivledal under bjergeli,
var jevnet en vei til kirke;
men oppe i lien smutted en sti
ind under de tætte birke.
Paa veien drog folket til sang og bøn,
paa stien gik bjergets møer i løn,
og solen spilled i morgenstunden
paa kirkens tag og paa birkelunden.

2. Mens sangen hørtes i kirkekor,
bag løvet møerne sade,
indtil hr. Peder i Sillegjord
steg frem paa sit talerstade;

I Kivledal. V. 1. Kivledal i Telemarken. — Bjergets møer, huldrene. — I løn, skjult, i hemmelighed.

V. 2. Hr. Peder er presten i Selgjord; presterne kaldtes i gamle dage med fornavn med «hr» foran. — Talerstade, talerstol, prækestolen.

da vandred de op i den frie ur
og blæste en slaat paa horn og paa lur;
det klang saa fuldt gjennem lundesalen,
det klang saa sødt gjennem kirken i dalen.

3. Hver bjergehal og hver li, der var,
gav bævende klang tilbage,
den hele dal laa tindrende klar
i toner af lyst og klage.
Da sprang der blommer af krat og tjørn,
da hviled i luften den sterke ørn,
og vinden turde ei løvet røre,
og hvert et blad var et lyttende øre!

4. Det var hr. Peder, den lærde prest,
han havde saa stam en tunge,
han hæved sin røst, som han kunde bedst,
da tonerne hørtes runge;
men ingen saa op, og ingen gav agt:
men alle grebes af tonernes magt,
og alle gik ud, som i kirken vare,
hr. Peder tilsidst bag sin sogneskare.

5. Saa stansed folket i solens glans
og stirred fortabt mod fjeldet;
med smil og taarer, med sind og sans
de lytted til tonevældet.
Og blommerne spredte saa sterk en duft,
og ørnen svam i den klare luft;
hvert blik var spændt og hver læbe bunden,
til tonernes sidste klang var svunden.

6. Da meldte hr. Peder sin kirkeflok,
der stod med duggede kinder;
«Nu har jeg manet i sten og stok
de koglende jettekvinder.»

V. 3. Tjørn, torne.

Men tonerne baned sig selv en vei,
og folket i dalen glemte dem ei.
Fra bjelkehus og fra lundesalen
de høres endnu gjennem kirkedalen.

J. S. Welhaven.

Dyre Vaa.

1. Den gjeveste bonde i Vinje gjæld
var Dyre fra Vaa at nævne.
Han var saa sikker og stø som et fjeld
og eiede tolv mands evne.
Hans grander sagde saa stort et ord:
«Du turde vel prøve en leg, som Tor,
med trold og med bjerguhyre?»
«Ja, om det var mørkt,» sagde Dyre

2. Saa skulde det hænde, at Dyre Vaa
sad lunt i julekvelds-gilde.
Mens øllet gik rundt, og natten faldt paa,
de drukke saa meget de vilde.
Med et blev der tyst i det lystige lag;
der hørtes fra fjeldet et grueligt brag
og et brøl som af hundrede tyre.
«Nu er det vel mørkt,» sagde Dyre.

3. Og Dyre gik fluks til Totak-vand
og løste sin baad behændig;
men da han kom nær til den anden strand,
det raabte ham an ubændig:
«Hvem et det, som pusler i tjernet nu?» —
«Det er nok Dyre fra Vaa! — End du,
der rusler i urer og myre,
saa mørkt som det er?» spurgte Dyre.

Dyre Vaa. Sagn fra Telemarken (Vinje prestegjæld).
V. 2. Drukke, gammeldags for drak.

4. «Jeg er fra Aashaug og skal afsted
til Glomshaug-møerne mine;
læg hid til stranden og tag mig med
og brug saa kræfterne dine!» —
«Ja let dig først,» gav Dyre til svar,
»for prammen er klein, og jeg tænker du har
en krop som de sværeste fyre,
og husk, det er mørkt!» sagde Dyre.

5- Saa skrumpede troldet sig dygtig ind
og sad som en dverg paa tilje;
men da fik Dyre et andet sind
og meldte paa stand sin vilje:
«Aa, syn mig nu, hvad rise du er!»
Men troldet brummede studs og tvær:
«Nei stop, den lyst faar du styre!» —
«Ja, mørkt er det og,» sagde Dyre.

6. Men troldet gjorde sig blid om lidt
og sagde ved fartens ende:
»Jeg lægger et merke i truget dit,
hvoraf du mit maal kan kjende.
Se vel under toften, naar det er dag,
og tag, hvad du finder, for din umag;
det er din færgemandshyre!«
»For nu er det mørkt,« sagde Dyre.

7. Det var en vantefinger af uld,
der laa under Dyres tofte;
med fire skjepper den maaltes fuld,
og Dyre har maalt den ofte.
Da blev det for alvor et stadigt ord,
at Dyre var karl for at gaa, som Tor,
mod trold og mod bjerguhyre.
»Helst naar det er mørkt,« tænkte Dyre.

J. S. Welhaven.

V. 5. Paa stand, straks.
V. 6. Trug, traug, her baaden.

97. Aasgardsreien.

1. Lydt gjennem luften i natten farer
et tog paa skummende, sorte heste.
I stormgang drager de vilde skarer;
de har kun skyer til fodefæste.
Det gaar over dal, over vang og hei,
gjennem mulm og veir; de ænser det ei.
Vandreren kaster sig ræd paa veien.
Hør hvilket gny! — det er Aasgardsreien.

2. Tor, den sterke, med løftet hammer
staar høit i sin karm, er forrest i laget;
han slaar paa skjoldet, og røde flammer
belyser det natlige tog ved slaget.
Da klinger lurer, da er der en støi
af bjelder og ringlende ridetøi,
da hyler sværmen, og folket lytter
med stigende angst i de dirrende hytter.

3. Aasgardsreien i fylking rider
ved høst og vinter i barske nætter;
men helst den færdes ved juletider:
da holder den fest hos trolde og jetter,
da stryger den lavt over eng og sti
og farer den larmende bygd forbi; —
da vogt dig, bonde, hold skik og orden!
thi Aasgardsreien er snart ved gaarden.

4. Naar øllet virker i bjelkestuen
og vækker de hedenske juleskikke,
og ilden kaster sit skin fra gruen
paa svungne knive og vilde blikke, —

Aasgardsreien, rædselsrei, efter den almindelige forestilling et dødningsridt af fredløse aander.
V. 2. Karm, vogn.

da gaar der et gys gjennem tumlen tidt,
da høres de natlige skarers ridt,
da knager væggen, da danser kruset;
thi Aasgaardsreien slaar kreds om huset. —

5. Der holdtes et bryllup paa Øvre-Flage
tre hellige juledage til ende;
blandt terner fandtes ei brudens mage
og brudgommens ei mellem ungersvende.
Der stod en glans i den bonede hal
af dækkede borde og dyrt metal;
der fandtes en skat, som er kommen for orde,
af kobber paa væg og af sølv paa borde.

6. Og lystig durede trommer og giger,
og brudgommen traadte sin dans mandhaftig;
han førte sin brud mellem svende og piger,—
da gik vel hallingen let og kraftig!
Til dansernes vældige kast og hop
fløi ternen om som en surrende top;
da strømmede larmen og spillet sammen,
da drønnede hallen af liv og gammen.

7. Den tredje kveld, da øllet var drukket
gjennem al den helg af gamle og unge,
da var vel tørsten i laget slukket;
men karlene vare drukne og tunge.
Vor brud havde atter sin krone paa;
thi nu skulde skaalen om bordet gaa.
Og nu tog kjøgemesteren ordet
og krævede stilhed med slag i bordet.

8. Da styrtede ind i det bænkede gilde
de vidt berygtede Seims-berserker;
øinene rullede mørke og vilde,
paa panderne havde de slagsmaals-merker.

V. 5. Terner, unge kvinder. Bonet, blankskuret.
V. 7. Det var skik før i bryllupper, at gjesterne gav bryllupsgaver i en skaal, som sendtes om ved bordet. Kjøgemesteren var den, som stod for gjestebudet.

De gjorde et sprang over hallens gulv, —
ja, det var brødrene Grim og Ulv:
Grim, der nys var forskudt af bruden,
kom nu selv anden og var ei buden.

9. De døsige gjester for op med bæven
og havde kun liden hu til at stride.
Hver ravende mand, der knyttede næven,
blev greben i bringen og kastet tilside.
Brudgommen satte sit bæger ned,
steg op paa bænken og bad om fred;
men brødrene rev alt kniv af belte;
det var just brudgommens liv, det gjældte.

10. Da stimlede kvinderne sammen i klynge
og danned en vagt om den haardt betrængte;
bag borde og bænke, der laa i en dynge,
de stod ved høisædet indestængte.
Den ældste kvinde i deres flok
blottede nu sin graanede lok
og gav saa brudgommen sønnenavnet
og tog ham paa skjødet og holdt ham favnet.

11. Men brødrene ænsed ei kvindemildhed,
de stormede frem over borde og bænke
og splittede kvindernes flok med vildhed —
da var der ei længer paa fred at tænke.
De greb sit offer og slæbte ham hen
til hallens dør og ud gjennem den.
Da blev der en rasende kamp i gaarden,
og gjesterne fulgte i vild uorden.

12. De styrtede ud med blus og med brande;
thi over egnen rugede mørket.
Da saa de brudgommen opreist stande;
nu var han af vinterens luftning styrket.

Han brugte sin kniv til snit og til stød;
saa gav han igjen, hvad de andre bød.
De trende danned et rædsomt knippe,
og ingen af dem vilde taget slippe.

13. Da tumlede Grim med et overende,
og blodet strømmed ham bredt af brystet;
des haardere brødes de andre tvende
og holdt hinanden i rygtag krystet.
Tilsidst blev brudgommen sat mod jord,
og kniven alt mod hans strube for;
Men Ulv holdt inde og stod bedøvet
og skalv og bæved som aspeløvet.

14. Thi gjennem luften i mulmet sused
et huiende tog paa fnysende heste;
det for over skoven mod brudehuset
og vilde det blodige gilde gjeste.
Da klang der lurer, da blev der en støi
af bjelder og ringlende ridetøi.
Nu var det nær, — det kom over heien, -
der hørtes et skrig: «Det er Aasgardsreien!»

15. Da blev der et veir mellem jord og himmel,
der kastede rædsel i alle barme;
det hvirvled afsted i voksende stimmel,
det slog med vinger, det greb med arme.
Da var det, Ulv blev dragen i haar
og slynget i luften og ført af gaard,
ja ført over skov, over fjeldetinde —
han spurgtes ei mer, han var ei at finde.

16. Da larmen stilned om rædselsstedet,
laa Grim af dødkampen sammenkrummet;
men brudgommen blev over sneen ledet
og sattes paa hyndet i gjesterummet.

Hans hoved vakled, hans blodstrøm flød,
han svæved en tid mellem liv og død;
men han blev pleiet og vel forbundet,
om vaaren havde han alt forvundet.

17. Nu sidder han bøiet og høit bedaget
og kan sin æt omkring arnen samle,
nu sidder han ofte med sagn i laget
og korter tiden for unge og gamle.
Saa var det seneste julekveld,
da ungdommen raabte: «Fortæl, fortæl!» —
da flammed hans blik, da saa han tilbage,
da maned han frem sine bryllupsdage.

J. S. Welhaven.

98. Raad for uraad.

1. Gudmund Tordsen Storebingen,
han var gjev i et og alt,
smal om livet, bred om bringen,
fast paa taa, hvor andre faldt;
glad og let, men arm paa gods,
derfor var han flink tilfods;
flink med skreppen paa sin nakke,
baade op og ned ad bakke.

2. Knut Labeit i Viumaasen
var en tver og uglad mand;
men han havde fæ i baasen,
sølv i skab og fulde spand.
Knut var baade grim og gram,
skak i vekst og hoftelam;
derfor drog den rige styggen
helst i vei paa hesteryggen.

3. Ingeborg i Fagerlien,
bedre terne saa du ei —
gik hun først paa sæterstien,
blev den snart en alfarvei.
Bygdens unge karleflok
drog tilsæters flittig nok;
men hun saa, hun ænsed ingen
uden Gudmund Storebingen.

4. Det gik hen til ud paa høsten,
sæterhytten stod forladt;
da blev Gudmund reiselysten,
og saa tog han skreppen fat.
Mens han drog paa salg og kjøb,
Gudmund fra sin lykke løb.
Knut Labeit, hvis fart var liden,
passede desbedre tiden.

5. Saa kom Gudmund hjem forsilde;
thi hans hjertenskjær var brud,
tvungen, skjønt hun bar sig ilde,
solgt for sølv til rige Knut.
Gudmund sagde: »Stans din graad!
vent, der findes vel et raad,
raad for uraad, om ei førend
du skal ind ad kirkedøren!«

6. Det blev vaar i alle dale,
elven steg, og løvet sprang;
da begyndte Knut at prale
med den fest, han fik istand.
Der blev brygget, der blev bagt,
der var nok af stas og pragt;
vidt omkring drog efter gjester
spillemand og kjøgemester.

7. Mellem Fagerliens birke
og det stride elvedrag
red i brudefærd til kirke
Knut Labeit paa pinsedag.
Foran spillemanden drog,
saa kom bruden med sit tog;
først bag den, der slog paa tromme,
saa man Knut med følge komme.

8. Men i skjul af grønne grene
ved den samme kirkesti
Gudmund Tordsen gik alene,
just da færden kom forbi.
Snildt han passed sine skridt,
saa han fulgte brudens ridt,
og da var der intet uden
krattet mellem ham og bruden.

9. Saadan gik det frem til nesset,
der hvor elven bøied af;
her stod flommen over græsset
op til sti og gjærdestav.
Kirken laa saa nær derved
over paa den anden bred;
men af bro der var ei andet
end en stump, som drev i vandet.

10. «Tør der nogen vade over?»
raabte i sin vaande Knut;
»den, der prøver det, jeg lover
Viumaasens bedste stud.«
Men de svared ham med spot:
»Rige Knut, du lover godt —
vade over, det kan ingen.«
— »Jo, jeg kan,« sa' Storebingen.

11. Og i tummelen og larmen
frem til bruden trængte han,
løfted hende høit paa armen,
sprang saa i det stride vand.
Elven om hans hofte stod;
men han stemmed sig imod,
og man saa ham opreist skride
over til den anden side.

12. Da han stod paa kirkevolden,
jubled store der og smaa;
i hans arm sad hel og holden
bruden med sin krone paa.
Knut Labeit forsøgte ei
Gudmunds nye kirkevei;
ingen af hans bryllupsfæller
bar ham over elven heller.

13. Folk paa dette kirkestævne
loved og besvore det,
at hver mand med al sin evne
skulde staa paa Gudmunds ret.
Prest og klokker ligedan
loved ham at holde stand;
Knut blev snart saa spag tilmode,
at han gav sig med det gode.

14. Og man har i disse egne
fra den tid et mundheld havt,
som i korthed kan betegne
Gudmund Storebingens kraft.
Er et arbeid tungt og slemt,
har man straks den faste skjemt,
naar man just faar bugt med tingen:
»Jo jeg kan,« sa' Storebingen.

J. S. Welhaven.

99. Bjørnejægeren.

1. Jeg stod en dag med bøssen paa vagt,
og dobbelt kugle var i den lagt.

2. Og som jeg stod og ventede der,
kom bjørnen frem bag skovens trær.

3. Saa tog jeg sigte med øvet blik;
jeg vented et knald, da kom der et klik.

4. Jeg spændte hanen og sigtede godt;
men da var fængkrudtet blevet vaadt.

5. Saa skyndte jeg mig at skifte krudt;
men bjørnen ei ønsked at blive skudt.

6. Den viste tænder og gik paa to
og lod mig ei skifte krudt i ro.

7. Da den blev næsvis, jeg gav den rask
med bøssekolben en øredask.

8. Saa gav vi hinanden rap i rap,
jeg med min bøsse, den med sin lab.

9. Og som nu den spas var bedst i gang,
min bøssepibe fra stokken sprang.

10. Og førend jeg ret fik brugt min kniv,
fik bjørnen et tag omkring mit liv.

11. Vort favntag var ei synderligt sundt;
vi stønnede dybt og valsede rundt.

12. Og som nu valsen gik rask og flink,
vi havde valset os til en brink.

13. «Nu bamse,» tænkte jeg, «skal du ned!»
«Ja,» tænkte bamsen, «men du skal med!»

14. Saa for vi ned over stok og sten;
det knaged og braged i mine ben.

15. Snart over og snart under jeg laa;
man maatte le, naar man saa derpaa.

16. Men jeg fik ikke tid til at le;
snart kunde jeg hverken høre eller se.

17. Der var ei liv i mit syndige kjød;
dog var jeg ikke rigtig død.

18. Jeg vaagned igjen ved bjørnens bryst;
den laa saa stille, den laa saa tyst.

19. Og da jeg ret skulde se mig til,
saa laa den der saa død som en sild.

20. Jeg kom til kræfter og reiste mig op,
og nu er den lige hel, min krop.

21. Og mangen en bjørn har jeg siden lagt;
men aldrig glemmer jeg dog den jagt.

22. Jeg mindes ofte bamsen endnu;
to ting mig bringer den tidt ihu.

23. Thi bjørnens klo har merket min kind,
og i min hytte hænger dens skind.

H. Ø. Blom.

100. Truls og Inger.

1. De røde morgenstraaler
ned i sommerdalen gaa,
og husmandshyttens glar
de maler roser paa.
Hvor trøstende de gløder!
som kunde de forstaa,
at en, der stred med døden,
bag hyttevæggen laa.

2. Paa elvedragets luftning
svømmer herned en lyd
fra fjerne Sankthans-haug
af skud, raab, fryd;
men dæmpet kun og summende
den toner mat herhid:
den tør ei vel forstyrre
den alvorlige strid.

3. Paa jordtaget over døren
sidder den sorte kat;
den vasker sig med poten,
den stryger skjegget glat.
Jeg ved ei, om den pudser sig
for livets glade fest;
jeg tror heller for den sterke,
den usynlige gjest.

4. I stuen selv er feiet
for spindelvæv og støv;
paa sorte peis er stablet
et baal af birkeløv;
med nypetornsrosen,
saa blegagtig rød,
og grøn, duftende ener
er gulvbræden strød.

Truls og Inger. V. 1. Glar, glas.

5. Men se, i sengen ligger
døende gamle Truls
med klamme sved paa panden,
med mat, stivnende puls;
og hos ham paa krakken
sidder Inger, hans viv,
saa tro ham i døden,
som hun var det i hans liv.

6. Hvi staar ei barneflokken
om den døendes seng?
Ak, husmands kaar er armod,
hans lod er haard og streng:
seks sønner og en datter
i bygd og fjerne by
maa tjene folk for føden,
for klæder og for ly.

7. Men hos ham sidder Inger,
hans hustro gamle viv,
og mygt er hendes hjerte,
lad saa ryggen være stiv!
Mer trofast havde ingen
paa den skumle nattevagt
felden og lagenet bredt
eller halmpuden lagt.

8. Med sit forklæde tørrer hun
det magre, skrumpne kind;
thi øiets varme graad
gjør brillen dum og blind.
Saa læser hun igjen
af den hellige bog
med dirrende stemme
de trøsterige sprog.

9. Hun kan ei tælle draaber,
ei pulver ryste ud —
den drik, hun ved mod døden,
hun lærte af sin gud:
den springer af livets kilde,
den strømmer med klare ord
om ham, der gik af graven
og tilhimmels opfor.

10. Men tys! han drager aanden,
den sidste, tung og mat;
hans øie alt er mørknet
af dødens sorte nat;
men for hende, som hans brudeseng
og dødsseng har redt,
det har et lyst, et kjærligt blik,
et eneste et!

11. — Med haand om sengestolpen
hun bøier med besvær
mod hans mund sit gamle øre —
han aander ikke mer!
Hun reiser sig, hun bryder
sagte hulkende ud:
«Naar hans hænder er foldet,
er jeg færdig, min Gud!»

J. Moe.

101. Fanitullen.

1. I hine haarde dage,
da ved øldrik og svir
hallingdølens knivsblad
sad løst i hans slir, —
da kvinderne til gilde
bar ligskjorten med,
hvori de kunde lægge
sin husbonde ned:

2. stod der et blodigt bryllup
i Hemsedal ensteds,
hvor leg og dans var tystnet,
og karlene slog kreds.
Thi midt paa gulvets tilje
i den mandslagne ring
stod to med dragne knive
og et belte spændt omkring.

3. Og som udskaarne støtter
i hvilende ro
staar endnu fire karle
i kredsen om de to.
De løfter tyrilysen
mod det sorte bjelketag,
hvor røgens hvirvler samles
til et rugende lag.

4. Forgjæves tvende kvinder
med hyl trænger frem
at bryde det faste gjærde,
der er stillet foran dem.
De kastes vredt tilbage
af de muskelsterke mænd, —
og spillemanden rolig
gaar til kjeldertrappen hen.

5. Nu skal han ned at tappe;
thi den seirende mand
kan sagtens vel behøve
at kysse bollens rand.
I beltespænding nappes
de kun med blodets tab,
saa maa vel aaren fyldes
fra tøndetudens gab.

Fanitullen. V. 2. Hemsedal, øverst i Hallingdalen.

6. Men da han stod i kjeldren,
han saa i et blaaligt skin
en sidde der paa tønden
og stemme felen sin.
Og karlen holdt den omvendt,
tæt op til brystet klemt,
og gav sig til at stryge,
saasnart han havde stemt.

7. Det var et spil, som dued:
det klang som vred mands ord,
som hug af staalsat bile
og som næveslag i bord.
Det jubled og det hulked
i den skumle kjelderhal,
da slaattens toner endte
med et rungende mandefald.

8. Taus spillemanden lytted
til de mægtige løb;
det var, som spillets hvirvler
ned ad ryggen ham krøb.
Saa spurgte han den anden:
»Hvor lærte du den slaat?»
Han svared: «Det er det samme,
men mind dig den blot!»

9. Nu manden ned sig luded
og efter tappen tog —
da saa han hestehoven,
som takt mod tønden slog.
Han glemte rent at tappe,
han sprang i stuen op —
der løfted de fra gulvet
den faldne mandekrop.

V. 9. Hestehoven, som fanden efter folketroen har.

10. Fanitullen kaldes
endnu den vilde slaat,
og dølerne den spiller
og spiller den godt.
Men lyder de grumme toner
under øldrik og svir,
da løsner atter kniven
i hallingdølens slir.

Jørg. Moe.

102. Terje Viken.

1. Der boede en underlig, graasprængt èn
paa den yderste, nøgne ø; —
han gjorde vist intet menneske mèn
hverken paa land eller sjø;
dog stundom gnistred hans øine stygt, —
helst mod uroligt veir, —
og da mente folk, at han var forrykt,
og da var der faa, som uden frygt
kom Terje Viken nær.

2. Siden jeg saa ham en enkelt gang,
han laa ved bryggen med fisk;
hans haar var hvidt; men han lo og sang
og var som en ungdom frisk.
Til pigerne havde han skjemtsomme ord,
han spøgte med byens børn,
han svinged sydvesten og sprang ombord,
saa heiste han fokken, og hjem han fòr
i solskin, den gamle ørn.

3. Nu skal jeg fortælle, hvad jeg har hørt
om Terje, fra først til sidst,
og skulde det stundom falde lidt tørt,
saa er det dog sandt og vist.

Jeg har det just ei fra hans egen mund,
men vel fra hans nærmeste kreds, —
fra dem, som stod hos i hans sidste stund
og lukked hans øine til fredens blund,
da han døde høit opp' i de tres.

4. Han var i sin ungdom en vild krabat,
kom tidlig fra far og mor
og havde alt døiet mangen dravat
som yngste jungmand ombord.
Siden han rømte i Amsterdam,
men længtes nok hjem tilslut
og kom med «Foreningen», kaptein Pram;
men hjemme var ingen, som kjendte ham,
der reiste som liden gut.

5. Nu var han vokset sig smuk og stor
og var dertil en velklædt knegt;
men døde var baade far og mor
og sagtens hans hele slegt.
Han stured en dag, ja kanhænde to; —
men saa rysted han sorgen af.
Han fandt ei, med landjorden under sig, ro;
nei, da var det bedre at bygge og bo
paa det store, bølgende hav!

6. Et aar derefter var Terje gift, —
det kom nok paa i en hast.
Folk mente, han angred paa den bedrift,
som bandt paa et sæt ham fast.
Saa leved han under sit eget tag
en vinter i sus og dus, —
skjønt ruderne skinned som klareste dag
med smaa gardiner og blomster bag
i det lille rødmalte hus.

7. Da isen løsned for lindveirs bør,
gik Terje med briggen paa reis;
om høsten, da graagaasen fløi mod sør,
han mødte den underveis.
Da faldt som en vegt paa matrosens bryst:
han kjendte sig sterk og ung,
han kom fra solskinnets lysende kyst,
agter laa verden med liv og lyst —
og for baugen en vinter tung.

8. De ankred, og kameraterne gik
med landlov til sus og dus.
Han sendte dem endnu et længselsblik,
da han stod ved sit stille hus.
Han glytted ind bag den hvide gardin, —
da saa han i stuen to, —
hans kone sad stille og hespled lin;
men i vuggen laa, frisk og rød og fin,
en liden pige og lo.

9. Der sagdes, at Terjes sind med et
fik alvor fra denne stund.
Han træled og sled og blev aldrig træt
af at vugge sit barn i blund.
Om søndagskvelden, naar dansen klang
vildt fra den nærmeste gaard,
sine gladeste viser han hjemme sang,
mens lille Anna laa paa hans fang
og drog i hans brune haar.

10. Saa lakked og led det til krigens aar
i attenhundred og ni.
Endnu gaar sagn om de trængselskaar,
som folket da stedtes i.
Engelske krydsere stængte hver havn,
i landet var misvekst og nød,
den fattige sulted, den rige led savn,
to kraftige arme var ingen til gavn,
for døren stod sot og død.

11. Da stured Terje en dag eller to,
saa rysted han sorgen af;
han mindtes en kjending, gammel og tro:
det store, bølgende hav. —
Der vester har endnu hans gjerning liv
i sagnet, som djerveste daad:
«Da vinden kuled lidt mindre stiv,
Terje Viken roede for barn og viv
over havet i aaben baad!»

12. Den mindste skjægte, der var at faa,
blev valgt til hans Skagensfart.
Seil og mast lod han hjemme staa, —
slig tyktes ham bedst bevart.
Han mente nok, Terje, at baaden bar,
om sjøen kom lidt paatvers.
Det jydske rev var vel svært at gaa klar, —
men værre den engelske «man of war»
med ørneøine fra mers.

13. Saa gav han sig trøstig lykken ivold
og tog til aarene hvast.
Til Fladstrand kom han i god behold
og hented sin dyre last.
Gud ved, hans føring var ikke stor:
tre tønder byg, det var alt;
men Terje kom fra en fattig jord, —
nu havde han livsens frelse ombord;
det var hustru og barn, det gjaldt.

V. 12. **Skagensfart**; det var over til Jylland, nordmændene i krigsaarene 1809—1814 maatte søge for at faa korn. **Man of war**, de engelske ord for krigsskib.

V. 13. **Fladstrand**, Fredrikshavn i det nordligste Jylland.

14. Tre nætter og dage til toften bandt
den sterke, modige mand;
den fjerde morgen, da solen randt,
han skimted en taaget rand.
Det var ikke flygtende skyer, han saa;
det var fjelde med tinder og skar;
men høit over alle aasene laa
Imenessadlen bred og blaa.
Da kjendte han, hvor han var.

15. Nær hjemmet var han; en stakket tid
han holder endnu vel ud!
hans hjerte sig løfted i tro og lid,
han var nær ved en bøn til Gud.
Da var det, som ordet frøs paa hans mund;
han stirred, han tog ikke feil, —
gjennem skodden, som letted i samme stund,
han saa en korvet i Hesnessund
at duve for bakkede seil.

16. Baaden var røbet; der lød et signal,
og det nærmeste løb var lukt;
men solgangsvinden blafrede skral, —
mod vester gik Terjes flugt.
Da firte de jollen fra rælingens kant,
han hørte matrosernes sang. — —
Med fødderne stemte mod skjægtens spant
han roede, saa sjøen fossed og brandt,
og blodet fra neglene sprang.

17. Gjæslingen kaldes de blinde skjær
lidtøstenfor Homborgsund.
Der bryder det stygt i paalands-veir,
under to fod vand er der bund.

V. 15. Korvet, mindre tremastet krigsskib med aabent dæk. — Seilene bakkes, naar det gjælder at holde fartøiet stille paa et sted.

V. 17. Homborgsund, syd for Grimstad.

Der sprøiter det hvidt, der glitrer det gult
selv stilleste havbliksdag; —
men gaar end dønningen aldrig saa hult,
indenfor er det som tidest smult
med brækkede bølgedrag.

18. Didind Terje Vikens skjægte for
lig en pil mellem braat og brand;
men bagefter ham, i kjølvandets spor,
jog jollen med femten mand.
Da var det, han skreg gjennem brændingens sus
til Gud i sin høieste nød:
«Inderst derinde paa strandens grus
sidder min viv ved det fattige hus
og venter med barnet paa brød!»

19. Dog høiere skreg nok de femten end han.
Som ved Lyngør, saa gik det her:
lykken er med den engelske mand
paa rov mellem Norges skjær.
Da Terje tørned mod baaens top,
da skured og jollen paa grund;
fra stavnen bød officeren: «Stop!»
han hæved en aare med bladet op
og hug den i skjægtens bund.

20. Spant og planker for hugget brast,
sjøen stod ind som en fos;
paa to fod vand sank den dyre last,
dog sank ikke Terjes trods.
Han slog sig igjennem de væbnede mænd
og sprang over æsingen ud, —
han dukked og svømmed og dukked igjen;
men jollen kom los; hvor han vendte sig hen,
klang sabler og rifleskud.

V. 19. Ved Lyngør nær Risør ødelagde 14 engelske krigsskibe i 1812 den danske fregat Najaden.
V. 20. Æsing, baadkant.

21. De fisked ham op, han førtes ombord,
korvetten gav seierssalut;
agter paa hytten, stolt og stor,
stod chefen, en attenaars gut.
Hans første batalje gjaldt Terjes baad;
thi kneiste han nu saa kjæk;
men Terje vidste ei længer raad,
den sterke mand laa med bøn og graad
iknæ paa korvettens dæk.

22. Han kjøbte med taarer, de solgte ham smil,
de aagred med spot for bøn.
Det kuled fra øster, tilhavs med il
stod Englands seirende søn.
Da taug Terje Viken; nu var det gjort,
nu tog han sin sorg for sig selv.
Men de, som ham fanged, fandt sært, hvor fort
et noget var ligesom veiret bort
fra hans pandes skyede hvælv.

23. Han sad i prisonen i lange aar,
der siges i fulde fem;
hans nakke bøied sig, graat blev hans haar
af drømmene om hans hjem.
Noget han bar paa, men gav ei besked, —
det var som hans eneste skat.
Saa kom attenhundred og fjorten med fred:
de norske fanger og Terje med
førtes hjem paa en svensk fregat.

24. Hjemme ved bryggen han steg iland
med kongens patent som lods;
men faa kun kjendte den graasprængte mand,
der reiste som ung matros.

V. 21. Batalje, slag, kamp.
V. 23. Prison, eng. ord for fængsel. Fregat, tremastet krigsskib med baade aabent og lukket dæk.
V. 24. Patent, her kongelig udnævnelse.

Hans hus var en fremmeds; hvad blev der af
de to, — han derinde erfor:
«Da manden forlod dem, og ingen dem gav,
saa fik de til slutning en fælles grav
af kommunen i fattigfolks jord.» — —

25. Aarene gik, og han røgted sin dont
som lods paa den yderste ø;
han gjorde vist intet menneske ondt
hverken paa land eller sjø;
men stundom gnistred hans øie stygt,
naar det brød over baaer og skjær, —
og da mente folk, at han var forrykt,
og da var der faa, som uden frygt
kom Terje Viken nær.

26. En maaneskinskveld med paalandsvind
kom der liv i lodsernes flok;
en engelsk yacht drev mod kysten ind
med revnet storseil og fok.
Fra fortoppen sendte det røde flag
et nødskrig foruden ord.
Lidt indenfør gik der en baad over stag,
den vandt sig mod uveiret slag for slag,
og lodsen stod staut ombord.

27. Han tyktes saa tryg, den graasprængte mand;
lig en kjæmpe i rattet han greb; —
yachten lystred, stod atter fra land,
og baaden svam efter paa slæb.
Lorden med lady og barn i arm
kom agter, han tog til sin hat:
«Jeg gjør dig saa rig, som du nu er arm,
hvis frelste du bær os af brændingens larm;»
men lodsen slap ror og rat.

V. 26. Yacht, udtalt jaatt, lystskib, lystjagt.
V. 27. Lord, engelsk adelsmand; lady, adelig dame; mylord (milord) og mylady (milædi), bruges i tiltale.

28. Han hvidned om kindet, det lo om hans mund,
lig et smil, der omsider faar magt; —
indover bar det, og høit paa grund
stod lordens prægtige yacht.
«Den svigted kommando! i baadene ned!
mylord og mylady med mig!
den slaar sig i splinter, jeg ved besked; —
men indenfor ligger den trygge led;
mit kjølspor skal vise jer vei!»

29. Morilden brændte, der skjægten fløi
mod land med sin dyre last.
Agter stod lodsen, sterk og høi,
hans øie var vildt og hvast.
Han skotted i læ mod Gjæslingens top
og til luvart mod Hesnessund;
da slap han ror og stagseilstrop,
han svinged en aare med bladet op
og hug den i baadens bund.

30. Ind stod sjøen med skumhvidt sprøit — —
der raste paa vraget en strid; —
men moderen løfted sin datter høit
paa armen, af rædsel hvid.
«Anna, mit barn!» hun skreg i sin ve;
da bævred den graasprængte mand;
han fatted om skjødet, drev roret i læ,
og baaden var fast som en fugl at se,
slig for den i braat og brand.

31. Den tørned, de sank; men havet var smult
der indenfor brændingens kreds;
opover rak sig en langgrund skjult,
der stod de i vand tilknæs.
Da raabte lorden: «Kjend, — baaens ryg —
den svigter, — der er ingen flu!»
Men lodsen smilte: «Nei vær De tryg;
en sunken skjægte med tre tønder byg
er baaen, som bær os nu.»

V. 31. Flu, undervandsskjær.

32. Der jog et minde om halvglemt daad
lig et lyn over lordens træk, —
han kjendte matrosen, som laa med graad
iknæ paa korvettens dæk!
Da skreg Terje Viken: «Alt mit du holdt
i din haand, og du slap det for ros, —
et øieblik endnu, og gjengjæld er voldt« — —
da var det, den engelske stormand stolt
bøied knæ for den norske lods.

33. Men Terje stod støttet til aarens skaft,
saa rank som i ungdommens aar;
hans øine brandt i ubændig kraft,
for vinden flommed hans haar.
«Du seiled i mag paa din store korvet,
jeg roede min ringe baad;
jeg træled for mine til døden træt,
du tog deres brød, og det faldt dig saa let
at haane min bitre graad.

34. Din rige lady er lys som en vaar,
hendes haand er som silke fin, —
min hustrus haand, den var grov og haard;
men hun var nu alligevel min.
Dit barn har guldhaar og øine blaa
som en liden Vorherres gjest;
min datter var intet at agte paa,
hun var, Gud bedre det, mager og graa,
som fattigfolks børn er flest.

35. Se, det var min rigdom paa denne jord,
det var alt, hvad jeg kaldte for mit.
Det tyktes for mig en skat saa stor;
men det veied for dig saa lidt. —
Nu er det gjengjældelsens time slaar; —
thi nu skal du friste en stund,
som vel kommer op mod de lange aar,
der bøied min nakke og bleged mit haar
og sænked min lykke paa grund.»

36. Barnet han greb og svinged det frit,
med den venstre om ladyens liv.
«Tilbage mylord! Et eneste skridt, —
og det koster dig barn og viv!»
Paa sprang stod britten til kamp paany;
men armen var veg og mat; —
hans aande brændte, hans øine var sky,
og hans haar — saa kjendtes ved første gry —
blev graat i den eneste nat.

37. Men Terjes pande bar klarhed og fred,
hans bringe gik frit og stilt.
Ærbødig løfted han barnet ned
og kyssed dets hænder mildt.
Han aanded som løst fra et fængsels hvælv,
hans stemme lød rolig og jevn:
«Nu er Terje Viken igjen sig selv.
Indtil nu gik mit blod som en stenet elv;
for jeg maatte — jeg maatte ha hevn.

38. De lange aar i prisonens kvalm,
de gjorde mit hjerte sygt.
Bagefter laa jeg, som heiens halm,
og saa i et braadyb stygt.
Men nu er det over; vi to er kvit;
din skyldner for ei med svig.
Jeg gav det, jeg havde, — du tog alt mit,
og kræv, om du tror, du har uret lidt,
Vorherre, som skabte mig slig.» — —

39. Da dagningen lyste, var hvermand frelst;
yachten laa længst i havn.
Med nattens saga taug de nok helst;
men vidt for dog Terjes navn.
Drømmenes uveirsskyer graa
feied en stormnat væk;
og Terje bar atter saa rank som faa
den nakke, der krøgtes hin dag, han laa
iknæ paa korvettens dæk.

40. Lorden kom og mylady med
og mange, mange med dem;
de rysted hans haand til farvel og Guds fred,
der de stod i hans ringe hjem.
De takked for frelsen, da stormen peb,
for frelsen fra sjøgang og skjær;
men Terje strøg over barnets slæb:
«Nei, den, som frelste, da værst det kneb,
det var nok den lille der!»

41. Da yachten dreied for Hesnessund,
den heiste det norske flag.
Lidt længere vest er en skumklædt grund,
der gav den det glatte lag.
Da tindred en taare i Terjes blik;
han stirred fra heien ud;
«Stort har jeg mistet; men stort jeg fik.
Bedst var det kanhænde, det gik, som det gik, —
og saa faar du ha tak da, Gud!»

42. Slig var det, jeg saa ham en enkelt gang.
han laa ved bryggen med fisk.
Hans haar var hvidt; men han lo og sang
og var som en ungdom frisk.
Til pigerne havde han skjemtsomme ord,
han spøgte med byens børn;
han svinged sydvesten og sprang ombord,
saa heiste han fokken, og hjem han for
i solskin, den gamle ørn.

---

43. Ved Fjære kirke jeg saa en grav,
den laa paa en veirhaard plet;
den var ikke skjøttet, var sunken og lav,
men bar dog sit sorte bræt.

V. 43. Fjære kirke i nærheden af Grimstad.

Der stod «Thærie Wiighen» med hvidmalt skrift,
samt aaret, han hvile fandt. —
Han lagdes for solbrand og vindes vift,
og derfor blev græsset saa stridt og stivt,
men med vilde blomster iblandt.

H. Ibsen.

Trysil-Knud.

I.

1. Ved østerdalske skiløberkor
der hørtes engang saa stort et ord
om Trysil-Knud, som stod paa ski
i Bratbergkampen og Glommeli.

2. Ved præmieløb og ved eksercis
da var det Knud, som vandt første pris.
Han gik i spidsen, hvorhelst det gjaldt,
og stod, hvor ellers den bedste faldt.

3. Den svære bakke, man saa sig ud,
var dog for liden for Trysil-Knud;
han midt i bakken fik gjort et hop;
derunder stilledes tolv mand op.

4. Og Knud fløi over, mens hurra lød,
idet han muntert en salve skjød.
Det var et sprang, som var værdt et ord
selv inden dette skiløberkor.

5. Og vidt og bredt man hans ry fornam;
det blev en hæder at ligne ham.
Og skal en skiløber merkes ud,
man endnu kalder ham «gut som Knud».

Trysil-Knud. V. 1. Østerdalske skiløberkor, tidligere en afdeling af den norske hær.

II.

6. Hr. Ole Kynsberg en traver holdt;
af den var han ikke saa lidet stolt.
Tolv mil til byen paa samme dag
med den for slæden var ingen sag.

7. En saadan tur har hr. Ole for,
og hest og slæde for døren staar.
Da kommer Knud paa sine ski
og letter paa huen og vil forbi.

8. Men Ole hilser: «Goddag, min ven!
Saa tidlig ude! — hvor skal vi hen?»
«Til byen agter jeg mig ikveld.»
»Saa?» siger Ole, «det gjør jeg selv.»

9. «Kan du mig følge til Minnesund,
da skal du eie din gaard og grund;
og kan du følge mig rat til by,
Jeg bygger tilmed din vaaning ny.»

10. Han drog af gaarde; han for i mag
som den, der sikker er i sin sag.
Hvor Knud blev af, man bemerked ei;
han havde stedse sin egen vei.

11. Da Ole stansed ved Minnesund,
— «Knud var just reist for en liden stund.»
Da Ole drog over Akerselv,
da mødte Trysil-Knud ham selv.

12. «Velkommen efter!» han mælte tørt.
«Du har ret ganske forsvarlig kjørt.
Jeg er nu, ser du, paa veien hjem.
Jeg skal vel bringe din hilsen frem?»

V. 9. Minnesund ved Mjøsens sydende.

13. Saa ordet gik om Trysil-Knud.
Han tog ei gaarden, men reiste ud.
Man tror, han beiled og afslag fik;
og ingen vidste, hvorhen han gik.

III.

14. Paa Bergensleden, ei langt fra strand,
der er en gaard, heder Vigeland.
Der var forsamlet et muntert lag
til brudegilde en vinterdag.

15. Man saa en fisker at staa mod strand
og tage veien mod Vigeland.
Og lagets ungdom paafærde var
at holde fiskeren godt for nar.

16. «Kom her, du stril! skal du faa se
En farkost, gjort til seilas i sne!»
Det var det kløgtige drilleri,
idet man viste ham et par ski.

17. «Aa nei! det skulde dog være rart
at prøve engang en saadan fart!
Mon en af eder mig vise vil,
hvordan seilasen i sne gaar til?»

18. Og man forklared ham: «Stil dig saa,
og lad det ret ned ad bakken gaa!
Men først tag farkosten med dig op,
paa hin den høieste, runde top!»

19. Og strilen rolig tog stav og ski
og vandred op ad den bratte li.
Det var en marsch, som var ganske drøi;
thi lien var baade brat og høi.

V. 16. Stril, øgenavn paa fiskerne omkring Bergen.

20. Han gik med skierne under arm.
Man saa, at marschen ham gjorde varm;
thi snart han lettede huen af,
lod den tilbage paa sin stav.

21. Saa steg han videre lige op;
det var en svare ihærdig krop!
Dog kosted nok det hans varme sved;
thi nu han kastede trøien med.

22. Og opad, opad foruden rast;
han høiden vandt med utrolig hast.
Nu kasted vesten han og tilsidst
og hængte den paa en furukvist.

23. Men endnu høiere op han gik,
og han blev liden for alles blik.
Tilsidst man saa, han var kommen op;
han kunde øines paa nutens top.

24. Og alle mente, det var en spas
at se paa strilens sneseilas.
«Han faldt nok snart — og det var vel;
thi ellers slog han sig plat ihjel.»

25. Se, nu han kommer og det med fart!
Han faldt dog ikke saa ganske snart.
Vel tidt han skjultes bag sneens sky,
men straks skjød frem som en pil paany.

26. Og just som farten var allerbedst,
han tog af kvisten igjen sin vest
og trak den paa, som sig hør og bør;
— han havde prøvet seilasen før.

27. Og da han kom, hvor trøien laa,
han tog den op og trak den paa.
Og farten øgtes; det gik som lyn
for de forbausede karles syn.

28. Saa tog han staven og huen svang
og hilste selskabet nok en gang,
og styred lige mod baaden ned
og skjød fra land og drog afsted.

29. Man stod og stirred; man vide vil,
at det gik ikke saa rigtig til.
Og nogle mente, han var et trold,
og kasted efter ham ild og staal.

30. Saa fandt i sporet man noget sort;
det blev forsigtig til bytte gjort.
Og det var troldets halseklud;
paa den stod indsyet «Trysil-Knud».

Bernt Lund.

Republikanerne.

Ved Barrière de la Santé
ligger en ydmyg liden kafé.
En gammeldags stue er al dens plads;
der er ei forgyldning, der bruges ei gas.
Den har en søgning, der sjelden brister,
af etudianter og smaa artister;
og kommer ei disse, da eier den dog
en stillere gjest i sin dunkle krog.
Der vandrer omkring i den straalende stad
en skibbruden flok, der aldrig er glad.
Der møder dem ingen med smil eller nik;
de færdes i sværmen med slukkede blik.
Pauvres honteux! De søge et hjem;

Republikanerne. Etudianter, udtales etydianger, studenter. — Artister, kunstnere. — Pauvres honteux, udtales paaver ongtø, skamfulde fattige; d. e. fattige, som søger at skjule sin fattigdom for andre.

en ringe kafé er det bedste tor dem.
Nu er det midnat; der sidder en gjest
endnu ved sit bord med en sukkervandsrest.
Hans ansigt er falmet, hans dragt er grov,
hans linned er rent, og hans hænder er smukke.
Han støtter sit hoved, som om han sov.
Det er saa tyst; man kan høre ham sukke.
Dog mens han sidder i dette ly,
aabner man døren med bulder og gny.
Det er en skare af ungersvende
med sterke mustacher, med øine, der brænde.
De fløite og nynne en smuk melodi,
en sang af Den stumme fra Portici.
Nourrit har iaften fra scenen vakt
de fyrige toners koglende magt.
De rulle den jublende flok gjennem blodet;
nu har den igjen republiken i ho'det.
De sætte sig matte; men atter fra stolen
springer der en og bestiger et bord.
Han siger med rungende, vingede ord:
«Forsamling, giv agt, jeg vil tale om Polen!»
Det var en tale som flammende krudt;
o, der blev stormet og spiddet og skudt!
De franskes konge og raad og kammer
gik op med Kreml i de samme flammer.
Men frem af de kolde, russiske grave
steg atter en hær af Napoleons brave;
de kjæmpede med, de rystede jorden,
med faner som storm, med ørne som torden.
Paa Warschaus mure stod atter Fama
og læste for verden et fransk proklama,

Sukkervand, limonade. — Den stumme fra Portici, en berømt opera af Auber. — Nourrit (udtales nurri), fransk operasanger († 1839). — Kreml, keiserborgen i Moskva. — Warschau, hovedstaden i det tidligere kongerige Polen. — Fama, rygtets gudinde. — Proklama, erklæring, kundgjørelse; proklamere, kundgjøre.

at nu var historiens sidste knude
løsnet for evigt, og stykket ude.
Den frie mand og den frie kvinde
blev proklameret i alle vinde.
Europas kongres forsamled sig bedst
i Polens skjød, mellem øst og vest;
i Warschau reistes kongressens salon,
og dertil en støtte for Saint Simon.
Da jublede flokken, og atter det lød:
«Champagne, garçon, paa tyrannernes død!»
Men just da de løste den skummende drik,
saa de en fremmed med studsende blik;
thi proppen fløi mod den selsomme mand,
der sad i en krog med sit sukkervand.
«Drik,» raabte de alle, «champagnen er god,
vort bæger er helligt; drik, har du mod!»
«Jeg drikker ei vin, om sterk eller mild;
dens sødme er vammel, jeg hader dens ild.
Jeg sidder med gru paa mit livs ruin.
Mit bæger er tømt; jeg drikker ei vin.»
Da blev der et gny; de kaldte ham træl,
de raabte paa skjændsel, paa hevn og duel. —
Han viste sit bryst, — hvor det var skrammet,
af streifende kugler, af klinger rammet!
— «I daarer! Det er Ostrolenkas merke.
Har I vel fattet, hvor det kan værke?
Der er ingen lise for denne kval;
den kan ikke blunde for sladder og pral.
Der er ingen gjæk saa vindig og svag,
han sminker sig jo med mit dybeste nag;

Kongres, sammenkomst af de styrende i flere lande til fælles overlægninger; ogsaa navn paa De forenede staters storting: Europas k., storting for Europas forenede stater. — **Saint Simon** (udtales sæng simong), berømt fransk socialist († 1825). — **Garçon**, opvarter. — **Ostrolenka**, by i Polen, hvor polakkerne i 1831 led et blodigt nederlag. — **Nag**, her: bitter, nagende smerte.

min hedeste bøn, mit eneste gode,
er kommen paa lallende tunger i mode.
Tilside drenge, giver mig rum!
Himlen har stjerner, — natten er stum.»
De saa paa hverandre. Han vandred sin vei.
De havde champagne, men rørte den ei.

J. S. Welhaven.

105. Juleaftenen.

Hvo mindes ikke
et veir, han tror, ei himlen mer kan skikke?
Et veir, som om hver sjæl, fra Kains til den,
Gud sidst fordømte,
den jord forbandede, fra helved rømte,
som fristed dem at svige himmelen. . .

Et veir, hvis stemmes
forfærdelser ei mere kan forglemmes?
Thi alle tænkte: det maa være sendt
for min skyld ene;
orkanens tordner mig, kun mig de mene;
min synd er bleven aanderne bekjendt. . .

Et veir, hvis styrke
kan lære prest og troende at dyrke
dæmoner i det element, hvis brag
den gamle høre
fra barnsben kan i sit bemoste øre . .
et skyens jordskjælv, luftens dommedag? . .

Juleaftenen. Af «Jøden». Skikke, sende. — Dæmoner, onde aander. — Element, naturkraft. — Bemost; den gamle hører utydelig, som om der var puttet mose i hans øren.

Et veir, som rysted
den sterkes hjerte i dets skjul i brystet,
et himmelveir, hvori sit eget navn
han paaraabt hørte
af aander, stormene forbi ham førte,
mens hver en trætop hylte som en ravn?

Men ravnen gjemte
sig selv i klippen, ulven sulten tæmte,
og ræven vovede sig ikke ud.
I huset sluktes
hvert lys, og lænkehunden indeluktes. . .
I sligt et veir, da faar du bønner, Gud!

* * *

I sligt et veir — det var en juleaften —
da nat det blev, før dagens maal var fuldt,
befandt en gammel jøde, nær forkommen,
sig midt i Sverigs ørken, Tivedskogen.
Han ventedes til skogen denne side
fra bygderne paa hin, for julens skyld,
af pigerne med længsel; thi i skreppen
laa spænder, baand og alt, hvad de behøvde
til morgendagen, andendag og nytaar.
Det gjorde længslen spændt, men ikke bange;
thi endnu havde «Gamle-Jakob» aldrig
dem svigtet nogen jul: han kom saa vist
som juleaftnen selv.

I sligt et veir . . .

«Tys! var det atter stormen,
som hylte gjennem grenene? Det skreg.
Nu skriger det igjen.» Og Gamle-Jakob
fluks stanser, lyttende for anden gang.

Tivedskogen, vide skogmarker i Mellem-

Nu tier det. Thi stormen øger paa,
som fossen drønner over den, der drukner.
Han vandrer atter. «Tys! igjen en lyd!»
— En lyd, som skar igjennem stormens brusen.
«Den falske hubro skriger som et barn.
Hvo slipper barn vel ud i saadant veir?
Det gjør ei ulven selv med sine.» Og
den gamle stolprer atter frem i sneen.
Da skreg det atter, saa han mer ei tviler;
thi dette stormkast, som hist borte alt
et snoet snetaarn hvirvler over skoven,
har ført et ord, et enkelt ord forbi;
og fluks han dreier did, hvorfra det kom,
arbeidende sig dybere i skoven
og dybere i sneen og i natten,
der som en kulsort fjeldvæg reiste sig
mod hvert hans skridt, af fyg kun gjennemlyst,
som om den hele vide skov var fuld
af flyvende slørhyllede gespenster,
der hylende sig stilled ham iveien,
paa luftig taa sig hvirvled, vokste rædsomt,
og saa forsvandt imellem stammerne.

Dog kjæmper oldingen sig frem mod stormen.
Han vandrer, naar den vokser; naar den sagtner
og drager aande, lytter han paaknæ.
Men fluks han springer op, og gaar i mulmet,
som dvergen trænger gjennem sorte muld.
. . . Han hører intet mer. Den gamle skjælver
ved tanken, at ham onde aander gjekke,
og mumler frem de bønner, som han ved.
Da klynker det igjen, og ganske nær;
hans eget raab mod stormen vender kun
tilbage i hans mund. Men hist, ja hist!

Gespenst (tysk), spøgelse. — Gjekke, gjøre nar af, drive gjøn med.

ti skridt endnu! Der rører noget mørkt sig
paa sneen, som om stormen legte med
en stubbe, der var løsnet lidt i roden.

«O Jehova! en arm! O Jehova!
Et barn, et barn! men dødt!» —
Ak, tænkte stjernerne i denne nat,
da Bethlemsstjernen lyste mellem dem,
at intet godt paa jorden kunde ske?
Thi ingen af dem saa, at Gamle-Jakob,
saa glad som om en skat han havde funden,
fluks kasted bort sin hele rigdom: skreppen,
trak af sin knappe kjole, hylled den
om barnets lemmer, blottede sit bryst,
og lagde saa dets kolde kind derved,
indtil det vaagned af hans hjertes slag.
Da sprang han op. Men nu hvorhen? Thi stormen
har blæst hans spor igjen. Det ei bekymred.
Thi han i tordenen i skovens toppe
nu hørte Davids jubelharper kun;
ham fygene nu syntes som cheruber,
der viste vei paa svanehvide vinger,
og i det maa og faa, han fulgte, følte
han Herrens eget sterke fingertræk.

Men hus paa vilde Tiveden at finde
i slig en nat, da lys ei turde brænde?
Og midtveis laa der kun en enkelt plads;
det lave tag ei skilles kan fra sneen,
den sorte væg ei fra et klippestykke.
Dog stanstes ved et under han af den.
Der sank han ned. Han mægted ikke mere;
og mange vindstød for, før med sin byrde
han orkede at slæbe sig til døren.

Cheruber, engle.

Han banked sagte først; thi barnet sov;
og nu først savned han sin tabte skreppe,
fordi han intet eiede at give
de gode arme folk, som snarlig vilde
med gjestfri hasten aabne døren. Ak,
han banked mange gange, før det svared:
«hvem der i slig en nat?»
«Den gamle Jakob. Kjender I mig ei?»
«Den gamle jøde?»
«Jøde!» skreg forfærdet
en mands- og kvinderøst. «Da bliv du ude!
Vi eie ingenting at kjøbe for,
og blot ulykke vil du bringe huset
i denne nat, da han blev født, du dræbte.»
«Jeg?»
«Ja dit folk, og det er synden, som
igjennem tusend led skal straffes.»
«Ak!
inat, da hunden lukkes ind?»
«Ja hunden,
men ingen jøde i et kristent hus.»

Han hørte ikke mer. De haarde ord
ham koldere end vinden gjennemhvinte,
og slængte, sterkere end den, ham ned
i sneen, bøiet over barnets slummer.
Da syntes ham, mens han mod vindvet stirred,
om ei det hvide ansigt atter kom
tilsyne dog, som om han sank i dun,
at liflig varme gjennemflød hans aarer,
og at bekjendte væsner, hviskende
som sommervindens æolsspil i græsset,
omsvævede hans leie, indtil en
med løftet finger sagde: kom, han sover.

Æolsspil, klang, toner, som frembringes af vinden, f. eks. i telegraftraade.

Og i en oplyst sal ved siden af
forsvandt de alle; barnet kun forblev der
ved foden af hans leie, dragende
hans puder stedse bedre om ham, til
det forekom ham selv, at han sov ind.
— Det sneen var, som vokste om den døde.

«O! Jøden sidder der endnu!»
skreg manden, da han saa om morgnen ud.
«Saa jag ham bort! Det er jo juledag,»
faldt konen ind. «Og se den jødeskjelm,
hvor fast han holder bylten klemt til brystet!»
«Han er paatrængende med sine varer.
Med stive blik han ser herind, som om
vi havde penge nok at kjøbe for.»
«Dog gad jeg se, hvad han i bylten har.»
«Vis frem da, jøde!»
Begge tren de ud.
Den frosne glans de saa i ligets øie.
De blegned mer end det, de skreg af skræk,
og skalv af angrens slag.
«O ve! o ve!
Hvad uheld er her hændt!»
De op ham reiste,
og bylten fulgte med. De aabned kjolen.
Der hang, med armene om jødens hals,
Margreta, deres barn — et lig som han.
Saa slaar ei lyn, saa rappe orm ei bider,
som skræk og smerte egteparret slog.
Saa bleg som faderen var ikke sneen,
saa hylte stormen ei som moderen.
«O Gud har straffet os! Ei stormens kulde,
vor egen grusomhed har dræbt vort barn!
Forgjeves — ak, som jøden paa vor dør
paa naadens ville vi forgjeves banke.»

Da skogen veibar blev, kom bud fra gaarden,
hvor lille Greta fostredes ilægd,
og hvorfra hun, da helgen ind blev ringet,
før veiret kom, var vandret af sig selv,
forældrene at gjeste juleaften.
Dog kom det ei at spørge efter barnet,
men efter jøden fra de bygdens piger,
hvis haab nu til at kunne gjeste kirken
kun stod til nytaarsdagen, om han fandtes.

Der laa han død i stuen foran arnen,
hvor manden, med et blik som jødens frosne,
og i en stilling krum som ligets, sad,
i baalets røde aske stirrende
og stedse øgende dets brand, at liget
dog kunde blive strakt og haanden korslagt.
Men foran laa paaknæ Margretas moder,
sin lilles stive arme bøiende
bestandig fastere om ligets hals.
«Hun ei tilhører mere os,» hun hulked,
«han har vort barn sig tilkjøbt med sin død.
Vi tør ei skille liden Greta fra ham;
thi hun for os maa bede Jesus om
hans forbøn hos sin fader; thi for h a m
vil arme j ø d e klage.»

H. Wergeland.

106. Skibbrudet.

1. «Himmel, frels os! Dette sorte
strøg derborte
er ei skyer; det er land!
Det maa Norges kyster være!
og hvor nær vi døden ere,
viser os det krappe vand.»

Skibbrudet. Af «Jøden».

2. Saa en enkelt stemme skriger.
Stormen stiger;
ingen hører heller paa.
Men i alles aabne munde
staar det kvalte raab: «tilgrunde
inden en minut vi gaa!»

3. Ak! Saa lang en frist ei gaves.
Alt begraves,
førend ud sekunden randt.
Skibet, knust og overskyllet,
som en geist i jorden tryllet,
fluks for fulde seil forsvandt.

4. Men hvor hvirvlen hvidest bryder,
op den skyder
langt om længe dog en mand.
Det er passageren: jøden.
Ham alene, frelst fra døden,
slynger brændingen tilland.

5. Var ei alles time kommen,
var alt dommen,
at han skulde overbord.
Thi hvorfor mon kom vel nøden,
tænkte de, om ei for jøden,
den fordømte, som ei tror?

6. Til Amerika, hvor aandens
og hvor haandens
frihed findes, stod hans med.
I Europa blev ham brødet
altfor bedskt, i taarer blødet,
og hans kind af skam for hed.

V. 3. Geist (tysk), aand.

7. Braadsjø, fluks tilbage hastet,
har nu kastet
halvdød ham mod kystens væg,
som iblandt Europas lande
løfter sig som fries pande
over trælles lave præg.

8. I en revne mellem stene,
hvor alene
muslingen kan fæste faa,
har han ind sin høire kilet,
venstren stræber, vidt udspilet,
tangens glatte busk at naa.

9. Kun et greb endnu, og inde
vil han finde
sig i frihedstemplet da:
bagom kystens barske rygge
i de frie nordmænds trygge
gjæstfri Filadelfia.

10. Havet, kun tilbagegledet,
bedre ved det:
Døningen sig frem igjen
skyder, lig en midgardsslange,
opad klippen for at fange
ham, som klæber sig til den.

11. Sugende den greb ham, førte
i oprørte
bølgers grav ham ud paany —

V. 9. Filadelfia betyder broderkjærlighed.
V. 10. Den onde Midgardsslange slyngede sig efter den gammelnorske gudstro rundt alle land.

ak, som om den vidste, Norge
det berømte, frie, borge
vilde ei en jøde ly?

H. Wergeland.

107. Domine, qvo vadis?

(Herre, hvorhen gaar du?)

1. I keiser Neros tid af blod,
da Romas stolte nakke
var skammel for tyrannens fod
og maatte dertil takke —
da dolk og gift, og spil og drik
var blevet dagens orden,
og en afsindigs luner gik
som gudsbud over jorden —

2. Da flygted fred til fængslets bund
og frihed til en fange,
da lød fra katakombers grund
de klare fremtidssange.
Da blev der tegn og merker sat,
da skede der mirakler,
da lyste gjennem tidens nat
de kristnes martyrfakler.

3. Til imperators tidsfordriv,
til latter for hans slaver
der tændtes baal af kristenliv
i keiserborgens haver.

V. 11. Borge, her: give. — I Wergelands tid var det forbudt jøderne at komme til Norge; W. kjæmpede ivrig for at faa hævet dette forbud, bl. a. ved sine to digtsamlinger «Jøden» og «Jødinden.»

Domine, qvo vadis? V. 1. Nero, romersk keiser (54—68). — Med en afsindig menes Nero.

V. 2. Katakomber, underjordiske gravhvælvinger i Rom, som af de kristne benyttedes til forsamlingssteder.

V. 3. Imperator, keiser.

De reves sønder, traadtes ned
af løver, elefanter —
og smilte dog med tro derved:
af blod gro fremtids planter.

4. Liktorens arm og sverd blev mat,
de vilde dyr blev mætte —
den keiserlige tigerkat
dog intet kunde trætte.
Blandt kristne, som for raden stod,
ham fattedes den største,
og efter sandt apostelblod
han maatte graadig tørste.

5. Der sagdes jo, at midt i Rom
sad Petrus, lærens klippe.
Var han først truffet, styrtet om,
saa maatte alt vel glippe —
men skjønt han ellers aabenbar
stod kjæk mod alle vinde,
dog denne gang han ikke var
at spørge eller finde.

6. Men se, en dag, da sol gik ned,
og byen var forstummet,
ud gjennem Romas sydport skred
en olding, tæt formummet.
Hans gang var varsom, ofte saa
han sig med angst tilbage,
hans hoved dybt paa brystet laa —
han syntes at forsage.

7. O, det var Simon Petrus selv,
den sterke troens kjæmpe,
som her sig under portens hvælv
sneg ud med list og lempe!

V. 4. Liktor, retsbetjent. — V. 6. Formummet, forklædt.

For anden gang han kjødets gru
ei mere kunde knegte,
han var paa vei til atter nu
sin mester at fornegte.

8. Vel søgte han med fagre ord
sit indre kald at døve:
«Hvad nytter det i brand og mord
et fredens verk at øve?
Her Jesu ord ei agtes paa
blandt skrig af lyst og fare —
langt bedre da med det at gaa
til fjerne venners skare.»

9. Dog slige grunde hjalp ham ei;
haardt brødres nød ham trængte —
det var, som hver en sten paa vei
sig ved hans fødder hængte.
Tungt henad «via appia»
saa gik han som en slave,
mens døden selv ham spotted fra
de stolte romergrave.

10. Men da han kom til stedet, hvor
i to sig veien skiller —
da stansed han — en gysen for
ham gjennem livets kilder;
thi se, en lys gestalt ham skred
imøde fra det fjerne —
den skikkelse han kjendtes ved,
den skinned som en stjerne.

11. Var det en drøm? — Jesus det var,
Jesus den nasaræer!
Som før til Golgatha, han bar
sin lidelses trofæer;

V. 9. Via appia, romernes ældste kunstvei, med herlige gravmonumenter ved siden.
V. 10. Gestalt (tysk), skikkelse.
V. 11. Trofæer, seierstegn.

omkring de skilte lokker sad
den skarpe tornekrone,
det blege, klare aasyn bad
for verden at udsone.

12. Mod Petrus hen det guddomssyn
gled i alvorlig stilhed,
det blik udsendte straffens lyn
og naadens hulde mildhed —
Forfærdet Petrus sank til jord
og brast i graad, og da nu
det gik forbi, han skreg de ord;
«O Herre, hvorhen gaar du?»

13. Ved dette suk fra Petri barm
stansed den Guds udkaarne
og strakte ud som tegn sin arm
mod stadens nære taarne.
Saa løfted han sin stemmes klang
for Petri bryst at gjeste:
«Jeg gaar til Rom for anden gang
at lade mig korsfæste!» — —

14. Bedøvet nu apostlen laa —
og da han atter hæved
sit blik mod aftenhimlens blaa,
var synet alt bortsvævet.
Men stemmen end i sjælen klang
som dommedags-anklage:
Med ungdoms styrke op han sprang
og gik mod Rom tilbage.

15. Der søgte han den første vagt
og gav sig an med glæde —
da baand og jern blev paa ham lagt,
af fryd han maatte græde.

Den næste dag med vellyst lod
han sig paa korset spænde,
og priste høit sin skjæbne god,
der gav ham Jesu ende.

16. Men paa det sted, hvor han hin kveld
sin høie mester mødte,
staar nu et lidet hvidt kapel
som vendepunktets støtte.
Der er det, man med troens mod
og hellig iver viser
to fodspor af, hvor Herren stod,
i lavagulvets fliser.

17. Og indenfor i dette Rom,
hvor Petrus led og døde —
der gløder nu hans høie dom
i mindets aftenrøde.
Den lyser klar og mægtig som
et vidne for al jorden:
Han som til døden vendte om,
er nu en konge vorden.

A. Munch.

V. 17. Hans høie dom, St. Peterskirken i Rom; dom = domkirke.

Blandede digte.

108. Ungdomslivet.

1. Et ungdomsliv er skjønt som morgenrøden,
naar kun det leves rent i Herrens frygt;
det knækkes ei af stormveir, ei af døden,
naar det paa klippen Jesus Krist er bygt.

2. Dit hjerteliv maa fremfor alt bevares,
din barnetro, dit haab, din kjærlighed.
For alt engang der jo skal regnskab svares,
naar dagens strid er endt og sol gaar ned.

3. Naar kan den unge livets sti bevare,
saa den er lys og ren ved dag og nat?
Det sker alene, naar Guds ord, det klare,
er lys og liv og fred og hjertets skat!

H. G. Heggtveit.

109. Løft dit hoved, du raske gut.

1. Løft dit hoved, du raske gut!
Om et haab eller to blev brudt
blinker et nyt i dit øie,
straks det faar glans af det høie!

2. Løft dit hoved, og se dig om!
noget er det, som roper: kom!
noget med tusende tunger,
som om freidighed sjunger.

3. Løft dit hoved, thi i dig selv
blaaner ogsaa et udstrakt hvælv,
hvor der med harper klinger,
jubler, toner og svinger.

4. Løft dit hoved og syng det ud;
aldrig kuer du vaarens skud!
hvor der er gjærende kræfter,
skyder det aaret efter.

5. Løft dit hoved og tag din daab
af det høie, straalende haab,
som over verden hvælver
og i hver livsgnist skjælver!

B. Bjørnson.

110. Over de høie fjelde.

1. Undrer mig paa, hvad jeg faar at se
over de høie fjelde?
Øiet møder nok bare sne,
rundt omkring staar det grønne træ,
vilde saa gjerne over; —
tro, naar det reisen vover?

2. Ørnen løfter med sterke slag
over de høie fjelde, —
ror i den unge, kraftfulde dag,
mætter sit mod i det vilde jag,
sænker sig, hvor den lyster,
ser mod de fremmede kyster!

Over de høie fjelde. Af «Arne».

3. Løvtunge apal, som intet vil
over de høie fjelde!
sprætter, naar sommeren stunder til,
venter, til næste gang, den vil,
alle dens fugle gynger,
ved ikke, hvad de synger!

4. Den, som har længtet i tyve aar
over de høie fjelde, —
den, som ved, at han ikke naar,
kjender sig mindre aar for aar, —
hører, hvad fuglen synger,
som du saa trøstig gynger.

5. Sladrende fugl, hvad vilde du her
over de høie fjelde?
Rede du fandt vist bedre der,
videre syn og høiere trær, —
vilde du bare bringe
længsel, men ingen vinge?

6. Skal jeg da aldrig, aldrig naa
over de høie fjelde?
Skal denne mur mine tanker slaa,
saadan med sne-is og rædsel staa
stængende der til det sidste,
blive min dødningekiste?

7. Ud vil jeg! Ud! aa, saa langt, langt, langt
over de høie fjelde!
Her er saa knugende, tærende trangt,
og mit mod er saa ungt og rankt,
lad det saa stigningen friste,
ikke mod murkanten briste!

V. 3. Apal, æbletræ.

8. Engang, jeg ved, vil det række frem
over de høie fjelde.
Kanske du alt har din dør paa klem?
Herre min Gud! godt er dit hjem,
lad det dog endnu stænges
og jeg faa lov til at længes!

B. Bjørnson.

111. Dei vil alltid klaga og kyta.

1. Dei vil alltid klaga og kyta,
at me ganga so seint og so smaatt;
men eg tenkjer, dei tarv ikkje syta:
me skal koma, um ikkje so braadt.

2. Ja, det skyt inkje fram, so det dunar,
som no ingen kann undrast uppaa;
men det munar daa jamt, ja det munar,
so det stundom er hugnad aa sjaa.

3. Lat det ganga fram, lat det siga.
Berre eitt eg ynskjer og bed:
at me ikkje so høgt maatte stiga,
at me gløyma vaar fedra-sed.

4. Lat oss ikkje forfederne gløyma,
under alt, som me venda og snu;
for dei gav oss ein arv til aa gjøyma;
han er større, en mange vil tru.

Dei vil alltid. V. 1. Kyta, knurre. — Tarv, behøver.
V. 2. Duna, dundre. — Muna, monne, forslaa. — Hugnad, glæde.
V. 3. Berre, bare.

8. Lat det merkast i meir en i ordi,
at me halda den arven i stand;
at naar federne sjaa att paa jordi,
dei kann kjenna sitt folk og sitt land.

Ivar Aasen.

112. Stev.

1. Til lags aat alle kann ingen gjera;
det er no gamalt og vil so vera.
Eg tykkjer stødt, at det høver best
aa hjelpa den, som det trenger mest.

2. Og kor du bryggjar og kor du bakar,
d'er alltid ein, som det ikkje smakar;
og naar den eine daa gjerer rop,
so ropar sidan den heile hop.

3. D'er mange nog, som vil domar vera,
og læ aat alt, som dei andre gjera.
Og lyte finna dei rundt i kring,
og sjølve gjera dei ingen ting.

Ivar Aasen.

113. Sangen.

1. Ret som ørnen stiger
op mod himlens blaa
gjennem luftens riger
sangens toner gaa,
løftende din sjæl
op mod lysets væld.

Stev. V. 1. Aat, til, for.
V. 2. Gjera rop = ropa.
V. 3. Lyte, feil, lyder.

2. Alt, hvad stolt og herligt
for din tanke staar,
alt, hvad ømt og kjærligt
helst dit sind attraar,
alt dit hjertes trang
toner frem i sang.

3. Freidig ved dit virke,
trøsterig i nød,
høitidsfuld i kirke,
vemodstung i død —
gjennem ve og lyst
toner sangens røst.

114. Gamle mor.

1. Du gamle mor, du sliter arm,
so sveitten er som blod,
men endaa i ditt hjarta varm.
Og du meg gav min sterke arm
og dette ville mod!

2. Du turkad taarer av mitt kinn
so mangein Herrens gong
og kyste meg som guten din
og bles meg uti barmen inn
min sigerfulle song.

3. Og gamle du, du gav til meg
mi mjuke hjarterot,
og difor maa eg elska deg,
kvar helst eg vankar paa min veg,
um so paa villan fot!

A. O. Vinje.

115. Veslemøy lengtar.

1. No stend ho steller i kjøken-kraa,
ho mor;
ho er so gamal, ho er so graa,
ho mor.
Aa var eg katten i mjuke skin,
som kjæla fær seg som baane inn
til ho mor.

2. Ho grev og putlar med hit og holk,
ho mor;
ho lagar mat til sitt slaattefolk,
ho mor.
Aa var eg Breitle-Brit svart og svær,
som kvar ei kvilestund svalla fær
med ho mor!

3. Ho gjeng paa tun i den stille gard,
ho mor,
med kvike sporv i sitt fotefar,
ho mor.
Aa var eg sporven so glad og lett,
som høpp og dansar og sprett og skvett
um ho mor!

4. Ho likar soli paa skrukne kinn,
ho mor;
ho likar havgula sval og linn
ho mor.
Aa var eg havgula frisk og fri,
eg skulde svala mi heile tid
um ho mor.

Veslemøy lengtar. Af «Haugtussa». V. 1. Kraa, krog. V. 2. Grev (præs. af grava), graver. — Hit, melpose. — Holk, trækjørel, f. e. smørholk. — Breitle-Brit, Brit, som breder ud høet. — Svalla, snakke, prate. V. 4. Havgula, havvind.

5. Men gikt ho fær, som i ryggen flyg,
ho mor,
naar vinden kald gjenom kjøken syg,
ho mor.
Aa var eg døri gamal og fæl,
eg tett meg stengde og livde væl
um ho mor.

* * *

6. Eg veit so væl, kva ho tenkjer paa,
ho mor,
naar der ved gruva ho mødd maa staa,
ho mor.
So tidt ho gløymer sitt træl og mas
og stirer ut gjenom kjøkenglas, —
gjer ho mor.

7. Ho gløymer stræv og ho gløymer stell,
ho mor,
og stirer upp mot dei ville fjell,
ho mor.
«Kor gjeng det Veslemøy, arme ting,
som renna maa alle berg ikring?» —
spør ho mor.

8. Aa visste du, kor eg lengtar her,
du mor! —
Den brune heidi, den fekk eg kjær,
du mor!
Her gjeng eg ør millom aude fjell
og græt meg i svevn kvar einaste kveld;
aa du mor!

V. 5. Syg, suger. — Livde, beskyttede, vernede
V. 6. Mødd, træt.

9. Og alt er framandt og nytt og vondt,
du mor!
Det stirer kaldøygt ikring meg rundt,
du mor.
Her er kje liv, som eg fritt kan tru,
og ingen einaste er som du, —
du mi mor!

10. Aa tru den tidi fekk rundt seg snutt,
du mor!
Eg reknar time og kvart minutt,
du mor!
Aa kunde eg stiga med sjumils-steg
og sitja ei ørlita stund hjaa deg,
du mi mor! —

A. Garborg.

116. Sang for kvinden.

1. Naar vaaren aander paa li og fjeld
og vækker urterne af dvalen,
da dufter sødt fra hvert bakkeheld
vel tusend blomster gjennem dalen.
Men af dem alle er dog fagrest en,
den glinser skjær foruden plet og men
og aander ud
et sommerbud:
Konvallen, blommernes blomme.

2. Den spirer helst paa et enligt sted,
hvor bakken luner for vinde;
men duften lokker dog hen dit fjed,
hvor du dens klynger kan finde.
Der staar den, skjult bag det brede blad,
og bøier bly mod jord sin klokkerad —
o, se dens kind,
hvor lys og lind:
Ja, den er blommernes blomme!

3. Konvallen ligner dit hjertes brud,
den blonde, nordiske pige;
den liljerene, den skjære hud
kan sindets renhed dig sige.
O, denne milde, klare skjønheds magt
hver nordisk ungersvend i baand har lagt.
Den dufter bly
i læ og ly, —
den selv er blommernes blomme.

Jørgen Moe.

117. Bryllupsvise.

1. En myrtekrans er skjøn at se,
naar den staar frisk i uskylds sne
med duft af kjærlighed og vaad
af glædens klare graad;
naar moders blik er sol derpaa,
og luften let og høitidsblaa
derover gaar
og liflig spaar
om lang og kraftig dag.

2. Hver den, som selv sad rød og varm
med kransen paa og graad i barm,
hun ser paa dig med bøn til Gud,
du bly, du vakre brud.
Du ved det ei, du er saa ung,
hvor den kan blive rig og tung;
thi livets frugt
med sygt og smukt
skal modnes bag dens blad.

3. Men bliver den for tung iblandt,
saa støt dig tro til ham, du vandt;
thi han gaar fast, skjønt han gaar tyst,
og du, — du er hans lyst!

Græd ei, skjønt langt fra hjem du for:
han blir dig baade far og mor:
    Husk, i din krans,
    hvert blad er hans, —
hans tanker for dit vel!

B. Bjørnson.

118. Det første møde.

Det første mødes sødme,
det er som sang i skoven,
det er som sang paa voven
i solens sidste rødme, —
det er som horn i uren
de tonende sekunder,
hvori vi med naturen
forenes i et under.

B. Bjørnson.

119. Eg veit ei lita gjente.

1. Eg veit ei lita gjente,
ja eg kjenner 'a so vel,
eg veit ei lita gjente nord i skogen,
med raude kinner, augo blaa,
med fine hender, føter smaa:
eg veit ei lita gjente nord i skogen.

2. Med blomstertjønni langt tilskogs,
so langt, so langt tilskogs,
der talatrosten synge so um kvelden,
paa sætervollen stod
ei vene gjente glad og lo,
for straks austan tjønni der gjekk losen.

Eg veit. V, 2. Tjønn, tjern. — Austan, østenfor.

3. Og raud og rund gjekk soli att
um aasen ner i vest,
so myrkt, ja so myrkt det var i skogen.
Paa sætervollen ga'
ei vene gjente burt sit ja:
eg hev ein liten kjærast nord i skogen.

120. Agnes.

1. Agnes, min deilige sommerfugl,
dig vil jeg legende fange!
Jeg fletter et garn med masker smaa,
og maskerne er mine sange.

2. «Er jeg en sommerfugl, liden og skjær,
saa lad mig af lyngtoppen drikke;
og er du en gut, som lyster en leg,
saa jag mig, men fang mig ikke!»

3. Agnes, min deilige sommerfugl,
nu har jeg maskerne flettet;
dig hjælper vist aldrig din flagrende flugt,
snart sidder du fangen i nettet!

4. «Er jeg en sommerfugl, ung og blank,
jeg lystig i legen mig svinger;
men fanger du mig under nettets spind,
saa rør ikke ved mine vinger!»

5. Nei, jeg skal løfte dig varlig paa haand
og lukke dig ind i mit hjerte;
der kan du lege dit hele liv
den gladeste leg, du lærte!

H. Ibsen.

Agnes. Af «Brand».

121. Solveigs sang.

1. Kanske vil der gaa baade vinter og vaar
og næste sommer med og det hele aar; —
men engang vil du komme, det ved jeg vist,
og jeg skal nok vente, for det lovte jeg sidst.

2. Gud styrke dig, hvor du i verden gaar!
Gud glæde dig, hvis du for hans fodskammel
staar!
Her skal jeg vente, til du kommer igjen,
og venter du histoppe, vi træffes der, min ven!

H. Ibsen.

122. Spindersken.

1. Nei, hvad var det jeg fik
for et spørsmaal, da han gik:
«Jeg en væv la̋ger til,
den skal op som i april;
hvis du tror, du har raad, —
giv mig traad!»

2. Nei, hvad mener han vel?
Vil han væve paa den selv?
Og mit deilige spind,
se, det mener han skal ind?
Og saa fort som det gaar, —
alt i vaar?

3. Og han lo, da han fløi;
nei, han er saa fuld af skøi.
Tør jeg lægge mit spind
i saa ungt og flygtigt sind? —
Give Gud, at det bandt,
hvad jeg spandt!

B. Bjørnson.

Solveigs sang. Af «Per Gynt».

123. Dulgt kjærlighed.

1. Han tvær over bænkene hang,
hun lystig i dansen sig svang.
Hun legte, hun lo
med en og med to; —
hans hjerte var nær ved at briste,
men det var der ingen, som vidste.

2. Hun gik bag ved laden en kveld,
han kom for at sige farvel.
Hun kasted sig ned,
hun græd og hun græd:
sit livshaab det skulde hun miste.
Men det var der ingen, som vidste.

3. Ham tiden faldt frygtelig lang.
Saa kom han tilbage en gang.
— Hun havde det godt,
hun fred havde faat;
hun tænkte paa ham i det sidste;
men det var der ingen, som vidste.

B. Bjørnson.

124. Den dag kjem aldri.

1. Den dag kjem aldri, at eg deg gløymer,
for um eg søver, eg um deg drøymer,
um nott og dag er du like nær,
og best eg ser deg, naar myrkt det er.

2. Du leikar kringum meg, der eg vankar.
Eg høyrer deg, naar mitt hjarta bankar;
du stødt meg fylgjer paa ferdi mi,
som skuggen gjeng etter soli si.

3. Naar nokon kjem og i klinka rykkjer,
d'er du, som kjem inn til meg, eg tykjer:
eg sprett fraa stolen og vil meg te,
men snart eg sig atter ende ned.

4. Naar vinden lint uti lauvet ruslar,
eg trur, d'er du, som gjeng der og tuslar;
naar sumt der burte eg ser seg snu,
eg kvekk og trur, det maa vera du.

5. I kvar, som gjeng og som rid og køyrer,
d'er deg eg ser, deg i alt eg høyrer:
I song og fløyte- og felelaat,
men endaa best i min eigen graat.

A. O. Vinje.

125. Trubaduren.

1. En hal af grønne linde
stod lunt ved borgens mur;
til harpen sang derinde
Bernart af Ventadour.

2. Han sang for ædle kvinder
om hjertets drøm og haab,
der over liljekinder
kan gyde rosendaab.

3. Han fik fra læber røde
de søde smigerord,
og hvide hænder strøde
om harpen somrens flor.

Den dag kjem aldri. V. 3. Te, vise.
Trubaduren. Trubadurer (eg. opfindere) kaldtes de sydfranske digtere (sangere) i det 12te og 13de aarh. (jvnf. tysk minnesänger, eng. minstrels).
V. 1. Ventadour, udtal: vangtadur.

4. Da kvad han blidt og sagte:
«Det var ei blomsters pragt,
det var ei ros, der vakte
de dybe toners magt.

5. Men naar jeg harpen stemmer,
den hviler hjertet nær,
og trubaduren gjemmer
en visnet rose der.»

J. S. Welhaven

126. For trykkefriheden.

1. Hvor trives noget godt og skjønt
og stort i tvang?
Kvæl engen, — græsset blir ei grønt;
bind ørnen, dør den paa sin pynt;
stans kilden, som med sang begyndt
har raskt sin gang,
og den en giftig sump vil bli!
Naturen hader, sterk og fri
al tvang.

2. Kan aandens kilder, tankens flugt
da taale tvang?
Skal sandhed ikkun straale smukt
i eget hjerte indelukt
som jamrende Aladdins frugt
i hulen trang?
Nei, presse, løft din sterke arm,
befri alverden i din harm
fra tvang!

H. Wergeland.

For trykkefriheden. Skrevet ved 400 aarsfesten for bogtrykkerkunstens opfindelse.

V. 2. Aladdin, i Øhlenschlægers digt af samme navn, blir indestængt i en hule, hvor de herligste frugter af diamanter og ædelstene straaler i alle farver.

127. Fremad.

1. «Fremad, fremad!»
Fædres høie hærtag var.
«Fremad, fremad!»
Nordmænd, ogsaa vi det tar!
Det, som hugen tænder og hjertetroen faar,
for det vi ogsaa fremad gaar
og trofast slaar.

2. «Fremad, fremad!»
hver, der elsker frie hjem.
«Fremad, fremad!»
Frihed, den maa evig frem.
Skal den ogsaa prøves i tvil og nederlag,
hvem tæller vel de tabte slag
paa seirens dag?

3. «Fremad, fremad!»
hver, der fast paa folket tror.
«Fremad, fremad!»
hver, der følger fædres spor.
Nordens aand har skatte forgjemt i fjeldets ly,
de findes maa i morgengry
og frem paany.

B. Bjørnson.

128. Lyngblomsten.

1. Lyngblomst! fine lyngblomst, du
gjør mig ydmyg, from i hu,
lad hos dig den kunst mig lære
et Guds barn i sandhed være.

2. Hvor de andre stolt forsmaar,
der du dine rødder slaar,
hvor forbi de fornemt iler,
der du kjærlig staar og smiler.

3. Over stenen, ru og gold,
breder du dit blomsterskjold,
farver med din klokkes gløden
heien, rigt som aftenrøden.

4. Intet øie, blyge blomst,
jubler ved din atterkomst,
ingen kvindehaand dig sætter
i de pragtfulde buketter.

5. Der, paa fjeldets øde hei
gror din valgte pligtens vei,
blomsterteppet ud du spreder
for den fod, som barskt dig træder.

6. Men jeg elsker dig, o lyng,
her ved brystet smil og syng
slægtens gamle, glemte vise,
den, som dog Guds engle prise.

7. Om den kjærlighed, som ei
søger magts og æres vei,
gjerne vil til heien vandre,
naar den blot kan tjene andre.

Som i ensomheden gjemt
selv kan takke, om forglemt,
som kan liv af stenen vække,
som vil ømt det nøgne dække.

K. Janson

129. Ungbirken.

1. En ungbirk stander ved fjorden
og vandspeilet ganske nær.
Hvor stor og smuk den er vorden
de aar, jeg har boet her!

Nu løfter den hvide stamme
kronen fra bredden lav;
men tro dog ei, den vil bramme,
den ved ikke selv deraf.

2. I Guds og i hver mands øine
den vokser fra dag til dag,
og kvistene, som sig høine,
nu byder hver sangfugl tag.
Men birken undres derover,
den kjender slet ei sin rang;
den bøier mod vandets vover
saa ydmyg bladenes hang.

3. Just dette kan den forlene
skjønhed for andre trær
og lokker hen i dens grene
al himlens vingede hær.
Just det, at den ikke tænker
at løfte sin krone op,
men stille kvistene sænker,
gjør skyggende lun dens top.

4. Hvad kommer det af? — Den skuer
sig daglig i bølgens speil
ved siden af krat og tuer,
— og skuer saa deilig feil!
Thi alt, som mod lysets riger
den hæver sin krones stav,
den synes, den nedad stiger
og vokser sig mere lav.

5. Du deilige birk, du kjære!
Paa dig vil jeg ofte se.
Gud give, jeg maatte lære,
hvad du mig saa smukt kan te,

at vokse i eget øie
nedad med hver en dag; —
at krone og at ophøie
det vorder da Herrens sag!

J. Moe.

130. Jeg har baaret lerkens vinge.

1. Jeg har baaret lerkens vinge,
jeg har sunget høit dens sang,
jeg har følt, jeg skal mig svinge
ind i paradis engang.

2. Jeg har følt, jeg har kun hjemme
der, hvor sang og glæde bor.
Gjenlyd af min ungdoms stemme
altid følger mig paa jord.

3. Lad kun graad mit øie blinde,
har min sjæl sin vinge blot,
skal jeg atter veien finde
til min ungdoms lyse slot.

4. Naar jeg frem med hævet pande
syngende i mørket gaar,
ved jeg, at i dødens lande
springer atter ud en vaar.

M. Rosing

131. Sabbatstilhed.

1. Sabbatstilhed!
Kunde jeg din rene, klare
himmelsmildhed
kun bevare,

naar den falder sødt og sagte
paa mit plagte,
arme hjerte,
lig en sommerregn, der drysser
paa den tørre jord og kysser
bort den lange hedes smerte!

2. Sabbatstilhed!
Din er ikke dvalens døde,
tunge stilhed! —
Ei den øde
tomhed paa forladte steder —
nei, du glæder
mig ved livet.
Ved din aande sjælen bæver
som et foraarsblad, og hæver
sig til ham, som alt har givet.

3. Sabbatstilhed!
Har du ret opfyldt mit hjerte
med din mildhed —
kan ei smerte,
kan ei verdens larm og vildhed
mere tage
mig tilbage,
mer forstyrre himmelfreden —
aldrig mer; thi evigheden
er dit udspring, sabbatstilhed!

A. Munch.

132. Sandhed og løgn.

1. Stenen i Stefanens pande —
den er løgnen mod det sande.
Taabelige, grumme haand,
som vil sigte paa en aand!

Sandhed og løgn. V. 1. Stefanens, d. e. Stefanus's.

Ha, hvad seiersglans der bryder,
af det saar, hvis blodstrøm flyder!

2. Løgnen kun sekunden vinder.
Intet sandhedsord forsvinder.
Som et vift af lette lin
løsner styrtende lavin,
er det nok til at begrave
verden, naar den er aflave.

3. Men det maa ei hviskes stille.
Sandheds ven ei blot maa ville.
Vær i et og alt dig selv!
Det er seirens kunst, min sjæl!
Som Stefanus mellem stene
maa du staa, om selv alene.

H. Wergeland.

133. Kun dagligdags er al din dont.

1. Kun dagligdags er al din dont.
Det gjør en stolt og nærsynt ondt,
som eget liv ei fatter.
Hvor merkeløst dets dage dø!
som Jordan mod den stille sø
de hen mod graven rinde
foruden daad og minde.

2. Men kom til Jordans tause bred
ei verdens store frelser ned?
sligt Nil og Frat ei hændte.
Velan! lad Jesus komme selv
til dine dages stille elv!
Hvor godt, om tyst de trilled,
naar de kun bar hans billed!

V. 2. Lavin, skred.
Kun dagligdags. V. 2. Frat, d. e. Enfrat.

3. Hver morgen kald ham! Uden glans
den rinder ei i navn som hans.
I det begynd din gjerning!
Da har, om uden bram den er,
den storhed nok for ham, der ser
paa tingens aand og indre,
ei paa, hvor den kan tindre.

H. Wergeland.

134. Asyl-børnesang til en velgjørerinde.

1. Krist give dig, som er saa from,
som elsker saa os smaa,
saa rig en fred, saa mild en dom,
det himmerig, vi drømte om,
da vi i vuggen laa!

2. Vi hopped tidlig frem af den,
som nøgne spurve smaa;
men redet fandt vi ei igjen,
og fjern, o fjern var himmelen,
saa fjernt og koldt dens blaa.

3. Det truede at gaa os galt
i verdens sus og brus:
Paa vilden sti vi traadte alt,
vort dække var en daarlig pjalt,
den mørke sky vort hus.

4. Da aabned du din milde favn,
da brød du os dit brød!
«Kom hid, I smaa! I Jesu navn
jeg stiller eders sorg og savn,
jeg mætter eders nød!»

5. Guds himmel i en moders barm
sin miskundhed har sænkt.
O der er himlen lys og varm,
som den vi i vor vugges karm
i drømme havde tænkt.

6. Krist give dig, som er saa from,
som elsker saa os smaa,
en moders rige dronningdom
i himmelen, vi drømte om,
da vi i vuggen laa!

135. Efter døden.

Aa da! Didhen ei sorgen naar!
Aa da, aa der ei men og saar
den skjønhed, jeg til legem faar,
kan skjænde eller skade!
I dybet af algodheds smil
den unge engel lys og mild
sit legeme af himmelsk ild
evindelig kan bade!

H. Wergeland.

136. Søvnens engler.

1. Da barnet sov ind
med haand under kind,
kom englerne til
med latter og spil.
Da barnet det vaagned, stod moderen over:
«Du smiler saa vakkert, du smaa, naar du sover!»

Asylbørnesang. V. 6. Dronningdom, herredømme som en dronning; en mors herredømme over sine børn er rigt, fordi det hviler paa den gjensidige kjærlighed mellem dem, ikke paa ydre magt.

2. Dets mor gik til Gud
og barnet kom ud;
det sovnede ind
med taarer paa kind,
men hørte straks latter og moderord ømme;
thi englerne fulgte med barnlige drømme.

3. Snart blev det saa stort,
at taaren frøs bort;
det sovnede ind
med tanker i sind;
men englerne veg ei; de svævede over,
«tog tanken og hvisked: «Hav fred, mens du sover!»

B. Bjørnson.

137. Elsk din næste.

Elsk din næste, du kristensjæl,
træd ham ikke med jernskohæl,
ligger han end i støvet!
Alt, som lever, er underlagt
kjærlighedens gjenskabermagt,
bliver den bare prøvet.

B. Bjørnson.

138. I en tung stund.

Vær glad, naar faren veier
hver evne, som du eier:
Jo større sag,
des tyngre tag,
men desto større seier!

I en tung stund. Veier, prøver, sætter paa prøve.

Gaar støtterne i stykker,
og vennerne faar nykker,
saa sker det blot,
fordi du godt
kan gaa foruden krykker. —
Enhver,
Gud sætter ene,
han selv er mere nær.

B. Bjørnson.

139. For de saarede.

1. Der gaar et stille tog
igjennem kampens bulder
med bøn paa alle sprog;
det bøier mod de faldne ned
med korset paa sin skulder,
med bud fra hjem og fred.

2. Det findes der ei kun,
hvor kampens vunde bløder,
men paa alverdens rund.
Det er al verdens kjærlighed
af stille, gode hjerter,
som stille knæler ned.

Nykker, luner indfald; naar vennerne uden grund svigter dig.

For de saarede, skrevet til en basar for de franske saarede i Kristiania 1870. V. 1. Et stille tog. Digteren tænker først og fremst paa det røde korses forening, som blev dannet i Genf 1863 med det formaal at lindre krigens rædsler for de saarede uden hensyn til tro eller nationalitet, altsaa af ren menneskekjærlighed. Foreningen har grene i alle civiliserede lande og dens merke, det røde kors, beskyttes af disse. — Men digteren fører i de følgende vers tanken videre.

3. Det er arbeidets sky
for krigens mord og hærjing,
der ber om fred og ly;
det er hver lidende paa jord,
som kjender nød og kummer,
der sukker for sin bror.

4. Det er hvert smertesstøn
af saarede og syge;
det er den kristnes bøn;
det er forladtes blege raab,
det er den krænktes klage,
den dræbtes sidste haab; —

5. en bønnens regnbubro
op gjennem verdens uveir
i skin af Kristi tro:
at over lidenskabens nød
maa kjærlighed faa seire;
thi saa hans løfte lød.

B. Bjørnson.

140. Den første sommerfugl.

1. Min sommerfugl, flyv ind! flyv ind!
varm dig ved vindurosens kind!
Tro solen ei endnu! Dens gløden
kun lokker troløs dig i døden.

2. Paa taget sidder traurig stær;
mer klog end du, den ved, det er
ei græs det blege skjær derude.
Flyv ind og gjem dig bag min rude!

Den første sommerfugl. Digtet er et gribende udtryk for Wergelands kjærlighed til naturen.

3. Det regnbublink fra brænet is
ei kløver er og ærenpris;
det hvide, som langs gjærdet skinner,
ei somrens snefon af jasminer.

4. Flyv ind, du søde lille gjest!
Vi begge feire vil en fest.
Du maa min første rose smage.
Paa kvisten blomstrer du tilbage.

5. Flyv ind, og sæt dig paa min pen!
da blir den from som du igjen.
Da gjennem den skal mine drømme
i al sin uskylds skjønhed strømme.

6. Men kom, du kræ, er det for koldt!
Kom, barn, om verden er for stolt!
Jeg er mer stolt end den; men eder,
I smaa, om kjærlighed jeg beder

* *
*

7. Den første sommerfugl? Velan,
kom ind, om i min sjæl du kan!
Fra den er mange slige fløine
med vingen dækt af gyldne øine.

8. Flyv ind! flyv ind! Jeg ene er,
ei tænker mer end du, kun ser,
hvor solen kan til leg nedlade
sig mellem gyldenlakkens blade.

9. I aabne vindu øder den
sin glans paa planten, som igjen
med trodsig dunkelhed kun taaler
i brudt og brunlig glans dens straaler.

V. 3. Brænet is dannes, naar sneen smelter og igjen fryser til.

10. Flyv, første sommerfugl, flyv ind!
Nei, flyv du efter eget sind!
Jeg sender mine og i kulden.
Bag mig de pynte engang mulden.

* * *

11. En sommerfugl? Hvad mere smukt
er til det skabtes skjønhed brugt,
end farven paa dens vinge drysset,
det blomsterblad, af livet kysset?

12. Som paa et færdigt maleri
det sidste henstrøg af geni
du, først da alt var skabt, blev givet
af skaberfantasien livet.

13. Gud saa hen paa det skabtes alt
— det stille stod, som var det malt —
da lød «se alt er godt!» — da svævte
fra græs du først, og alting levte.

14. Og saa hvert aar det sker endnu.
Det første vaarens bud er du;
du melder først, at skaberøiet
end ser udover alt fornøiet.

* * *

15. Flyv, første sommerfugl, flyv ind!
Varm dig ved vindurosens kind!
Tro solen ei endnu! Dens gløden
kun lokker troløs dig i døden.

16. I gyldenlakkens lune skjød
du drømmer dig en drøm saa sød!
Min sjæl sig ofte der nedsænker,
og i sin drøm den herligst tænker.

V. 10. Mine sommerfugle, d. e. mine digte.

17. Imorgen flyv da, om du vil.
Men kom blot, naar det kvelder til:
det solskin er kun vintrens smilen,
den lunkenhed kun stormens hvilen.

18. For koldt jeg selv jo finder alt,
de andres blod er mig for svalt.
Mit eget maa jeg derfor øde.
I verdens frost jeg ellers døde.

19. O, døde ei; men skrumptes ind,
blev Paul og Peter lig i sind.
Min geist blev slig som den behager,
og digtets flor en kjøkkenager.

20. Mer varme tidt mit hjerte fik
af hundens end af vennens blik.
Men avindsmands? o, der er varme!
Thi det optænder dog min harme.

21. Men mindre ting har større glød:
det første straa, som vaaren skjød,
skarlagnet paa en flues vinger
i livsfro flugt min blodstrøm bringer.

22. Kom, sommerfugl! Jeg dig forstaar:
du venter paa en bedre vaar.
Du finder den hos mig; den naaes
af alle, hvor den kun forstaaes.

23. Engang hist i det blaa for mig
og kjærligt vindu aabner sig,
naar dagen er for kold mig bleven,
før sneen er paa issen dreven.

V. 19. Geist (tysk), aand. — Den ɔ: mængden.

24. Og der derbag da blommer vel
en rosenknop af lys og sjæl.
Fordi min første jeg dig skjænker,
tillader Gud, jeg did mig sænker.

H. Wergeland.

141. Sandhedens armé.

1. Ord? Som verden saa foragter?
Ord i digt?
Endnu mer foragteligt!
Ak, hvor usle disse magter
til at fegte
for den sandhed, I fornegte!

2. Lyn bør slaa og tordner rulle
foran den.
Sendt tilhjælp fra himmelen
legion af engle skulde
sine fløie
sprede viden om den høie.

3. Ak, hvi kommer, himmelbaaren,
den ei selv?
Synlig, med en stjernes hvælv
til en hjelm om panden skaaren?
Bedre, bedre
fløi dens flugt med sverd til fjædre.

V. 24. Min første, d. e. rosenknop, se vers 4.
Sandhedens armé. Indledningsdigt til «Jøden».
V. 1. Ord? spørsmaalstegnet udtrykker: hvad kan det nytte at kjæmpe med ord?
V. 2. Legion, hærskare.

4. Ak, hvi har den sine telte
ikke spændt
skinnende paa hver en skrent?
Ak, hvi har den sine helte
ikke givet
herredømmet over livet?

5. Mørkets vold er steil at storme.
Overtro
hviler fast paa søilers ro.
Talløs som Ægyptens orme
er den sorte
fordomshær ved templets porte.

6. Fremad dog, I usle rader!
Hær af ord!
Eder seiren dog paa jord
lovet er af lysets fader,
naar I tjene
sandheden, hans barn, alene.

7. Fremad, ord, I sandheds helte!
En avant!
Adamshjerterne engang
blive eders seierstelte.
Straaler spile
vil dem ud til eders hvile.

8. Fremad, med visiret lettet,
sandhedsord!
Thi den største magt paa jord
eder er af Gud forjættet,
at I kunne
ikke dø, I sandhedsmunde!

V. 5. Templet, sandhedens tempel.
V. 7. En avant, udtales: angavang, fransk, fremad! — Adamshjerterne, menneskehjerterne.
V. 8. Visir, en forlængelse af hjelmen, hvormed ridder neunder kampen dækkede ansigtet; lettet, løftet op.

9. Derfor modige, I dverge!
Sandheds sag
seirer kun i nederlag.
Stormer løgnens ørkenbjerge!
Hen I veire
dem og fordoms taageleire!

H. Wergeland.

142. Til foraaret.

O Foraar! Foraar! red mig!
Ingen har elsket dig ømmere end jeg.

Dit første græs er mig mer værd end en smaragd.
Jeg kalder dine anemoner aarets pryd, skjønt jeg nok ved, at roserne ville komme.

Ofte slyngede de fyrige sig efter mig.
Det var som at være elsket af prinsesser,
Men jeg flygtede: Anemonen, foraarets datter, havde min tro.

O vidn da, anemone, som jeg fyrigen har knælet for!
Vidner, foragtede løvetand og lerfivel, at jeg har agtet eder mer end guld, fordi i ere foraarets børn!

Vidn svale, at jeg gjorde gjestebud for dig som for et hjemkommet fortabt barn, fordi du var foraarets sendebud.

Søg disse skyers herre og bed, at de ikke længer maa ryste naale ned i mit bryst fra deres kolde blaa aabninger.

Til foraaret. Skrevet paa dødsleiet. Smaragd, grøn ædelsten. — De fyrige, d. e. roserne.

Vidn, gamle træ, hvem jeg har dyrket som
en guddom,
og hvis knopper jeg hvert foraar har talt ivrigere
end perler!

Vidn du, som jeg saa ofte har omfavnet med en
sønnesønssøns ærbødighed for sin oldefader!
Ah ja, hvor tidt har jeg ikke ønsket at være
en ung løn af din udødelige rod og at blande
min krone med din!

Ja, gamle, vidn for mig! Du vil blive troet.
Du er jo ærværdig som en patriark.

Bed for mig, skal jeg øse vin paa dine rødder
og læge dine ar med kys.
Din krone maa alt være i sit fagreste lysgrønt,
dine blade alt suse derude.

O foraar! den gamle raaber for mig, skjønt
han er hæs.

Han rækker sine arme mod himlen, og anemonerne, dine blaaøiede børn, knæle og bede at
du skal redde mig — mig, der elsker dig
saa ømt.

H. Wergeland.

143. Til min gyldenlak.

1. Gyldenlak, før du din glans har tabt,
da er jeg det, hvoraf alt er skabt;
ja før du mister din krones guld,
da er jeg muld.

Til min gyldenlak. Skrevet paa dødsleiet.

2. Idet jeg raaber: med vindvet op!
Mit sidste blik faar din gyldentop.
Min sjæl dig kysser, idet forbi
den flyver fri.

3. To gange jeg kysser din søde mund.
Dit er det første med rettens grund.
Det andet give du, kjære husk,
min rosenbusk!

4. Udsprungen faar jeg den ei at se;
thi bring min hilsen, naar det vil ske,
og sig, jeg ønsker, at paa min grav
den blomstrer af.

5. Ja sig, jeg ønsker, at paa mit bryst
den rose laa, du fra mig har kyst;
og, gyldenlak, vær i dødens hus
dens brudeblus!

H. Wergeland.

144. Protesilaos.

1. Blandt græske kjæmper paa Trojanertoget
fik ingen helt saa bitter lod som han,
der først af alle faldt paa fiendtlig strand
og maatte sande der orakelsproget —

2. Det strenge sprog, der lød fra Delphis hule,
og vandred varslende fra mund til mund:
«Den første helt, der staar paa Troias grund,
er og den første, Erebos skal skjule.»

Protesilaos betyder «den første i folket».
V. 2. I Delphi var grækernes berømteste orakel — Erebos, det underjordiske mørke.

3. «Protesilaos,» raabte alle munde,
«det sorte varsel peger paa dit navn!»
Men han stod freidig i sin snekkes stavn
og vendte blikket kjækt fra hjemmets lunde.

4. Og ingen rædsel holdt hans mod tilbage;
han drog fra Tempes underskjønne dal,
og havde trodset i sin afskedskval
Laodamias elskovsfulde klage.

5. Men da de hule skibe kunde stanse
den lange reise ved dardaners kyst,
da vilde ingen ile frem til dyst,
hvor Hektor svingede den tunge lanse.

6. Kun han, som guders vilje havde kaaret
til vei at bryde for achæers hær,
Protesilaos, voved livet der,
og stred paa stranden og fik banesaaret.

7. Mens hærskrig gjalded, og mens vaaben funkled,
henstrakt i støvet laa den ædle helt.
Der bragtes intet bytte til hans telt;
i tiaars-kampen blev hans ry fordunklet.

8. Men siden bares han til ærens tinde;
hans navn blev regnet i heroers tal,
og folket vandred til hans tempelhal,
hvor hymnens røst bevarede hans minde.

V. 4. Tempe i Thessalien.
V. 5. Dardaner, trojanere. Hektor, den tapreste af trojanerne.
V. 6. Achæer, her: grækere.
V. 8. Heroer, halvguder. Hymne, høitidelig religiøs sang.

9. Og fra de straalende heroers alder
gjenlyder endnu denne dybe røst:
«Hvo der gaar foran i en alvors-dyst,
han seirer ei, han kjæmper kun og falder.»

J. S. Welhaven.

145. Sisyphos.

I. De lykkelige skygger kunne vandre
i lummer halvdag ved de tause floder,
og kjede sig elysisk med hverandre,
og nyde om igjen de nydte goder.

2. Om Sisyphos' uendelige kvaler
ved de et sagn, som deres ro forhøier,
mens lundens matte viften dem husvaler,
og rankens løv sig over Lethe bøier.

3. En flok af skygger hviler i det grønne,
og andre skride døsig over scenen
og høre fjerntfra Æoliden stønne,
hver gang han atter gaar tilfjelds med stenen.

V. 9. Alder, d. e. tidsalder.

Sisyphos, konge i Korinth, blev af guderne til straf for sine forbrydelser dømt til at rulle en sten opad et bjerg i underverdenen; men hvergang han kom til toppen, rullede stenen igjen ned. Et sisyfosarbeide er altsaa et tungt og frugtesløst arbeide. — I to henseender har digteren forandret sagnet: i vers 6 ruller Sisyphos stenen, ikke som en straf, men dreven af et indre kald, og i vers 7 viser det sig, at arbeidet ikke er forgjæves: noget stygt lykkes det dog at ødelægge. — Med S. har Welhaven vistnok tænkt paa sig selv: Hans eget arbeide kunde se ud som et sisyfosarbeide, og de interesseløse medmennesker («de lykkelige skygger») forstod ikke den mægtige indre trang, som drev ham.

V. 1. Elysisk d. e. saaledes som man maa kjede sig i Elysium, skyggernes opholdssted, hvor der hverken er varmt eller koldt, hverken dag eller nat, og hvor livet er en evig ensformig gjentagelse af det gamle. —

V. 2. Lethe, glemselsfloden i underverdenen. — Æoliden, Æolus's søn. —

4. «Hvad kan han ville med sin sten deroppe?
vil han et tempels fundamenter sætte?
en varde reise mellem klippens toppe,
til tegn for fjedet paa den øde slette?»

5. Den arme Sisyphos! Med haand og skulder
han ruller modig stenen i det høie; —
men ak, da styrter den med uhørt bulder,
og just paa toppen spotter den hans møie.

6. Den arme Sisyphos! De strenge guder
har lagt en rastløs higen i hans indre.
Saa længe fjeldet over sletten luder,
kan ingen ro hans jettemøie lindre.

7. Han har en trøst: han kjæmper ei forgjæves!
Nar stenen styrter i den steile bakke,
og naar den atter gjennem uren hæves,
den knuser stedse dog en øgles nakke.

J. S. Welhaven.

146. Glaukos.

Naar Sirius opsteg i gylden pragt,
og kasted sin glans paa Ægæerhavet,
og Hellas' kyst i sin sommerdragt
laa higende, duftfuld, og rigt begavet;
naar vindenes kore fra bølgen drog,
at kjøle de blussende øer og strande,
da lytted den grublende mystagog,

V. 4. Fundamenter, grundmure.

Glaukos. Ægæerhavet mellem Grækenland og Lilleasia. — Hellas, d. e. Grækenland. — Vindenes kore etc. Om sommeren blæser vinden fra sjøen ind mod land. — Mystagog, prest ved mysterierne, den hemmelige gudstjeneste i Eleusis i Attika, hvormed man feirede Persephones (Proserpinas) gjenkomst fra underverdenen, hvor hun var nødt til at tilbringe en del af aaret.

da hørte han suk fra de dybe vande.
Han tænkte paa Glaukos, der ligger bunden
i dybets hule, med savn og harm,
og sukker og stønner og slaar mod grunden,
og længes til bugten ved laurbærlunden,
hvor voven spiller saa lys og varm.

Der melder et gammelt, mystisk kvad,
at Glaukos var hellig og tryg i sin bølge;
han svam under ø i tritonernes følge,
han vogtede nymfernes lønlige bad.
Men engang, da Sirius, sterk og klar,
gik frem paa den skyfrie safirhimmel,
og straalerne trængte til havets vrimmel,
og søen laa som et gyldent glar,
da følede Glaukos et bittert nag:
han skued de deilige fiske bramme
med purpur og guld mod den klare dag;
men Glaukos var grim og af haiernes stamme.

Han dukkede under, han søgte mod dybet,
til nattens hjem, til korallernes skove.
Hvor straalerne svinde, hvor bølgerne sove,
der vilde han bygge og herske blandt krybet.

Da glædedes zoofyternes hær;
thi alle er satte i mulm og fængsel,
og hige dog alle mod dagens skjær,
og strække de tusende arme af længsel.

De neiede dybt for den sterke svømmer,
og tænkte i mulmet paa al den lyst,
at sidde saa trygt paa hans ryg, paa hans bryst,
og følge ham opad, hvor bølgen strømmer
med klarere væld ved den grønne kyst.

Mystisk, gaadefuldt. — Tritoner, muslingklædte havguder af lavere rang. — Nymfer, halvgudinder, hvis liv var knyttet til de kilder o. l., hvor de boede. — Safir, blaa ædelsten. — Glar, glas. — Zoofyter, sjødyr som koraller, polyper o. l.

Og Glaukos laa i sin hæders rus
og rørte sin finne med naadige miner;
og alle mollusker og koralliner,
de strakte sig frem mellem tang og grus.
Men over hans fryd i det nye rige
erindringen øved en sterkere magt;
da vilde han atter bæres og stige
paa lunere vover mod lysets pragt.

Det var for silde. Den hele skare
af sælsomme dyr hang fast ved hans side,
og kunde sig dog ei fra klipperne slide,
og vilde dog med gjennem bølgerne fare.

Da maatte han grue. Han kjæmpede vildt;
men alt som han vred sig paa dybets grund,
han følte polypernes knugende arm,
han følte aktiniens sugende mund,
han følte asterien gro ved sin barm.
Da var han bunden, hans kraft var spildt.

Og bølgerne trillede sommerklare,
og guldfisken leged saa fri og smuk;
men Glaukos laa i den sterke snare,
og guder og mennesker hørte hans suk.

Mollusker, bløddyr. — Koralliner, fastsiddende polyper. — Aktinien og Asterien, søstjerner. — Med Glaukos har Welhaven vistnok tænkt paa Wergeland. Ligesom Glaukos i umættelig ærgjerrighed forlader sin beskedne, men dog betroede stilling oppe i lyset og dagen for at herske blandt havbundens kryb, men saa bliver bundet af dette, saaledes stod for Welhaven ogsaa Wergeland som den, der havde svigtet sit kald i skjønhedens rige, og i Wergelands utrættelige arbeide for at hæve de lavere klasser saa han kun en ærgjerrig demagogs arbeide paa at vinde magt.

Naar Hellas' folk ved Persephones fester
omdansed gudinden, der atter blev baaret
fra mulmets gru og kronede aaret,
da lød der et kvad fra de strenge prester
om Glaukos, som krybet har lænket og daaret,
om Glaukos, der ligger med savn og harm,
og sukker og stønner, og slaar mod grunden,
og længes til bugten ved laurbærlunden,
hvor bølgen spiller saa lys og varm.

J. S. Welhaven.

147. Ganymedes.

1. Kronidens ætling Ganymedes stod
paa Idas brink, i ly af fyrreskoven;
han saa dardaners mark ved bjergets fod,
og fjernt dens klippekyst med sølvervoven.
Mens vaarens luftning rørte fyrrens naale,
og pauken lød fra Rheas helligdom,
og æthren sendte ham sin morgenstraale,
en navnløs bæven i hans indre kom.

2. Hans unge hjerte skjælvende fornam
det guddomsliv, der ulmed i hans stamme,
og nu fra skyen daled over ham
den sterke ørn, som har olympens flamme.
Med skræk om sine liljehvide lænder
han følte ørnekloens faste tag;
forgjæves med de uforsøgte hænder
han stred mod kjæmpefuglens vingeslag.

Ganymedes blev efter den græske gudelære optagen i himmelen og der gudernes mundskjænk.

V. 1. Kroniden, Zeus (søn af Kronos). — Ida i Lilleasia. — Dardaner, trojanere. — Rhea, gudernes moder.— Æthren, et antaget stof i verdensrummet, bærer af lysstraalerne.

V. 2. Olympen, gudernes bolig.

3. Da blev han løftet over Idas top,
og da, med et, han følte flugtens glæde;
for ham olympens haller lodes op,
og frit i guders kreds han turde træde.
Den ypperste af alle nektarskaaler
kroniden selv betroede hans haand,
og i et lys, som kun en salig taaler,
stod atter verdens billed for hans aand.

4. Og salig pristes han af jordens børn,
og end i tusend skaldekvad det klinger:
Salig den isse, som begeistrings ørn
har suset over med de brede vinger!
Salig den strid, at være gjennembævet
af sterkest higen under vanmagts kval,
og dog tilsidst at vorde mægtig hævet
til store syner over jordens dal!

J. S. Welhaven.

148. Tantalos.

1. Med guderne var Tantalos fortrolig.
Han hørte deres ætherlette fjed;
han vinked dem, og til sin lave bolig
han drog Olympen ned.

2. Til alt det held, de himmelske ham bragte,
Kroniden skjenked ham et overmaal,
da Hebe kransede hans lok og rakte
ham guders nektarskaal.

V. 3. Nektar, gudedrikken.

Tantalos var Zeus's søn og gudernes fortrolige, men fordi han røbede deres hemmeligheder, dømte guderne ham til at staa i underverdenen i evig hunger og tørst, omgit af kostelige frugter, som veg tilbage, naar han vilde gribe dem, og vand, som trak sig bort, naar han bøiede sine læber mod det.

V. 2. Kroniden, Zeus. — Hebe, ungdommens gudinde, der rakte guderne nektardrikken.

3. Han tømte bævende det fulde bæger,
og følte himlens flammer i sit bryst;
men ak, — med savn, som ingen guddom læger,
han gjensaa jordens lyst.

4. Og derfor siger os den dunkle mythe,
at Hebes drik er bleven ham til kval,
og at han bor, som eumeniders bytte,
i de fortabtes dal.

5. De søde druer hænge tunge over
hans hede pande i hans marterstund,
og elven hæver sine klare vover
og spiller om hans mund.

6. Men elvens vover og de søde druer
bortvige atter i det samme nu,
og intet kjøler mer de længselsluer,
der næres i hans hu.

7. Thi hvo der en gang salighed har drukket
af guders bæger og af Hebes blik,
hans tørst kan aldrig siden vorde slukket
ved nogen anden drik.

J. S. Welhaven.

149. En sangers bøn.

1. Verdens tonefylde føres
videnom i klang og kvad —
strengespil og tunger røres,
ord og toner følges ad.
Under denne strøm, som lyder,
tyst i alle sjæle flyder
dybet, som af Gud kun høres.

V. 4. Eumenider, hevngudinder.

2. Stille dyb, hvor toner blunde,
som skal vaagne lydt engang!
kun din breds de dunkle lunde
har et nyn, en dæmpet klang.
Liflig gjennem toners rige
nyn og klang vi høre stige
fra de dunkle, skjulte grunde.

3. Saligt har mit øre dvælet
ved saa mangen toneleg,
mens til sange den besjæled
haab, som af mit indre steg.
Han, der hjertets uro hørte,
naadig ved min tunge rørte,
skjænkede mig sangermælet.

4. Men i dybet, som jeg gjemmer,
dulgt for verden, kjendt af Gud —
der har sjælen bundne stemmer,
som skal løses paa hans bud;
sukke kun derinde bæve,
at hans aand vil oversvæve
dybets liv, som han fornemmer.

5. Aanders herre! du skal raade
for de skatte, du mig gav.
O, men vis mig og din naade,
naar min sang er stilnet af!
thi alt mer mit hjerte banker
i usigelige tanker
ved den store livets gaade.

6. Lad min sangerkrans da slynges
hen i støv paa glemsels kyst —
naar kun hist, hvor alt forynges,
sjælens dyb har lutret røst —
naar kun der jeg griber tonen
i det store kvad for tronen,
som til himlens harper synges!

J. S. Welhaven.

150. Mit følge.

1. Jeg kjører frem gjennem straalefryd
i søndagsstilhed med klokkelyd.
Alt løfter solen, fra myg til sæden,
som var den selve alkjærligheden.
Og folk forbi mig til kirke kjøre,
snart stiger salmen for aabne døre.
— Godt mod! Du hilste paa fler end mig,
skjønt du i skyndingen saa det ei.

2. Jeg har det herligste reisefølge,
skjønt det sig stundom mon listig dølge;
men naar du saa mig saa søndags-glad,
var det, fordi at vi flere sad,
og naar du hørte mig dæmpet synge,
de sad i tonen, som i en gynge.

3. Mig følger en med en sjæl saa stor,
for mig hun ofrede alt paa jord;
ja, hun, som lo, naar min baad blev krænget,
og blev ei bleg under uveirshænget,
ja, hun, imellem hvis hvide arme
jeg kjendte livets og troens varme.

4. Se, deri er jeg af sneglearten,
at huset bærer jeg med paa farten,
og den, som tror, det er tungvindt bør,
han skulde vide, hvor godt det gjør
at krybe ind under taget atter,
hvor hun staar lys mellem barnelatter.

5. Ei maaler tankens, ei digtets søn
saa høi en hvælving, saa dyb en brønd
som fra den himmelske kjærlighed
til der, den speiler i vuggen ned.
Ei sjælen lyser, ei hjertet dugger,
som naar dit barn under bøn du vugger.

Mit følge. V. 1. Godt mod, godt møde.

6. Hvem ei har kjærlighed i det smaa,
han kan ei mængdens, ei mindets faa.
Hvem ei kan bygge sit eget hus,
hvad stort han bygger, gaar og i grus.
Med seir fra Moskva til Kartagena
han dør dog ensom paa Sankt Helena.

7. Har først du bygget dig selv et fæste,
saa tidt du frelser endog din næste;—
skjønt børnehænders og kvindeverk,
det fæste holder din sjæl saa sterk,
at den gaar hel gjennem kamp og fare
og giver mod til den største skare.

8. Et enkelt hjem bar saa tidt et land,
naar ud det sendte dets frelsermand,
og mange tusen af hjem det var,
som landet frelst ifra slaget bar.
Og det, som bærer det gjennem freden,
er hjemmets pulsslag i travelheden.

9. Trods alt det fine i fremmed duft,
helt ren alene er hjemmets luft.
Der møder bare det barnesande,
og synden kysses ifra din pande;
til hjemmet hist staar der aabne døre;
thi derfra kom det, — og did det føre!

10. Godt mod, du vandrer paa kirkevei!
Du ber for dine, for mine jeg!
thi bønnen bærer et stykke frem
paa veien mellem de tvende hjem.
— I bøier ind; jeg maa vidre kjøre,
mens salmen følger fra aabne døre.
— Godt mod! Du hilste paa fler end mig,
skjønt du i skyndingen saa det ei.

B. Bjørnson.

V. 7. Fæste, sikkert tilholdssted.

Ederfuglen.

1. Ederfuglen i Norge bor;
der holder han til ved den blygraa fjord.

2. Han plukker af brystet de bløde dun,
og bygger sig rede baade varm og lun.

3. Men fjordens fisker har staalsat hug;
han plyndrer redet til sidste fnug.

4. Er fiskeren grum, saa er fuglen varm;
han ribber igjen sin egen barm.

5. Og plyndres han atter, saa klæder han dog
sit rede paany i en velgjemt krog.

6. Men røves hans tredje, hans sidste skat, —
da spiler han vinger en foraarsnat.

7. Da kløver han skodden med blodigt bryst;
mod syd, mod syd til en solskinskyst!

H. Ibsen.

152. Forviklinger.

1. Der stod i en have et æbletræ;
det var dryssende fuldt af blomstersne.

2. Der vimsed i haven en liden bi;
en æbleblomst han forelsked sig i.

3. Saa misted de begge sin hjertero.
Men saa forloved de sig, de to.

4. Bien fløi vidt paa sin sommerfart.
Da hjem han vendte, var blomsten kart.

5. Bien sørged og karten led;
men det var nu intet at gjøre ved.

6. Tæt under træet, i murens grus,
leved en fattig, men dydig mus.

7. I løn han sukked: du kart saa fin,
min kjelder var himlen, hvis du var min!

8. Den trofaste bi gik atter paa flugt.
Da hjem han vendte, var karten frugt.

9. Bien sørged og frugten led;
men det var nu intet at gjøre ved.

10. Tæt under tagskjegget hang, som en kurv,
et fuglerede; der bodde en spurv.

11. I løn han sukked: du frugt saa fin,
mit rede var himlen, hvis du var min.

12. Og bien sørged og frugten led,
og musen kjæmped, og spurven stred.

13. Men alt gik stilt; der fik ingen besked;
den ting var jo intet at gjøre ved.

14. Saa trilled frugten fra grenen og sprak.
Og musen faldt død i et halvkvalt ak!

15. Og spurven faldt ligervis; — i sit skjul
laa han, da kornstangen reistes til jul.

16. Da bien var fri, stod nøgen hver hæk,
og alle sommerens blomster var væk.

17. Saa gik han i kuben; der fred han fandt,
og døde omsider som voksfabrikant. —

18. Se, al denne jammer og nød var spart,
var bien bleven mus, da blomsten blev kart.

19. Og alt kunde endt saa godt og smukt,
var musen bleven spurv, da karten blev frugt.

H. Ibsen.

7

